

SÉNAT DE BELGIQUE

SESSION DE 1996-1997

24 JANVIER 1997

**Projet de loi modifiant le Code judiciaire
et le Code civil en ce qui concerne les
procédures en divorce**

Procédure d'évocation

**RAPPORT
FAIT AU NOM
DE LA COMMISSION
DE LA JUSTICE
PAR MME MAXIMUS**

Ont participé aux travaux de la commission :

1. Membres effectifs : MM. Lallemand, président; Bourgeois, Coveliers, Mmes de Bethune, Delcourt-Pêtre, MM. Desmedt, Erdman, Foret, Goris, Hotyat, Mahoux, Mme Milquet, MM. Raes, Vandenberghe et Mme Maximus, rapporteuse.

2. Membres suppléants : Mme Bribosia-Picard, MM. Caluwé, D'Hooghe, Happart, Mouton et Mme Van der Wildt.

Voir :

Documents du Sénat :

1-437 - 1996/1997 :

N° 1 : Projet transmis par la Chambre des représentants.

N°s 2 à 5 : Amendements.

BELGISCHE SENAAAT

ZITTING 1996-1997

24 JANUARI 1997

**Wetsontwerp tot wijziging van het Ge-
rechtelijk Wetboek en het Burgerlijk
Wetboek betreffende de procedures tot
echtscheiding**

Evocatieprocedure

**VERSLAG
NAMENS DE COMMISSIE
VOOR DE JUSTITIE
UITGEBRACHT
DOOR MEVROUW MAXIMUS**

Aan de werkzaamheden van de Commissie hebben deelgenomen :

1. Vaste leden : de heren Lallemand, voorzitter; Bourgeois, Coveliers, de dames de Bethune, Delcourt-Pêtre, de heren Desmedt, Erdman, Foret, Goris, Hotyat, Mahoux, mevr. Milquet, de heren Raes, Vandenberghe en mevr. Maximus, rapporteur.

2. Plaatsvervangers : mevr. Bribosia-Picard, de heren Caluwé, D'Hooghe, Happart, Mouton en mevr. Van der Wildt.

Zie :

Gedr. St. van de Senaat :

1-437 - 1996/1997 :

Nr. 1 : Ontwerp overgezonden door de Kamer van volksvertegenwoordigers.

Nrs. 2 tot 5 : Amendementen.

SOMMAIRE

	Pages
I. Discussion générale	3
II. Discussion des amendements	3
III. Vote final	40
IV. Annexes	41
1. Avis de Mme M.T. Meulders-Klein relatif aux amendements n ^{os} 11 et 12 de M. Vandenberghe et n ^o 21 de MM. Foret et Desmedt	41
2. Avis de M. Jacques De Gavre relatif au projet de loi transmis par la Chambre des représentants	47
3. Avis de M. Jacques De Gavre au sujet des amendements faisant l'objet de la communication du président Lallemand du 14 janvier 1997	52
4. Article de Mme M.T. Meulders-Klein et M. S. Demars intitulé «La réforme de la réforme du divorce et les enfants: protection ou incohérences? — <i>J.T.</i> 26 octobre 1996, 115 ^e année, n ^o 5816	54
V. Texte adopté par la commission	60

INHOUD

	Blz.
I. Algemene bespreking	3
II. Bespreking van de amendementen	3
III. Eindstemming	40
IV. Bijlagen	41
1. Advies van mevrouw M.T. Meulders-Klein over de amendementen nrs. 11 en 12 van de heer Vandenberghe en nr. 21 van de heren Foret en Desmedt	41
2. Advies van de heer Jacques De Gavre over het wetsontwerp overgezonden door de Kamer van volksvertegenwoordigers	47
3. Advies van de heer Jacques De Gavre betreffende de amendementen overgezonden door voorzitter Lallemand op 14 januari 1997 . .	52
4. Artikel van mevrouw M.T. Meulders-Klein en de heer S. Demars «La réforme de la réforme du divorce et les enfants: protection ou incohérences? — <i>J.T.</i> 26 oktober 1996, 115 ^e jaargang, nr. 5816	54
V. Tekst aangenomen door de commissie	60

La Commission de la Justice a discuté le projet de loi qui vous est soumis au cours de sa réunion du 13 et 14 décembre 1996 et du 7, 14, 21 et 28 janvier 1997.

I. DISCUSSION GÉNÉRALE

La commission ne juge pas nécessaire de consacrer une discussion générale au projet à l'examen, qui introduit une amélioration dans la procédure de divorce en vigueur.

Il y a lieu toutefois de se référer à l'article de Mme Meulders-Klein et M. S. Demars, intitulé «La réforme de la réforme du divorce et les enfants: protection ou incohérence?» (*J.T.* le 26 octobre 1996, 115e année, n° 5816, voir annexe).

II. DISCUSSION DES AMENDEMENTS

Article premier

Cet article ne fait l'objet d'aucun amendement et ne donne lieu à aucune observation.

Article 2

La phrase liminaire de cet article doit être complétée de la manière suivante: «À l'article 1254 du Code judiciaire, remplacé par la loi du 20 juin 1994, ...»

A. Problème de l'exploit de citation qui contient également des demandes relatives aux mesures provisoires.

M. Erdman dépose les amendements suivants (doc. Sénat n° 1-447/2, amendements n°s 1, 2 et 3):

Amendement n° 1

«Remplacer le 1° de cet article par ce qui suit:

«1° Au § 2, le troisième alinéa est remplacé par ce qui suit:

«Dans ce cas, le greffier, sur présentation d'une copie certifiée conforme de l'exploit de citation, inscrit la cause au rôle des référés.

Le greffier notifie aux parties les lieu, jour et heure de l'audience des référés.»

Justification

Par cet amendement, nous en revenons à l'objet de la loi du 30 juin 1994, qui prévoyait l'inscription d'office au rôle des référés quand l'exploit de cita-

De Commissie voor de Justitie heeft dit ontwerp besproken tijdens haar vergaderingen van 13 en 14 december 1996 en van 7, 14, 21 en 28 januari 1997.

I. ALGEMENE BESPREKING

De commissie acht het niet noodzakelijk een algemene bespreking te voeren over het voorliggend ontwerp, aangezien dit een verbetering invoert van de huidige echtscheidingsprocedure.

Wel wordt verwezen naar het artikel van mevrouw Meulders-Klein en de heer S. Demars, «La réforme de la réforme du divorce et les enfants: protection ou incohérences?» (*JT*, 26 octobre 1996, 115e année, n° 5816, zie bijlage).

II. BESPREKING VAN DE AMENDEMENTEN

Artikel 1

Op dit artikel worden geen amendementen ingediend, noch opmerkingen geformuleerd.

Artikel 2

De inleidende zin dient als volgt te worden aangevuld: «In artikel 1254 van het Gerechtelijk Wetboek, vervangen bij de wet van 30 juni 1994, ...»

A. Probleem van het dagvaardingsexploot dat tevens eisen met betrekking tot de voorlopige maatregelen bevat.

De heer Erdman dient volgende amendementen in (Stuk Senaat nr. 1-447/2, amendementen nrs. 1, 2 en 3):

Amendement nr. 1

«Het 1° van dit artikel vervangen als volgt:

«1° In paragraaf 2 wordt het derde lid vervangen als volgt:

«In dat geval wordt de zaak door de griffier, op voorlegging van een voor eensluidend verklaard afschrift van het dagvaardingsexploot, ingeschreven op de rol van de zaken in kort geding.

De griffier geeft de partijen kennis van plaats, dag en uur van de terechtzitting in kort geding.»

Verantwoording

Met dit amendement keren we terug naar het opzet van de wet van 30 juni 1994, met name dat wanneer het dagvaardingsexploot ook eisen met

tion contient également des demandes relatives aux mesures provisoires. La mission d'inscrire est clairement confiée au greffier.

Amendement n° 2

« Remplacer le 1° de cet article par ce qui suit :

« 1° Au § 2, le troisième alinéa est remplacé par ce qui suit :

« Dans ce cas, l'exploit de citation contient l'indication des lieu, jour et heure de l'audience des référés. »

Justification

Le texte du projet de loi à l'examen ne résout pas le problème posé. En effet, qu'advient-il si, en cas de demande relative aux mesures provisoires, l'exploit de citation n'indique pas les lieu, jour et heure de l'audience des référés ? Il nous a dès lors semblé opportun de supprimer le mot « peut », qui a pour sens une faculté. »

Amendement n° 3

« Ajouter, in fine du 3° de cet article, les mots « de la cause ».

Justification

Le texte actuel du projet de loi n'indique pas clairement quel est exactement l'élément concerné par la déchéance. C'est pourquoi l'amendement précise les choses. »

L'auteur des amendements déclare que le premier de ceux-ci vise à revenir à l'objet de la loi du 30 juin 1994, qui prévoit que l'inscription au rôle des référés s'effectue d'office lorsque l'exploit de citation contient également des demandes relatives aux mesures provisoires.

Il convient que l'utilité et la nécessité de cette mesure donnent lieu à discussion. Il estime néanmoins que la pratique montre clairement qu'il serait préférable que l'inscription au rôle soit automatique.

L'amendement confie la mission d'inscrire au rôle au greffier, qui règle le rôle et communique en même temps aux parties la date à laquelle l'on statuera sur la cause en référé.

L'auteur de l'amendement estime que cette approche est celle qui est la plus logique.

Il précise que son amendement n° 2 constitue, dès lors, un amendement subsidiaire et qu'il accorde la

betrekking tot voorlopige maatregelen bevat, de inschrijving op de rol van zaken in kort geding ambtshalve zou geschieden. Daartoe wordt duidelijk « opdracht » gegeven aan de griffier.

Amendement nr. 2

« Het 1° van dit artikel vervangen als volgt :

« 1° In paragraaf 2 wordt het derde lid vervangen als volgt :

« In dat geval bevat het exploit van dagvaarding de vermelding van de plaats, de dag en het uur van de terechtzitting in kort geding. »

Verantwoording

De voorliggende tekst van het wetsontwerp lost het geviseerde probleem niet op. Wat immers indien bij eisen betreffende voorlopige maatregelen in het dagvaardingsexploot geen vermelding van plaats, dag en uur van de terechtzitting wordt opgegeven ? Het lijkt ons dan ook opportuun het facultatieve (« kan ») te schrappen. »

Amendement nr. 3

« In het 3° van dit artikel na de woorden « op straffe van verval » de woorden « van het geding » invoegen. »

Verantwoording

Uit de voorliggende tekst van het wetsontwerp blijkt niet duidelijk wat nu precies vervalt. Vandaar deze verduidelijking. »

De indiener van de amendementen verklaart dat hij met zijn amendement nr. 1 tracht terug te keren naar het opzet van de wet van 30 juni 1994, namelijk dat de inschrijving op de rol van zaken in kort geding ambtshalve zou geschieden, wanneer het dagvaardingsexploot ook eisen met betrekking tot voorlopige maatregelen bevat.

De indiener van het amendement geeft toe dat hier discussie bestaat of dit al dan niet nodig en nuttig is. Nochtans wijst de praktijk volgens hem duidelijk uit dat het best zou zijn de inschrijving op de rol automatisch te laten gebeuren.

Door dit amendement wordt opdracht gegeven aan de griffier, die de rol regelt en terzelfder tijd aan partijen mededeelt op welke datum de zaak in kort geding wordt vastgesteld.

Dit lijkt voor de indiener van het amendement de meest logische benadering.

De indiener van het amendement verduidelijkt dat zijn amendement nr. 2 dan ook een subsidiair amen-

préférence au premier. L'amendement n° 2 prévoit que, lorsque l'exploit de citation contient des demandes relatives aux mesures provisoires, cet exploit « doit », et non « peut », comme le prévoyait le projet de loi initial, indiquer les lieu, jour et heure de l'audience des référés. Le caractère facultatif de ces indications crée en effet une situation douteuse.

En réponse à la question d'un membre, l'auteur des amendements confirme que le double droit de mise au rôle est maintenu dans les deux cas. Actuellement, les greffes ont encore pour mission de percevoir, dans tous les cas, un double droit de mise au rôle et il croit que le ministère des Finances ne remettra pas ce principe en cause.

Un autre membre souscrit à cette déclaration et précise qu'on ne peut supprimer le double droit de rôle qu'à la condition de modifier les dispositions du Code des droits d'enregistrement qui s'y rapportent. La suppression de ce double droit aurait toutefois un impact budgétaire très important, car il serait impossible de le supprimer uniquement pour les affaires de divorce; si l'on décidait de supprimer le droit de mise au rôle, il faudrait le faire pour chaque référé, ce qui, à son avis, est irréaliste.

Le même intervenant demande par ailleurs s'il est nécessaire de mentionner la date de l'audience en référé dans l'acte. Il lui semble en tout cas exclu d'utiliser le mot « peut ».

Le fait que le cité connaisse, dès la notification de la citation, la date à laquelle il doit comparaître en référé, renforce la sécurité, ce qui plaide en faveur de la mention de cette date dans l'exploit de citation. On pourrait toutefois arguer que le délai risque d'être long dès lors que l'on confie cette mission au greffier. Il y a en outre un risque de surcharger les audiences de référé, ce qui empêcherait l'examen de la cause.

Pour conclure, le même membre déclare qu'il préfère ne pas mentionner la date dans la citation et laisser cette mission au greffier, à la condition qu'il le fasse dans un délai raisonnable. Cette solution accroît cependant la pression sur les greffiers.

Un autre membre souhaite revenir au texte adopté par la Chambre. Il précise que si l'on a voulu, en utilisant le mot « peut », laisser aux parties le choix de mentionner ou non la date, c'est parce que l'on souhaitait après mûre réflexion, leur laisser la possibilité d'éviter une double procédure et, par conséquent le paiement d'un double droit de mise au rôle. D'après l'intervenant, il est en effet assez fréquent de voir les parties convenir entre elles de mesures provisoires lors de l'audience d'introduction quant au fond. Dans ces cas, une audience de référé n'est donc pas nécessaire.

dement uitmaakt en dat hij voorrang geeft aan het eerste. Dit amendement nr. 2 bepaalt dat, wanneer eisen inzake voorlopige maatregelen in het dagvaardingsexploot zijn opgenomen, het dagvaardingsexploot de vermelding van plaats, dag en uur van de terechtzitting in kort geding « moet » bevatten, en niet « kan » bevatten, zoals in het oorspronkelijke ontwerp. De facultatieve vermelding leidt tot een dubieuze situatie.

Op vraag van een lid, bevestigt de indiener van deze amendementen dat het dubbel rolrecht in beide gevallen blijft behouden. De griffies hebben vandaag de dag de opdracht steeds een dubbel rolrecht te heffen en hij is van oordeel dat het ministerie van Financiën daar niet zal van af stappen.

Een ander lid sluit hierbij aan en preciseert dat de weglating van een dubbel rolrecht enkel mogelijk zou zijn indien dit in het Wetboek van Registratierchten zou worden gewijzigd. Dit zou echter een zeer belangrijke budgettaire impact met zich brengen, gezien het onmogelijk zou zijn dit dubbel rolrecht enkel weg te laten in echtscheidingszaken; indien men tot een weglating beslist, zou het rolrecht op elk kort geding moeten worden afgeschaft, en dit lijkt hem niet haalbaar.

Vervolgens stelt deze spreker de vraag of het nodig is de datum van het kort geding in de akte te vermelden. In ieder geval lijkt het hem uitgesloten het woord « kan » te gebruiken.

Het feit dat de gedaagde, bij het betekenen van de dagvaarding, reeds weet wanneer hij in kort geding zal moeten verschijnen, betekent een grotere zekerheid en pleit dus in het voordeel van de vermelding van de datum. Tegenargument is, wanneer men de griffier met deze opdracht gelast, dat het langer zou kunnen duren. Bovendien bestaat het risico dat men tot overvolle zittingen in kort geding zal komen, waar de zaak niet zal kunnen worden behandeld.

Dit lid besluit voorstander te zijn de datum niet in de dagvaarding te vermelden en de griffier deze opdracht te laten vervullen, op voorwaarde dat dit gebeurt binnen een aanvaardbare termijn. Deze oplossing legt wel een verhoogde druk op de griffiers.

Een volgend lid wenst terug te grijpen naar de door de Kamer aangenomen tekst en verduidelijkt dat de facultatieve vermelding door de partijen, uitgedrukt door het woord « kan », werd gesteld met de weloverwogen bedoeling de partijen de mogelijkheid te laten een dubbele procedure en dubbel rolrecht te vermijden. Het komt volgens deze spreker inderdaad vrij frequent voor dat er voorlopige maatregelen worden afgesproken tussen partijen op de inleidende zitting ten gronde en waar een zitting in kort geding aldus niet noodzakelijk is.

Un autre membre souscrit à ce point de vue et estime que les amendements n°s 1 et 2 ne sont pas opportuns.

D'après l'auteur des amendements, le vrai problème est que, dans la plupart des arrondissements, le juge du fond renvoie systématiquement l'affaire en référé, même s'il existe déjà un accord entre les parties; il y a en quelque sorte un blocage systématique au niveau du juge de fond, qui refuse de prendre acte des mesures provisoires. La moindre lacune dans l'accord, la moindre hésitation, donnent au juge du fond la possibilité de renvoyer l'affaire en référé.

Un autre membre souligne que les conseils des parties ont pour mission de veiller à ce qu'il n'y ait pas de lacune dans l'accord, de sorte que le juge ne puisse le refuser et que leurs clients ne soient pas tenus de payer le double droit de mise au rôle.

Un autre membre signale que s'il existe réellement un accord global pour le divorce, les parties choisiront une procédure par consentement mutuel; il n'y aura dès lors pas de citation. Un autre membre souscrit à ce point de vue et opte pour l'adoption de l'amendement n° 1.

Un autre intervenant revient au texte adopté par la Chambre et estime que si l'on ne fixe pas dans l'exploit de citation la date des mesures en référé, le coût sera plus élevé encore; en effet, dans ce cas, les parties devront convenir d'une date en référé et signifier un nouvel exploit.

L'intervenant précédent croit qu'il faut établir une distinction entre l'accord qui porte sur les mesures provisoires et celui qui porte sur le divorce quant au fond. Il maintient le point de vue suivant lequel il est possible, dans un certain nombre de cas, d'éviter le référé; la loi doit laisser cette possibilité aux justiciables.

Un membre renvoie à l'article 1258 du Code judiciaire qui dispose que «si les deux époux sont présents à l'audience d'introduction ...» et «renvoie la cause à la première audience utile des référés»; il se demande si, pour un renvoi, il est nécessaire de payer à nouveau le droit de mise au rôle.

Un membre répond par l'affirmative. Il s'agit en effet du renvoi à un autre rôle.

B. Dépôt des pièces

En ce qui concerne l'article 2, 3°, M. Bourgeois dépose un amendement rédigé comme suit (doc. Sénat, n° 1-437/3 — amendement n° 10):

«Remplacer le 3° de cet article par ce qui suit:

«3° Lorsque les pièces font défaut ou sont incomplètes, la cause est renvoyée au rôle. Les

Een ander lid sluit zich aan bij deze gedachte en vindt de amendementen nrs. 1 en 2 niet wenselijk.

Volgens de indiener van de amendementen wordt het werkelijke probleem gevormd door het feit dat de rechter ten gronde in het merendeel der arrondissementen overgaat tot een systematische verzending naar kort geding, zelfs al bestaat er een akkoord van beide partijen; er is als het ware een stelselmatige blokkering van de rechter ten gronde, die geen akte wenst te nemen van de voorlopige maatregelen. Het minste hiaat in het akkoord, de minste aarzeling, geeft de rechter ten gronde de mogelijkheid door te verwijzen naar kort geding.

Een ander lid merkt op dat het de taak is van de raadslieden van partijen te zorgen dat er geen hiaten zijn in het akkoord, zodanig dat de rechter het akkoord niet kan weigeren en dat een dubbel rolrecht voor hun cliënten wordt vermeden.

Een ander lid wijst op het feit dat de partijen zullen kiezen voor een echtscheiding door onderlinge toestemming, indien er inderdaad een globaal akkoord bestaat voor de echtscheiding; de partijen zullen dan niet dagvaarden. Een ander lid sluit zich hierbij aan en opteert in dit opzicht voor het amendement nr. 1.

Een volgend lid komt terug op de aangenomen tekst door de Kamer en is van oordeel dat de kostprijs nog hoger zal zijn indien de datum voor de maatregelen in kort geding niet is bepaald in het dagvaardingsexploit; de partijen moeten dan immers een dagstelling geven in kort geding en een nieuw exploit betekenen.

Vorige spreker is van oordeel dat er een onderscheid is tussen een akkoord op het vlak van de voorlopige maatregelen en op het vlak van de echtscheiding ten gronde. Hij behoudt het standpunt dat in een aantal gevallen kort geding vermeden kan worden en dat de wet deze mogelijkheid moet openlaten voor deze rechtzoekenden.

Een lid verwijst naar artikel 1258 van het Gerechtelijk Wetboek waarin vermeld staat «indien beide echtgenoten op de inleidingszitting aanwezig zijn...» en «wordt verwezen naar kort geding» en stelt zich de vraag of men opnieuw rolrecht dient te betalen bij een verwijzing.

Een lid antwoordt bevestigend. Het gaat immers om de verwijzing naar een andere rol.

B. Neerlegging van de stukken

Wat betreft artikel 2, 3°, dient de heer Bourgeois een amendement in, luidend als volgt (Gedr. St., Senaat, nr. 1-437/3 — amendement nr. 10):

«Het 3° van dit artikel vervangen als volgt:

«3° Wanneer de stukken ontbreken of onvolledig zijn, wordt de zaak naar de rol verzonden. De

parties disposent d'un délai d'un mois pour compléter le dossier. Cependant, le juge peut proroger ce délai dans des circonstances exceptionnelles et selon les nécessités.»

Justification

La peine de la déchéance de l'instance n'est pas proportionnelle à la faute.

Dans certains cas, le délai d'un mois est trop court pour réunir les pièces nécessaires. D'où la possibilité pour le juge de proroger le délai et ainsi de régler le déroulement de la procédure.

En outre, MM. Desmedt et Foret déposent l'amendement suivant (doc. Sénat, n° 1-437/3 — amendement n° 15):

«Supprimer le 3° de cet article.»

Justification

La sanction de déchéance est trop sévère dans la mesure où seul un cas de force majeure permettrait de déroger à l'application rigoureuse de la sanction de déchéance (voir l'art. 50 du Code judiciaire).

En outre, elle est inadéquate.

Un renvoi au rôle suffit. Il faut pouvoir pallier les retards de certaines administrations communales à délivrer les documents, retard d'autant plus long lorsque les pièces viennent de l'étranger.»

Par son amendement, M. Bourgeois estime traduire l'opinion de la commission, à savoir que la sanction de déchéance est beaucoup trop sévère et insurmontable. Néanmoins, il ne faut pas oublier que la demande de documents à l'étranger (tels qu'une preuve de nationalité) peut prendre un certain temps. L'amendement déposé revient à confier au tribunal le pouvoir d'apprécier si l'une des parties a eu recours ou non à des manœuvres dilatoires.

Un membre comprend que l'obtention d'un extrait puisse requérir un certain laps de temps, mais fait remarquer que l'amendement de M. Bourgeois doit également prévoir une sanction. Le juge peut prolonger le délai, mais ce nouveau délai est-il prévu à peine de déchéance? Il faudrait prévoir, selon lui, que ce délai est obligatoire.

L'amendement n° 15 de MM. Foret et Desmedt va plus loin et opte pour une suppression totale du 3° de cet article. Ceci signifie qu'on en revient à la législation actuelle, qui ne prévoit aucun délai particulier, ni de sanction pour le dépôt des pièces.

partijen beschikken over een termijn van één maand om het dossier te vervolledigen. De rechter kan evenwel in uitzonderlijke omstandigheden en naargelang de noodwendigheden deze termijn verlengen.»

Verantwoording

De straf van verval van geding staat niet in verhouding tot de fout.

De termijn van één maand is in sommige gevallen te kort om de nodige stukken te verzamelen, vandaar de mogelijkheid voor de rechter om de termijn te verlengen en zo het verloop van de procedure te regelen.

Tevens dienen de heren Desmedt en Foret volgend amendement in (Stuk, Senaat, nr. 1-437/3 — amendement nr. 15):

«Het 3° van dit artikel doen vervallen.»

Verantwoording

Het verval is een zware sanctie omdat alleen in geval van overmacht afgeweken kan worden van de strikte toepassing van die sanctie (cf. Gerechtelijk Wetboek, art. 50).

Voorts is deze sanctie nog ondoelmatig ook.

Men kan volstaan met de zaak naar de rol te verzenden. Het komt erop aan de vertraging bij bepaalde gemeentediensten op te vangen wanneer ze documenten moeten afgeven. Er valt des te meer vertraging te vrezen wanneer de documenten uit het buitenland komen.»

De heer Bourgeois meent met zijn amendement nr. 10 het akkoord van de commissie te verwoorden, namelijk dat de sanctie van verval een veel te zware en onoverkomelijke sanctie is. Men mag echter niet uit het oog verliezen dat de aanvraag van documenten in het buitenland (zoals een bewijs van nationaliteit) een hele tijd in beslag kan nemen. Het ingediende amendement komt erop neer de rechtbank te laten oordelen of één van de partijen al dan niet verdragende manoeuvres uitlokt.

Een lid kan begrijpen dat het verkrijgen van een uittreksel een hele tijd in beslag kan nemen maar merkt op dat het amendement van de heer Bourgeois ook moet voorzien in een sanctie. De rechter kan de termijn verlengen maar moet die nieuwe termijn nageleefd worden op straffe van verval? Er zou bepaald moeten worden dat die termijn bindend is.

Het amendement nr. 15 van de heren Foret en Desmedt gaat verder. Daarin wordt gekozen voor een totale opheffing van het 3° van dit artikel. Dit betekent dat men terugrijpt naar de huidige wetgeving, die niet voorziet in een bijzondere termijn, noch in een sanctie voor het niet neerleggen van de stukken.

L'auteur de cet amendement, M. Foret, renvoie au rapport de M. Verwilghen et aux travaux de la sous-commission de la Justice. Tous les experts avaient proposé le renvoi au rôle.

Il lui semble clair que la sanction de déchéance est tout à fait excessive. La relation entre la sanction et le but poursuivi est disproportionnée. Il n'est pas tenu compte des carences de certaines administrations communales.

M. Goris estime que la non-admissibilité de la demande, en application de l'article 17 du Code judiciaire, serait une sanction plus adaptée que la nullité; il dépose dès lors un amendement rédigé comme suit (doc. Sénat, n° 1-437/3 — amendement n° 16):

«Remplacer le 2° de cet article par ce qui suit:

«2° Le § 3 est complété par un nouvel alinéa, libellé comme suit:

«Si les pièces n'ont pas été déposées et sauf dépôt de celles-ci dans un délai à fixer par le tribunal, ce dernier déclare d'office la demande non admissible.»

Un membre fait observer que la méthode prévue par l'amendement de M. Goris constitue en fait un renvoi au rôle; en effet, l'on ne statue sur l'admissibilité de la demande qu'au moment où l'on instruit la cause. C'est à la partie adverse de faire fixer la cause et la partie demanderesse doit alors veiller à disposer de l'ensemble des pièces au moment de cette fixation. Cela revient aussi à fixer une sorte de délai.

Selon un autre membre, des éclaircissements sont nécessaires et il lui semble que la meilleure solution est de supprimer la dernière phrase de cet article.

M. Bourgeois dépose à cet effet un amendement, rédigé comme suit (doc. Sénat, n° 1-437/3 — amendement n° 17):

«Au 3° de cet article, supprimer les deux dernières phrases.»

Les commissaires peuvent se rallier à cet amendement n° 17 de M. Bourgeois. Néanmoins, la commission souligne que le justiciable peut toujours faire usage des possibilités existant actuellement dans le Code judiciaire de demander une fixation obligatoire (voir notamment l'art. 751).

C. Vote sur les amendements à l'article 2

Amendement n° 1 de M. Erdman

Cet amendement est adopté par six voix contre deux et deux abstentions.

De indiener van dat amendement, de heer Foret, verwijst naar het verslag van de heer Verwilghen en de werkzaamheden van de subcommissie voor de Justitie. Alle deskundigen hadden de verzending naar de rol voorgesteld.

Het lijkt hem duidelijk dat het verval een overdreven sanctie is. De sanctie staat buiten verhouding tot het nagestreefde doel. Er wordt geen rekening gehouden met de tekortkomingen van sommige gemeentebesturen.

De heer Goris is van oordeel dat de niet-toelaatbaarheid van de vordering, in toepassing van artikel 17 van het Gerechtelijk Wetboek, een meer gepaste sanctie zou zijn dan de nietigheid en dient hiertoe een amendement in, luidend (Stuk nr. 1-437/3 — amendement nr. 16):

«Het voorgestelde 2° van dit artikel vervangen als volgt:

«2° Paragraaf 3 wordt aangevuld met het volgende lid:

«Ingeval de stukken niet worden neergelegd en behoudens neerlegging ervan binnen een door de rechtbank vast te stellen termijn verklaart deze laatste de eis van ambtswege niet-toelaatbaar.»

Een lid merkt op dat het amendement van de heer Goris in feite neerkomt op een verzending naar de rol; over de toelaatbaarheid van de vordering wordt immers slechts geoordeeld op het ogenblik dat men de zaak behandelt. Het is aan de tegenpartij de zaak te laten vaststellen en de eisende partij moet dan zorgen alle stukken te hebben tegen deze vaststelling. Het komt ook neer op een vorm van termijn te stellen.

Volgens een ander lid lijkt verduidelijking noodzakelijk en het lijkt hem de beste oplossing de laatste zin van dit artikel te laten wegvallen.

De heer Bourgeois dient hiertoe een amendement in, luidend (Stuk nr. 1-437/3 — amendement nr. 17):

«In het 3° van dit artikel de twee laatste volzinnen schrappen.»

De commissieleden kunnen zich aansluiten bij dit amendement nr. 17 van de heer Bourgeois; wel onderstreept de commissie dat de rechtszoekende steeds kan terugrijpen naar de actuele mogelijkheden van het Gerechtelijk Wetboek om verplichte vaststelling te vragen (o.a. art. 751).

C. Stemming over de amendementen op artikel 2

Amendement nr. 1 van de heer Erdman

Dit amendement wordt aangenomen met zes tegen twee stemmen, bij twee onthoudingen.

Amendement n° 2 de M. Erdman

Cet amendement subsidiaire est retiré.

Amendement n° 3 de M. Erdman

Cet amendement est retiré au profit de l'amendement n° 17 de M. Bourgeois.

Amendement n° 15 de MM. Foret et Desmedt

Cet amendement est rejeté par six voix contre quatre.

Amendement n° 16 de M. Goris

Cet amendement est retiré au profit de l'amendement n° 17 de M. Bourgeois.

Amendement n° 10 de M. Bourgeois, sous-amendé par son amendement n° 17

Cet amendement est adopté à l'unanimité des dix membres présents.

Article 3

Il convient de compléter la phrase liminaire de l'article 3 par ce qui suit :

«À l'article 1258, § 2, du Code judiciaire, remplacé par la loi du 30 juin 1994 ...»

M. Erdman dépose un amendement, rédigé comme suit (doc. Sénat, n° 1-437/2, amendement n° 4):

«*Au 1° du texte néerlandais de cet article, remplacer les mots «Dit akkoord» par les mots «Deze bekrachtigde overeenstemming» et, au 1° du texte français de cet article, remplacer les mots «cet accord» par les mots «cet accord entériné.»*

Justification

L'utilisation du mot «akkoord» dans le texte néerlandais de cet article porte à confusion. L'amendement vise à uniformiser la terminologie.

Cet amendement est adopté à l'unanimité des dix membres présents.

Article 4

Il convient de compléter la phrase liminaire de l'article 4 parce qui suit: «À l'article 1258, § 2, du Code judiciaire, remplacé par la loi du 30 juin 1994, ...»

M. Erdman dépose un amendement, rédigé comme suit (doc. Sénat, n° 1-437/2, amendement n° 5):

«*Supprimer cet article.*»

Amendement nr. 2 van de heer Erdman

Dit subsidiair amendement wordt teruggenomen.

Amendement nr. 3 van de heer Erdman

Dit amendement wordt teruggenomen ten voordele van het amendement nr. 17 van de heer Bourgeois.

Amendement nr. 15 van de heren Foret en Desmedt

Dit amendement wordt verworpen met zes tegen vier stemmen.

Amendement nr. 16 van de heer Goris

Dit amendement wordt teruggenomen ten voordele van het amendement nr. 17 van de heer Bourgeois.

Amendement nr. 10 van de heer Bourgeois, zoals gesubamendeerd door zijn amendement nr. 17

Dit amendement wordt eenparig aangenomen door de tien aanwezige leden.

Artikel 3

De inleidende zin van het artikel 3 dient als volgt te worden aangevuld:

«In artikel 1258, § 2, van het Gerechtelijk Wetboek, vervangen bij de wet van 30 juni 1994 ...»

De heer Erdman dient een amendement in, luidend (Gedr. St., Senaat, nr. 1-437/2, amendement nr. 4):

«*In het 1° van dit artikel de woorden «Dit akkoord» vervangen door de woorden «Deze bekrachtigde overeenstemming.»*

Verantwoording

De term «akkoord» is verwarrend. Met dit amendement wordt eenvormig taalgebruik nagestreefd.

Dit amendement wordt eenparig aangenomen door de tien aanwezige leden.

Artikel 4

De inleidende zin van artikel 4 dient te worden aangevuld als volgt: «In artikel 1258, § 2, van het Gerechtelijk Wetboek, vervangen bij de wet van 30 juni 1994, ...»

De heer Erdman dient een amendement in, luidend als volgt (Gedr. St., Senaat, nr. 1-437/2, amendement nr. 5):

«*Dit artikel doen vervallen.*»

Justification

Aux termes de l'article 745 du Code judiciaire, toutes les conclusions sont adressées à la partie adverse ou à son avocat.

Quelle est, par ailleurs, la différence entre les mots « par simple acte de conclusion » et les mots « par des conclusions nouvellement prises contradictoirement » ?

M. Foret dépose un amendement, rédigé comme suit (doc. Sénat, n° 1-437/3, amendement n° 18):

« Supprimer cet article. »

Justification

La modification proposée à l'article 1268 du Code judiciaire est regrettable. Certes, il ne s'agit en aucun cas de porter atteinte au respect des droits de la défense, mais l'exigence de conclusions nouvelles prises contradictoirement — c'est-à-dire dans le cadre d'une instruction contradictoire — pourrait favoriser, ainsi que l'a écrit le professeur de Leval, les défauts stratégiques afin d'empêcher la formalisation des demandes ampliatives (G. de Leval, Le point sur le divorce pour cause déterminée: la loi du 30 juin 1994 et les dispositions relatives aux procédures de divorce pour cause déterminée, Kluwer, Éd. jurid., Diegem, 1996).

Pourquoi exiger que la partie demanderesse doive exposer des frais de citation importants pour faire valoir ses nouveaux arguments? On pourrait envisager d'annexer les conclusions à l'avis de fixation sur le base de l'article 803 du Code judiciaire. Les conclusions introductives de griefs nouveaux ne sont pas soumises aux exigences de l'article 807 dudit Code (voy. Cl. Lovens, Quelques questions en matière de divorce pour cause déterminée, formation permanente C.U.P., Ulg., vol. VI, 1996, p. 74).

Notre amendement est identique à celui déposé par M. Erdman (n° 5, doc. Sénat, n° 1-437/2), mais les justifications sont différentes. »

Un membre demande pour quelle raison cet article 4 a été voté par la Chambre. Il croit que ledit article visait à permettre, en cas de procédure par défaut, d'étendre la demande par dépôt le simple acte de conclusions.

Il renvoie, à cet égard, au texte ci-dessous de Mme Meulders.

« La demande ampliative, tout comme la demande reconventionnelle, n'est plus considérée comme une

Verantwoording

Overeenkomstig artikel 745 van het Gerechtelijk Wetboek worden alle conclusies aan de tegenpartij of haar advocaat gezonden.

Wat is ten andere het verschil tussen « gewoon bij conclusie » en « bij nieuwe op tegenspraak genomen conclusie » ?

De heer Foret dient een amendement in, luidend als volgt (Gedr. St., Senaat, nr. 1-437/3, amendement nr. 18):

« Dit artikel doen vervallen. »

Verantwoording

De voorgestelde wijziging van artikel 1268 van het Gerechtelijk Wetboek valt te betreuren. Het ligt uiteraard helemaal niet in de bedoeling de rechten van de verdediging in het gedrang te brengen. Wanneer men evenwel « nieuwe op tegenspraak genomen conclusies » oplegt, dat wil zeggen in het kader van een onderzoek op tegenspraak, zou men, zoals professor de Leval schrijft, de strategische gebreken kunnen bevorderen om de formalisering van aanvullende eisen tegen te gaan (G. de Leval, Le point sur le divorce pour cause déterminée: la loi du 30 juin 1994 et les dispositions relatives aux procédures de divorce pour cause déterminée, Kluwer, Éd. jurid., Diegem, 1996).

Waarom van de eisende partij verwachten dat ze aanzienlijke dagvaardingskosten doet om nieuwe bewijsgronden aan te voeren? Men zou kunnen voorstellen de conclusie te voegen bij het in artikel 803 van het Gerechtelijk Wetboek bepaalde bericht waarmee de rechtsdag wordt meegedeeld. Conclusies die nieuwe grieven inleiden, vallen niet onder de toepassing van artikel 807 van het Gerechtelijk Wetboek (cf. Cl. Lovens, « Quelques questions en matière de divorce pour cause déterminée », « Formation permanente », C.U.P., Ulg., deel VI, 1996, blz. 74).

Ons amendement stelt hetzelfde voor als dat van de heer Erdman (Gedr. St., Senaat, 1-437/2, nr. 5) doch onze verantwoording wijkt daarvan af. »

Een lid vraagt naar de reden van goedkeuring van dit artikel 4 door de Kamer. Hij meent dat dit artikel een oplossing wou bieden in het geval van een verstekprocedure, om de vordering uit te breiden bij gewone conclusies in dit geval.

Hij verwijst in dit kader naar hiernavermelde tekst van mevrouw Meulders.

« De aanvullende vordering wordt, evenmin als de tegenvordering tot echtscheiding, niet langer

demande nouvelle en telle sorte que les exigences strictes de l'article 807 du Code judiciaire relatives à la modification ou l'extension de la cause, ne lui sont plus applicables. Aucun mécanisme en vue d'assurer le respect des droits de la défense n'a toutefois été prévu par la loi du 30 juin 1994.

Différentes solutions ont été proposées: 1. Le professeur G. de Leval estime pouvoir combler cette faille législative par l'envoi d'une lettre recommandée à la partie défaillante en vue de lui donner connaissance du dépôt des conclusions. 2. Certains magistrats considèrent que le dépôt au greffe vaut signification aux parties, ce qui constitue une fiction légale. 3. Le professeur van Compernelle propose de recourir à un pli judiciaire. Le demandeur avertirait le greffe qui notifierait au défendeur l'existence d'une demande ampliative et de conclusions nouvelles. Cette solution aurait toutefois le désavantage d'augmenter les coûts de la procédure et de surcharger les greffes.

Ne pourrait-on prévoir, comme dans le cadre de l'article 807 du Code judiciaire, que la demande ampliative devra être formée par des conclusions nouvelles contradictoirement prises? »

Un autre membre souligne que même en cas de procédure par défaut, on peut difficilement modifier intégralement le fondement de la demande sans qu'il y ait de conclusions contradictoires. Les termes des articles 807 et 808 du Code judiciaire sont clairs à ce sujet.

L'article 1268 du même Code doit être lu conjointement avec ces articles.

La commission peut se rallier à ce point de vue et les amendements n°s 5 et 18 sont adoptés à l'unanimité des dix membres présents.

Article 4bis

M. Erdman dépose un amendement libellé comme suit (doc. Sénat, n° 1-437/3 — amendement n° 20):

« Insérer un article 4bis (nouveau), rédigé comme suit:

« Art. 4bis. — À l'article 1269 du même Code, les mots « En cas d'application de l'article 232 du Code civil, » sont supprimés. »

Justification

Il est un peu dommage que l'on n'ait pas profité de cette réforme pour modifier l'article 1269 du Code judiciaire en imposant l'indication, dans le jugement de divorce pour cause déterminée, du moment de la séparation de fait, qui serait des plus

beschouwd als een nieuwe vordering zodat de strikte voorwaarden van artikel 807 van het Gerechtelijk Wetboek betreffende de wijziging of de uitbreiding van de zaak hierop niet meer van toepassing zijn. De wet van 30 juni 1994 heeft evenwel niet voorzien in enig mechanisme dat de eerbiediging van de rechten van de verdediging moet waarborgen.

Er zijn verschillende oplossingen voorgesteld: 1. Prof. G. de Leval meent deze leemte in de wet te kunnen aanvullen door het versturen van een aangezekende brief aan de niet-verschijnende partij om haar kennis te geven van de neerlegging van de conclusie. 2. Sommige magistraten gaan ervan uit dat de neerlegging ter griffie gelijkstaat met een kennisgeving aan de partijen, wat een wettelijke fictie is. 3. Prof. van Compernelle stelt voor gebruik te maken van de gerechtsbrief. De eiser zou de griffie op de hoogte brengen, die de verweerder in kennis moet stellen van het bestaan van een aanvullende vordering en een nieuwe conclusie. Die oplossing heeft evenwel het nadeel dat de kosten van de rechtspleging toenemen en dat de griffies nog meer belast worden.

Zou men, zoals in het kader van artikel 807 van het Gerechtelijk Wetboek, niet kunnen bepalen dat de aanvullende vordering wordt ingesteld door nieuwe op tegenspraak genomen conclusies? »

Een ander lid wijst op het feit dat men moeilijk, zelfs bij verstekprocedure, de grondslag van de vordering totaal kan wijzigen zonder dat er tegenspraak is. Dit is de duidelijke terminologie van artikel 807 en 808 van het Gerechtelijk Wetboek.

Artikel 1268 van het Gerechtelijk Wetboek dient samen gelezen te worden met deze artikelen.

De commissie kan zich hier bij aansluiten en de amendementen nrs. 5 en 18 worden eenparig aangenomen door de tien aanwezige leden.

Artikel 4bis

De heer Erdman dient een amendement in, luidend als volgt (Gedr. St., Senaat, nr. 1-437/3 — amendement nr. 20):

« Een artikel 4bis (nieuw) invoegen, luidende:

« Art. 4bis. — Artikel 1269, tweede lid, van hetzelfde Wetboek wordt vervangen als volgt: « Er wordt melding gemaakt van het tijdstip waarop de feitelijke scheiding een aanvang heeft genomen. »

Verantwoording

Jammer is dat men deze hervorming niet te baat heeft genomen om artikel 1269 van het Gerechtelijk Wetboek zo te wijzigen dat het vonnis van echtscheiding op grond van bepaalde feiten het tijdstip van de feitelijke scheiding moet vermelden. Dat zou van het

utiles: pour la pension prévue à l'article 301 du Code civil (moment où le train de vie doit être évalué), pour l'affaiblissement de la présomption de paternité, pour la rétroactivité élargie de l'article 1278, § 3, du Code judiciaire.

Selon l'auteur de l'amendement, il serait bon de profiter de cette réforme pour faire constater dans le jugement, par le juge qui statue sur la cause du divorce, le moment de la séparation de fait, et ce, dans tous les jugements de divorce. Il attire l'attention de la commission sur un arrêt récent de la Cour d'arbitrage qui entraîne une discrimination en matière fiscale à l'égard des époux séparés de fait et sur le fait que les éventuelles discussions ont généralement lieu longtemps après la séparation de fait proprement dite.

Un membre précise que cet amendement vise à supprimer la disposition restrictive, mentionnée à l'article 1269, alinéa 2, du Code judiciaire, qui se réfère uniquement à l'article 232 du Code civil. Il lui semble en effet plus judicieux d'indiquer également la date de la séparation dans d'autres procédures. Il s'agit de la normalisation de la règle.

Un autre commissaire se demande si la date ainsi déterminée constituera dès lors la date sur laquelle le notaire et le tribunal devront se fonder pour la liquidation et le partage.

Un membre confirme que lors de la désignation du notaire en vue de la liquidation, le juge fixe la date à laquelle le notaire doit évaluer le patrimoine.

L'intervenant signale attire l'attention sur le fait que cet amendement introduit en fait dans la procédure un nouveau point de discussion dont la preuve n'est pas toujours facile à produire. Il se demande si cela ne complique pas la procédure.

L'intervenant suivant signale qu'à la Chambre, la même proposition a été formulée et rejetée. L'article 1278, troisième alinéa, dispose en effet que le tribunal peut, à la demande de l'un des époux, s'il l'estime équitable en raison de circonstances exceptionnelles propres à la cause, décider dans le jugement qui prononce le divorce qu'il ne sera pas tenu compte dans la liquidation de la communauté de l'existence de certains avoirs constitués ou de certaines dettes contractées depuis le moment où la séparation de fait a pris cours.

Si l'on admet l'amendement de M. Erdman, cela signifie que l'exception devient la règle.

Un membre souligne que dès lors, en ce qui concerne les biens, le divorce sera déclaratif à la date

allergrootste nut kunnen zijn voor de uitkering bedoeld in artikel 301 van het Burgerlijk Wetboek (het tijdstip waarop de levensstandaard beoordeeld moet worden), het afzwakken van het vermoeden van vaderschap, de verruimde terugwerking van artikel 1278, § 3, van het Gerechtelijk Wetboek.

Het zou volgens de indiener van het amendement een goede zaak zijn van deze hervorming gebruik te maken om het ogenblik van de feitelijke scheiding door de rechter die oordeelt over de grond van de echtscheiding in het vonnis te laten vaststellen, en dit in alle vonnissen van echtscheiding. Hij vestigt de aandacht van de commissie op een recent arrest van het Arbitragehof dat de discriminatie van feitelijk gescheiden echtgenoten met zich meebrengt ten opzichte van de fiscus en op het feit dat mogelijke discussies meestal plaatshebben lang na de feitelijke scheiding zelf.

Een lid verduidelijkt dat dit amendement ertoe strekt de beperkende bepaling in artikel 1269, tweede lid, van het Gerechtelijk Wetboek op te heffen, waarin uitsluitend verwezen wordt naar artikel 232 van het Burgerlijk Wetboek. Het lijkt hem immers veel verstandiger ook in andere procedures de datum van de scheiding te vermelden. Het betreft een veralgemening van de regel.

Een ander lid vraagt zich af of de aldus bepaalde datum dan ook de datum zal uitmaken waarop de notaris en de rechtbank zich zullen moeten stellen voor de vereffening en verdeling.

Een lid bevestigt dat de rechter bij de aanduiding van de notaris voor de vereffening bepaalt op welke datum de notaris het patrimonium moet beoordelen.

Een volgend lid vestigt de aandacht op het feit dat dit amendement eigenlijk een nieuw discussiepunt invoert in de procedure, waarvan het bewijs niet altijd gemakkelijk te leveren valt. Hij vraagt zich af of de procedure hierdoor niet bemoeilijkt wordt.

Een volgend lid zegt dat in de Kamer hetzelfde voorstel is ingediend en afgewezen. Artikel 1278, derde lid, van het Gerechtelijk Wetboek bepaalt immers dat de rechtbank kan, op vordering van één van de echtgenoten, indien zij dit wegens uitzonderlijke omstandigheden die eigen zijn aan de zaak, billijk acht, in het vonnis waarbij de echtscheiding wordt uitgesproken, beslissen dat bij de vereffening van de gemeenschap geen rekening zal worden gehouden met bepaalde goederen die zijn verworven of met bepaalde schulden die zijn aangegaan, sedert het tijdstip dat de feitelijke scheiding een aanvang heeft genomen.

Indien men het amendement van de heer Erdman aanneemt, betekent dit dat de uitzondering de regel wordt.

Een lid onderlijnt dat de echtscheiding dan declaratief zal zijn ten aanzien van de goederen op de

de la séparation de fait. Cela vaut donc à l'égard des créanciers, si bien que l'évasion d'actifs s'en trouvera grandement facilitée.

Compte tenu de ce qui précède, M. Erdman décide de retirer son amendement n° 20.

Il dépose un autre amendement rédigé comme suit (doc. Sénat, n° 1-447/3, amendement n° 23):

Insérer un article 4bis (nouveau), rédigé comme suit:

«Art. 4bis. — À l'article 232, premier et deuxième alinéas, du Code civil, le chiffre « cinq » est remplacé par le chiffre « deux ».

La présente disposition est applicable aux litiges en cours, sous l'empire de la loi en vigueur le jour du prononcé de la décision.»

Justification

La justification figure dans les développements de la « proposition de loi modifiant l'article 232 du Code civil et l'article 1270bis du Code judiciaire, en ce qui concerne le divorce pour cause de séparation de fait » déposée au Sénat le 16 février 1995 et déposée à nouveau le 27 juin 1995 par les sénateurs suivants: F. Erdman, R. Lallemand, M. Foret, C. Desmedt, J. Loones et E. Boutmans; cf. doc. n° 1-8/1, S.E. 1995.

Ces développements, qui peuvent s'appliquer globalement au présent amendement, sont rédigés comme suit:

La possibilité de divorcer pour cause de séparation de fait a été instaurée par la loi du 1er juillet 1974, au terme de longues discussions circonstanciées que les Chambres législatives y consacèrent à l'occasion de l'examen de la proposition de loi modifiant certains articles du Code civil relatifs au divorce, qui fut déposée par le sénateur Willy Calewaert et consorts (Sénat, session 1971-1972, doc. n° 161).

Comme le montre notamment le rapport Rombaut (Sénat, session 1972-1973, doc. n° 141), deux conceptions se sont opposées: certains (dont l'auteur) estimaient que la séparation de fait constituait en soi une cause suffisante de divorce et voulaient instaurer en quelque sorte un automatisme; d'autres estimaient que la séparation de fait ne constituait pas en soi une cause suffisante, qu'il fallait, pour qu'il puisse y avoir divorce, que le mariage ait dégénéré manifestement en une « désunion irrémédiable », et que le juge avait, dès lors, un pouvoir d'appréciation à exercer en la matière. Le point de vue de ces derniers l'a finalement emporté.

datum van de feitelijke scheiding. Dit geldt dan ook tegenover de schuldeisers, waardoor de ontwijking van activa heel wat makkelijker wordt.

Gelet op hetgeen voorafgaat, besluit de heer Erdman zijn amendement nr. 20 terug te nemen.

De heer Erdman dient een volgend amendement in, luidend als volgt (Stuk, Senaat, nr. 1-447/3, amendement nr. 23):

Een artikel 4bis (nieuw) invoegen, luidende:

«Art. 4bis. — In artikel 232, eerste en tweede lid, van het Burgerlijk Wetboek wordt het woord « vijf » vervangen door het woord « twee ».

Deze bepaling is van toepassing op de hangende gedingen, rekening houdende met de wet die in werking is op de dag van de uitspraak van de beslissing.»

Verantwoording

De verantwoording kan worden gevonden in de toelichting op het « Wetsvoorstel tot wijziging van artikel 232 van het Burgerlijk Wetboek en van artikel 1270bis van het Gerechtelijk Wetboek met betrekking tot echtscheiding op grond van feitelijke scheiding » dat reeds ingediend werd in de Senaat op 16 februari 1995 en opnieuw werd ingediend op 27 juni 1995 door de volgende senatoren: F. Erdman, R. Lallemand, M. Foret, C. Desmedt, J. Loones en E. Boutmans, Stukken, nr. 1-8/1 BZ 1995.

Deze toelichting die in zijn geheel kan gelden voor dit amendement, luidt als volgt:

De mogelijkheid om uit de echt te scheiden op basis van feitelijke scheiding is ingevoerd door de wet van 1 juli 1974. Dit was de resultante van uitvoerige en langdurige besprekingen in de Wetgevende Kamers, op basis van het wetsvoorstel tot wijziging van sommige artikelen van het Burgerlijk Wetboek inzake echtscheiding, ingediend door Senator Willy Calewaert en c.s. (Senaat, 1971-1972, Stuk nr. 161).

Zoals o.m. uit het verslag Rombaut blijkt (Senaat, 1972-1973, Stuk nr. 141), botsten twee visies: de ene (van de indiener) beweerde dat de feitelijke scheiding op zichzelf voldoende reden was tot de echtscheiding, waarbij als het ware een automatisme ingesteld zou worden; de andere visie, die het uiteindelijk haalde, hield in dat deze feitelijke scheiding op zich geen voldoende reden was en dat er een « duurzame ontwrichting » van het huwelijk moest blijken, waarbij de rechter dus een beoordelingsrecht behoudt.

Il convient de rappeler un « détail » remarquable, à savoir que plusieurs parlementaires se sont dits prêts, au cas où le second point de vue aurait été retenu, à ramener le délai de dix ans de séparation à cinq; finalement, l'on a quand même maintenu le délai de dix ans, ce qui a donné lieu à des commentaires acerbes (cf. le rapport Rombaut précité et l'intervention de Piet Vermeylen au cours de la discussion en séance publique — Annales du Sénat, 29 mars 1973, p. 804).

On aura dû attendre l'entrée en vigueur de la loi du 2 décembre 1982, issue elle aussi d'une initiative parlementaire, à savoir la proposition de loi Rik Boel modifiant les articles 1er et 2 de la loi du 1er juillet 1974 modifiant certains articles du Code civil et du Code judiciaire relatifs au divorce (Chambre des représentants, session 1979-1980, doc. n° 393/1), pour voir ramener le délai de dix à cinq ans. Il faut noter qu'il y avait, à ce moment-là, un consensus parlementaire en faveur de cette réduction.

Bien que le législateur ait déjà estimé, à l'époque, qu'il est préférable de dissoudre les mariages qui ont dégénéré en une désunion irrémédiable, plutôt que d'exiger une longue séparation de fait, et qu'il est toujours du même avis, la question du délai, cette fois de cinq ans, est une nouvelle fois posée.

Notre point de vue est clair à cet égard: lorsque la séparation de fait dure depuis deux ans, l'on peut présumer, jusqu'à preuve du contraire, qu'une réconciliation n'est plus possible et, dès lors, que la désunion durable est établie.

L'aperçu suivant des initiatives parlementaires qui avaient la même portée que la présente proposition de loi prouve à suffisance qu'il existe un consensus au sujet de cette réduction ou, du moins, qu'un consensus doit être possible.

Sans vouloir être exhaustif, nous citerons:

** la proposition de loi Van Vaerenbergh modifiant l'article 232 du Code civil, Chambre des représentants, 1990-1991, doc. n° 1337/1;*

** la proposition de loi Simons et Vogels modifiant la législation en matière de conflits conjugaux, Chambre des représentants, 1988-1989, doc. n° 644/1;*

** la proposition de loi Van den Bossche visant à permettre le divorce pour cause de séparation de fait d'un an, Chambre des représentants, S.E. 1988, doc. n° 171/1;*

** la proposition de loi Valkeniers modifiant l'article 232 du Code civil, Sénat, 1989-1990, doc. n° 1045-1.*

Si l'auteur de la proposition à l'examen a retiré un amendement allant dans le même sens que celui qu'il

Een opmerkelijk « detail » is dat tal van parlementsleden in die laatste optiek bereid waren de termijn van 10 jaar in te korten tot 5 jaar; uiteindelijk werd evenwel de termijn van 10 jaar aangehouden, wat tot bitsige commentaren leidde (cf. verslag Rombaut en de tussenkomst van Piet Vermeylen bij de openbare bespreking — Handelingen Senaat, 29 maart 1973, blz. 804).

Het zou duren tot de wet van 2 december 1982, opnieuw het resultaat van parlementair initiatief, met name het wetsvoorstel Rik Boel houdende wijziging van de artikelen 1 en 2 van de wet van 1 juli 1974 (Kamer van volksvertegenwoordigers, 1979-1980, Stuk nr. 393/1), vooraleer de termijn van 10 jaar ingekort werd tot vijf jaar. Te vermelden valt dat er op dat moment een parlementaire consensus bestond over deze inkorting.

Daar waar de optiek was en is van de wetgever dat duurzaam ontworichte huwelijken beter ontbonden worden dan de feitelijke scheiding te laten aanslepen, rijst vandaag opnieuw de vraag wat de termijn van vijf jaar betreft.

Onze mening is duidelijk: wanneer de feitelijke scheiding reeds twee jaar aansleept, is er een weerlegbaar vermoeden van het feit dat er geen verzoening meer mogelijk is en bijgevolg de duurzame ontworichting van het huwelijk bewezen is.

Uit het volgende overzicht van parlementaire initiatieven, die dezelfde strekking hadden als dit voorstel, mag ten overvloede blijken dat een consensus over deze inkorting bestaat of mogelijk moet zijn.

Zonder volledigheid na te streven citeren wij:

** wetsvoorstel-Van Vaerenbergh tot wijziging van artikel 232 van het Burgerlijk Wetboek, Kamer van volksvertegenwoordigers, 1990-1991, Stuk nr. 1337/1;*

** wetsvoorstel-Simons en Vogels tot wijziging van de wetgeving inzake gezinsconflicten, Kamer van volksvertegenwoordigers, 1988-1989, Stuk nr. 644/1;*

** wetsvoorstel Van den Bossche ten einde echtscheiding mogelijk te maken op grond van één jaar feitelijke scheiding, Kamer van volksvertegenwoordigers, BZ 1988, Stuk nr. 171/1;*

** wetsvoorstel Valkeniers tot wijziging van artikel 232 van het Burgerlijk Wetboek, Senaat, 1989-1990, Stuk nr. 1045-1.*

Waar een amendement in die zin van ondergetekende in de loop van de discussie over de wet van

avait déposé au cours de la discussion relative à la loi du 30 juin 1994, c'est sur la base d'objections de forme plutôt que d'objections quant au fond (voir à ce propos le rapport Lallemand et Maximus, Sénat, session 1993-1994, doc. n° 898-2). La réduction en question de la durée effective de séparation exigée doit être considérée dans la perspective de l'humanisation du divorce. Elle s'inscrit, du reste, dans le prolongement logique des adaptations apportées à la procédure de divorce par la loi précitée du 30 juin 1994. En outre, il est logique, si l'on peut obtenir le divorce par consentement mutuel après deux années de mariage, que l'on puisse engager une procédure pour cause de séparation de fait de deux ans.

De plus, l'expérience montrera qu'étant donné la durée de la procédure (abstraction faite de la durée de la procédure d'appel éventuelle), qui ne peut être engagée qu'après une période préalable de mariage et de cohabitation, le divorce ne pourra être prononcé que longtemps après l'expiration du délai visé de deux ans applicable en la matière.

On peut également se servir de la preuve par aveu, dont le principe a été instauré par la loi du 30 juillet 1994, et des possibilités ouvertes par l'article 931 nouveau du Code judiciaire, qui habilite le juge à veiller aux intérêts des enfants en procédant à leur audition.

Le principal objectif doit être de prévenir les conséquences sociales et psychologiques pénibles et regrettables d'une longue séparation de fait. Elles affectent non seulement les conjoints, mais aussi tous ceux qui subissent le stress psychologique avec eux, c'est-à-dire, notamment et surtout les enfants issus du mariage et/ou de la cohabitation avec un nouveau partenaire.

Il serait logique, à l'heure où des parlementaires prennent des initiatives en vue de régler les conséquences de la séparation de partenaires qui ont cohabité sans avoir été mariés, où l'on humanise la procédure de divorce (loi du 30 juin 1994), où des discussions sur le fond sont en cours pour réformer la législation sur le divorce, que l'on examine fondamentalement, et ce, sans attendre, la question qui fait l'objet de la présente proposition.

Il faut, bien entendu, tenir compte des procédures en cours et indiquer clairement, par le biais de dispositions transitoires, dans quelle mesure les modifications proposées seraient applicables aux procédures engagées avant l'entrée en vigueur de la loi.

On pourrait disposer tout simplement que lesdites modifications ne sont applicables qu'aux actions engagées en première instance après l'entrée en vigueur de la loi, mais ce serait injuste; ce faisant, l'on alourdirait les normes auxquelles sont soumises les parties qui engagent des procédures.

30 juni 1994 ingetrokken werd, had dit eerder te maken met formele dan met inhoudelijke bezwaren (zie daaromtrent het verslag Lallemand en Maximus, Senaat, 1993-1994, Stuk nr. 898-2). Deze inkorting van de duur van de feitelijke scheiding moet worden gezien in het kader van de humanisering van de echtscheiding. Deze vermindering is trouwens een logisch gevolg van de aanpassingen van de echtscheidingsprocedure, aangebracht door de reeds genoemde wet van 30 juni 1994. Daarenboven, indien men na twee jaar huwelijk een echtscheiding bij onderlinge toestemming kan bekomen, is het logisch dat na twee jaar feitelijke scheiding een procedure op basis van feitelijke scheiding kan worden ingeleid.

De praktijk zal daarenboven aantonen dat vertrekkende van een voorafgaande periode van huwelijk en samenwonen en de duur van de procedure (onverminderd eventueel de duur van de procedure in hoger beroep), de echtscheiding slechts zal worden uitgesproken op een tijdstip dat de bedoelde termijn van twee jaar ver overtreft.

Anderzijds mag ook worden verwezen naar de bewijsvoering door bekentenis, ingevoerd door de wet van 30 juli 1994, en de mogelijkheden gesteld door het nieuw artikel 931 van het Gerechtelijk Wetboek, waardoor de rechter gemachtigd wordt om door het horen van de kinderen toe te zien op hun belangen.

Het moet hoofdzakelijk de bedoeling zijn de schrijnende en pijnlijke sociale en psychologische gevolgen van een feitelijke scheiding die langdurig aansleept, te voorkomen. Die gevolgen treffen niet alleen de echtgenoten, maar allen die met hen deze psychologische stress ondergaan, niet in het minst de kinderen, gesproten uit het huwelijk en/of uit het samenwonen met een nieuwe partner.

Op een ogenblik dat parlementaire initiatieven worden genomen om de gevolgen te regelen van een uiteengaan van samenwonende, ongehuwde partners, dat de rechtspleging inzake echtscheiding bij de wet van 30 juni 1994 gehumaniseerd wordt, dat besprekingen ten gronde aan de gang zijn om de echtscheiding te hervormen, is het niet meer dan logisch om in dit voorstel bedoeld probleem ten gronde en spoedig aan te pakken.

Men moet natuurlijk rekening houden met de hangende procedures en dus moeten overgangsbepalingen duidelijk maken in hoeverre de voorgestelde wijzigingen toepasselijk zijn of niet op de procedures ingeleid vóór de inwerkingtreding van de wet.

Een eenvoudige maar onrechtvaardige benadering zou zijn deze wijzigingen slechts van toepassing te verklaren op de gedingen die in eerste aanleg worden ingeleid na de inwerkingtreding van de wet; met deze zienswijze zou men de gedingvoerende partijen onderwerpen aan strengere normen.

Il semble donc logique de rendre lesdites modifications applicables aux litiges en cours, de sorte qu'avant de se prononcer sur des actions engagées avant l'entrée en vigueur de la loi proposée, les cours et tribunaux doivent examiner simplement si la preuve a été effectivement fournie que la séparation de fait a bel et bien duré deux années avant la date de l'engagement de l'action.

Au cas où une action aurait déjà été rejetée par un jugement en dernière instance, et ce, conformément aux dispositions de la loi qui était applicable le jour du prononcé de la décision, les parties seraient libres d'intenter une nouvelle action après l'entrée en vigueur des modifications légales en question et compte tenu des critères qui seraient devenus applicables dans l'intervalle.

C'est pourquoi nous optons pour la formulation inscrite à l'article 45, § 2, de la loi du 30 juin 1994.»

L'auteur de l'amendement précise que ce dernier reprend une proposition déposée précédemment, qui n'a pas été examinée quant au fond par la Chambre.

Le ministre explique que l'examen n'a pas pu se faire à la Chambre parce que la proposition avait été soumise à la sous-commission, laquelle était uniquement chargée de consacrer une discussion technique à la procédure; la réduction du délai à deux ans, par contre, concerne le fond de l'affaire.

Un commissaire souligne que la commission de la Justice du Sénat peut, au contraire, statuer sur le fond.

Un autre commissaire demande si le principal objectif de M. Erdman est d'instaurer pour le divorce pour cause de séparation de fait les mêmes délais que lorsqu'il y a consentement mutuel.

L'auteur de l'amendement répond que cette réduction des délais est une conséquence logique de la nouvelle législation sur la procédure de divorce. Il renvoie également à la possibilité de preuve par aveu en vue de simplifier la procédure. Si l'on peut obtenir le divorce par consentement mutuel après deux ans de mariage, il est tout aussi logique que l'on puisse introduire également une procédure pour cause de séparation de fait après deux ans de séparation de fait. Du reste, le but est de prévenir les conséquences pénibles d'une séparation de fait qui traîne en longueur.

Un membre souhaite savoir comment on détermine le moment de la séparation de fait.

Un autre commissaire répond que la séparation de fait et le moment de cette séparation sont déterminés par le juge. L'existence de domiciles séparés est généralement admise comme mode de preuve. Certains

Het lijkt dus logisch de bedoelde wijzigingen van toepassing te verklaren op de hangende gedingen, waardoor de rechtbanken en hoven bij de beoordeling van vorderingen, die ingeleid werden vóór de inwerkingtreding van de wet, slechts zullen moeten nagaan of effectief het bewijs is geleverd van de bedoelde twee jaar feitelijke scheiding en dit vóór de datum van de inleiding van de vordering.

Indien reeds een uitspraak in laatste aanleg een vordering zou hebben afgewezen, rekening houdend met de wet die in werking was op de dag van de uitspraak van de beslissing, zal het de partijen vrijstaan een nieuwe vordering in te leiden na de inwerkingtreding van de bedoelde wetswijzigingen en rekening houdend met de inmiddels geldende criteria.

Daarom wordt dus geopteerd voor de formulering zoals bepaald in artikel 45, § 2, van de wet van 30 juni 1994.»

De indiener van het amendement verduidelijkt dat dit amendement een vroeger ingediend voorstel herneemt, hetwelk in de Kamer niet ten gronde werd behandeld.

De minister legt uit dat de behandeling in de Kamer niet kon plaatsvinden, omdat het voorstel in de subcommissie werd voorgelegd, die enkel de opdracht had een technische bespreking te voeren over de procedure; de herleiding van de termijn tot twee jaar betreft daarentegen de grond van de zaak.

Een lid wijst erop dat de Senaatscommissie voor de Justitie daarentegen wel de grond van de zaak kan beoordelen.

Een ander lid vraagt of het voornamelijk de bedoeling is van de heer Erdman dezelfde termijnen in te voeren voor een echtscheiding op basis van feitelijke scheiding dan voor een echtscheiding bij onderlinge toestemming.

De indiener van het amendement antwoordt dat deze vermindering van termijnen een logisch gevolg is van de nieuwe wetgeving op de echtscheidingsprocedure. Hij verwijst ook naar de mogelijkheid van de bekentenis als bewijsgrond, om de procedure te vereenvoudigen. Tevens is het logisch, indien men na twee jaar huwelijk een echtscheiding bij onderlinge toestemming kan verkrijgen, dat men dan na twee jaar feitelijke scheiding ook een procedure op basis van feitelijke scheiding kan inleiden. Het is trouwens de bedoeling de pijnlijke gevolgen van een te langdurig aanslepende feitelijke scheiding te voorkomen.

Een lid wenst te weten hoe het ogenblik van de feitelijke scheiding bepaald wordt.

Een ander commissielid antwoordt dat de feitelijke scheiding en het ogenblik van de feitelijke scheiding bepaald worden door de rechter. Het bestaan van een afzonderlijke woonplaats dient gewoonlijk

juges exigent cependant des éléments supplémentaires (par exemple des mutuelles séparées, des comptes séparés concernant le gaz et l'électricité).

Un membre précise que ces éléments supplémentaires sont surtout requis si l'une des parties conteste la séparation de fait.

Plusieurs membres estiment que l'amendement concerne un problème de fond, alors que le projet de loi à l'examen vise à modifier la procédure. Il ne leur semble donc pas souhaitable de débattre de cette réduction des délais dans le cadre du projet de loi à l'examen.

Suite à cette discussion, M. Erdman décide de retirer ses amendements n°s 23 et 24. La commission décide de mettre la proposition de loi traitant de cette problématique et déposée par le même auteur, à l'ordre du jour dans les plus brefs délais.

Article 4ter

M. Erdman dépose un amendement libellé comme suit (doc. Sénat, n° 1-437/3, amendement n° 24):

«*Insérer un article 4ter (nouveau), rédigé comme suit:*

«*Art. 4ter. — À l'article 1270bis du Code civil, le chiffre « cinq » est remplacé par le chiffre « deux ».*

La présente disposition est applicable aux litiges en cours, sous l'empire de la loi en vigueur le jour du prononcé de la décision. »

Justification

Voir la justification de l'article 4bis (amendement n° 22).

Pour la discussion de cet amendement, on se référera à celle qui a eu lieu à propos de l'amendement n° 23 (*cf. supra*, pp. 12 *sqq.*).

L'amendement n° 24 est retiré.

Article 5 (art. 4 du texte adopté)

La phrase introductive doit être remplacée par ce qui suit:

«*À l'article 1268, premier alinéa, du même code, remplacé par la loi du 30 juin 1994,...* »

Aucune observation n'est formulée et aucun amendement n'est déposé à propos de cet article.

als bewijsmiddel. Sommige rechters eisen evenwel bijkomende gegevens (bij voorbeeld gescheiden ziekenfonds, gescheiden rekeningen voor gas en elektriciteit).

Een lid verduidelijkt dat die bijkomende gegevens vooral geëist worden indien een van de partijen de feitelijke scheiding betwist.

Verskillende leden menen dat het amendement een probleem betreft dat de grond van de zaak raakt, terwijl het voorliggende wetsontwerp de procedure beoogt te wijzigen. Het lijkt hen dus niet wenselijk om in het kader van dit wetsontwerp te debatteren over de verkorting van de termijnen.

Na deze discussie besluit de heer Erdman zijn amendementen nrs. 23 en 24 in te trekken en de commissie besluit het door dezelfde auteur ingediende wetsvoorstel dat die problematiek behandelt, zo spoedig mogelijk op de agenda te plaatsen.

Artikel 4ter

De heer Erdman dient een amendement in, luidend (Gedr. St., Senaat, nr. 1-437/3, amendement nr. 24):

«*Een artikel 4ter (nieuw) invoegen, luidende:*

«*Art. 4ter. — In artikel 1270bis van het Gerechtelijk Wetboek wordt het woord « vijf » vervangen door het woord « twee ».*

Deze bepaling is van toepassing op de hangende gedingen, rekening houdende met de wet die in werking is op de dag van de uitspraak van de beslissing. »

Verantwoording

Zie artikel 4bis (amendement nr. 22).

Voor de bespreking van dat amendement kan worden verwezen naar de bespreking van amendement nr. 23 (*cf. supra*, blz. 12 e.v.).

Het amendement nr. 24 wordt teruggenomen.

Artikel 5 (art. 4 van de aangenomen tekst)

De inleidende zin dient vervangen te worden door volgende bepaling:

«*In artikel 1268, eerste lid, van hetzelfde wetboek, vervangen bij de wet van 30 juni 1994,...* »

Op dit artikel worden geen opmerkingen geformuleerd, noch amendementen ingediend.

Article 6 (art. 5 du texte adopté)

La phrase introductive de l'article doit être remplacée par ce qui suit:

«À l'article 1278, premier alinéa, du même code, modifié par la loi du 30 juin 1994,...»

MM. Foret et Desmedt déposent un amendement libellé comme suit (doc. Sénat, n° 1-437-3, amendement n° 21);

«Compléter cet article par un nouvel alinéa, rédigé comme suit:

«Au même article, insérer entre les alinéas 2 et 3 un nouvel alinéa rédigé comme suit: «En cas de décès d'un des époux, avant la transcription du divorce mais après que la décision le prononçant ait acquis force de chose jugée, les époux sont considérés comme divorcés, même à l'égard des tiers.»

Justification

Cette situation n'a pas été abordée dans le cadre de la loi du 30 juin 1994. Bien qu'elle soit rare, cette situation n'est toutefois pas impossible. La solution la plus facile et la plus pratique est de prétendre que le divorce acquis entre les époux est opposable aux tiers, du seul fait du décès d'un des (ex-)époux.

Différents membres se demandent si les tiers ne peuvent pas être préjudiciés par cet amendement, qui implique que le divorce ne doit pas être transcrit (publié) pour leur être opposable.

Afin d'illustrer le problème, l'auteur de l'amendement cite le texte de M. de Wilde d'Estmael, paru dans la revue «Divorce», (n° 10/96), et libellé comme suit:

«Qu'en est-il si un des (ex-)conjointes décède après le prononcé définitif d'une décision de divorce mais avant la transcription dans les registres de l'état civil? Le divorce est acquis définitivement entre époux. Ce point est indiscutable. Mais pour les tiers, y aura-t-il dissolution du régime matrimonial par décès?»

Cette question n'a pas été abordée par la loi du 30 juin 1994. Or, même si la situation ci-dessus sera rarement d'application, elle n'est pas impossible et il convient d'être attentif à une réponse adéquate.

Dans le silence du texte, il nous paraît difficile de prétendre que le divorce acquis entre les époux

Artikel 6 (art. 5 van de aangenomen tekst)

De inleidende zin dient te worden vervangen als volgt:

«In artikel 1278, eerste lid, van hetzelfde wetboek, gewijzigd bij de wet van 30 juni 1994,...»

De heren Foret en Desmedt dienen een amendement in, luidend (Gedr. St., Senaat, nr. 1-437/3, amendement nr. 21):

«Aan dit artikel een nieuw lid toevoegen, luidende:

«In hetzelfde artikel wordt tussen het tweede en het derde lid het volgende lid ingevoegd: «Ingeval een van de echtgenoten overlijdt vóór de echtscheiding is overgeschreven doch nadat het vonnis waarbij de echtscheiding is uitgesproken in kracht van gewijsde is gegaan, worden de echtgenoten als uit de echt gescheiden beschouwd, zelfs tegenover derden.»

Verantwoording

In de wet van 30 juni 1994 is deze toestand niet geregeld. Heel vaak doet die toestand zich niet voor maar hij behoort wel tot de mogelijkheden. De eenvoudigste en meest praktische oplossing bestaat erin ervan uit te gaan dat de door de echtgenoten verkregen echtscheiding tegen derden tegengeworpen kan worden alleen al door het overlijden van een van de (voormalige) echtgenoten.

Verschillende leden vragen zich af of derden niet benadeeld kunnen worden door dit amendement aangezien het meebrengt dat de echtscheiding niet overgeschreven (gepubliceerd) moet worden om hun tegengeworpen te kunnen worden.

Om het werkelijke probleem te schetsen citeert de indiener van het amendement de tekst van de heer de Wilde d'Estmael, verschenen in het tijdschrift *Divorce*, 10/96:

«Wat gebeurt er indien een van de (voormalige) echtgenoten overlijdt nadat de echtscheiding definitief is uitgesproken maar voordat de beslissing is overgeschreven in de registers van de burgerlijke stand? De scheiding is definitief van kracht tussen de echtgenoten. Dat staat onomstotelijk vast. Maar is het huwelijksvermogensstelsel door het overlijden ontbonden ten aanzien van derden?»

Deze kwestie is niet aan bod gekomen in de wet van 30 juni 1994. Zelfs indien het hierboven beschreven geval zelden voorkomt, is het toch niet uitgesloten en moet voor een oplossing worden gezorgd.

Aangezien in de tekst niets geregeld is, lijkt het ons moeilijk vol te houden dat de echtscheiding die

puisse être opposable aux tiers, du seul fait du décès d'un des (ex-)époux. Or, ce serait la solution la plus facile et pratique.

En effet, comment régler les situations suivantes, exemples parmi d'autres ?

— Un époux signe un contrat d'assurance avec une compagnie prévoyant qu'à son décès, un capital X sera versé à son épouse ou, à défaut, à ses enfants. La compagnie est un tiers par rapport aux époux. Si l'époux décède après le jour où la décision de divorce devient définitive mais avant la transcription, la compagnie ne doit-elle pas verser le capital à l'(ex-)épouse, puisque pour la compagnie, il n'y a pas eu divorce ?

— Qu'en est-il des pensions ? Va-t-on octroyer à l'(ex-)conjoint une pension de survie ou une pension de divorcé(e) ?

— Un tiers (un créancier, l'administration fiscale, ...) pourrait-il considérer que le mariage subsiste et que dès lors, l'(ex-)conjoint hérite du défunt ou que certaines clauses du contrat de mariage subsistent ?

Peut-on raisonnablement penser que pour les tiers, l'(ex-)conjoint hérite du défunt ou que le contrat de mariage subsiste ou encore que l'administration fiscale taxe en droits de succession les avantages matrimoniaux prévus dans le contrat de mariage alors que le conjoint ne pourrait pas les obtenir du fait du divorce acquis entre époux ? Ce serait aberrant. Compte tenu de ce qui précède, le législateur pourrait prévoir qu'en cas de décès d'un des époux, avant la transcription du divorce mais après que la décision le prononçant soit définitive, les époux soient considérés comme divorcés même à l'égard des tiers. »

Un membre déclare que la question posée est de savoir quel est le statut à l'égard des tiers des actes accomplis par l'époux survivant sur les biens de la communauté; quel est l'effet de la disposition proposée en matière d'assurances et de pensions ?

Le ministre répète qu'il est difficilement acceptable de rendre les divorces opposables aux tiers au moment du décès, sans aucune forme de publication.

En outre, il déclare qu'il n'est pas partisan de l'introduction d'une date décisive supplémentaire pour l'opposabilité du jugement de divorce aux tiers,

tussen de echtgenoten geldt, aan derden kan worden tegengeworpen alleen maar wegens het overlijden van een van de (voormalige) echtgenoten. Dat zou echter wel de gemakkelijkste en de meeste praktische oplossing zijn.

Hoe moet men immers de volgende situaties, die niet meer dan voorbeelden zijn, oplossen ?

— Een echtgenoot tekent een verzekeringscontract waarin bepaald wordt dat bij zijn overlijden aan zijn echtgenote of, bij gebreke van een echtgenote, aan zijn kinderen een kapitaal X zal worden gestort. De verzekeringsmaatschappij is ten aanzien van de echtgenoten een derde. Moet de maatschappij het kapitaal niet aan de voormalige echtgenote storten indien de echtgenoot overlijdt nadat de beslissing tot echtscheiding definitief is geworden maar vóór de overschrijving, want voor de maatschappij bestaat de echtscheiding niet ?

— Wat gebeurt er met de pensioenen ? Zal men de (voormalige) echtgenoot een overlevingspensioen of een pensioen als uit de echt gescheidene toekennen ?

— Kan een derde (een schuldeiser, de belastingdiensten, ...) ervan uitgaan dat het huwelijk voortduurt en dat de (voormalige) echtgenoot erft van de overledene of dat bepaalde bedingen van de huwelijksovereenkomst blijven gelden ?

Mag men redelijkerwijze aannemen dat ten aanzien van derden de (voormalige) echtgenoot erft van de overledene of dat de huwelijksovereenkomst blijft gelden of nog dat de belastingdiensten de in de huwelijksovereenkomst bedongen huwelijksvoordelen als successierechten belasten hoewel de echtgenoot deze voordelen niet kan krijgen omdat de echtscheiding van kracht is tussen echtgenoten ? Dat zou absurd zijn. Rekening houdend met het voorgaande zou de wetgever kunnen bepalen dat zelfs ten aanzien van derden de echtgenoten beschouwd worden als gescheiden wanneer een van beide echtgenoten overlijdt vóór de overschrijving van de echtscheiding maar nadat het vonnis dat de echtscheiding regelt definitief is. » (vertaling).

Een lid besluit dat men een antwoord moet krijgen op de vraag wat het rechtsstatuut is ten aanzien van derden van handelingen die door de langstlevende echtgenoot verricht worden met de goederen van de gemeenschap. Welke gevolgen heeft de voorgestelde regeling inzake verzekeringen en pensioenen ?

De minister herhaalt dat het moeilijk aanvaardbaar is dat men de echtscheiding tegenstelbaar maakt ten opzichte van derden op het ogenblik van het overlijden, zonder enige vorm van publicatie.

Bovendien verklaart hij geen voorstander te zijn van de invoering van een bijkomende cruciale datum voor de tegenstelbaarheid van het vonnis van

à savoir le moment du décès. Le Gouvernement préfère que l'on maintienne la règle générale, en cas de décès de l'une des parties également.

Plusieurs commissaires se demandent si la transcription du jugement de divorce peut avoir lieu lorsque l'un des époux décède.

Le ministre répond que la transition se fait automatiquement par l'entremise du greffier.

Un membre se rallie à ce qui précède en renvoyant à l'article 1275, § 2, du Code judiciaire. Peut-être pourrait-on, dans cet article, préciser davantage le cas du décès ?

Un membre souligne que la communauté de biens prend automatiquement fin en cas de décès et que la transcription devient dès lors inutile.

Un autre membre estime qu'en réalité, la question des droits des tiers au moment du décès ne s'inscrit pas dans le cadre de la procédure de divorce, mais bien dans le cadre du droit des successions.

La commission décide de demander un avis à des spécialistes de la matière, à savoir M. De Gavre et Mme Meulders-Klein (voir textes en annexe).

À la suite des observations de Mme Meulders-Klein, MM. Foret et Desmedt déposent un sous-amendement à leur amendement n° 21, libellé comme suit (doc. Sénat n° 1-437/5, amendement n° 29):

« Compléter la disposition proposée par les mots suivants: « ,sous la condition suspensive de la transcription effectuée conformément à l'article 1275. »

Justification

Suite aux discussions en commission et à la consultation d'experts universitaires, nous avons jugé utile de compléter notre amendement principal afin de lever toute ambiguïté quant à l'obligation de transcription.

Plusieurs membres considèrent que le mot « même » (à l'égard des tiers), tel qu'il figure dans l'amendement n° 21, crée la confusion, car l'amendement vise uniquement l'opposabilité du divorce aux tiers. En effet, la règle qui prévaut entre les parties est que l'on garde la qualité d'époux jusqu'au jour où la décision prononçant le divorce a acquis force de chose jugée.

echtscheiding ten opzichte van derden, namelijk het moment van het overlijden. De regering verkiest dat de algemene regel ook bij overlijden van één der partijen zou worden behouden.

Verscheidene commissieleden stellen zich de vraag of de overschrijving van het vonnis van echtscheiding wel degelijk kan gebeuren, indien één van de echtgenoten overlijdt.

De de minister antwoordt dat de overschrijving automatisch gebeurt door bemiddeling van de griffier.

Een lid sluit hierbij aan door te verwijzen naar artikel 1275, § 2, van het Gerechtelijk Wetboek. Misschien kan in dit artikel het geval van het overlijden worden gepreciseerd.

Een lid onderlijnt dat de gemeenschap van goederen automatisch eindigt door het overlijden en dat de overschrijving bijgevolg nutteloos is.

Een ander lid is van oordeel dat het situeren van de rechten van derden op het ogenblik van het overlijden eigenlijk niet thuishoort in het kader van de echtscheidingsprocedure, maar wel in het kader van het erfreisrecht.

De commissie besluit een advies te vragen over deze problematiek aan specialisten terzake, namelijk aan de heer De Gavre en mevrouw Meulders-Klein (zie teksten in bijlage).

Naar aanleiding van de opmerkingen van mevrouw Meulders-Klein, dienen de heren Foret en Desmedt een subamendement in op hun amendement nr. 21, luidend als volgt (Gedr. St., Senaat, 1-437/5, amendement nr. 29):

« In de voorgestelde bepaling de woorden « worden de echtgenoten als uit de echt gescheiden beschouwd, zelfs tegenover derden » vervangen door de woorden « worden de echtgenoten tegenover derden als uit de echt gescheiden beschouwd, onder de opschortende voorwaarde van overschrijving overeenkomstig artikel 1275. »

Verantwoording

Na de bespreking in de commissie en de raadpleging van deskundigen achten wij een toevoeging aan ons hoofdamendement wenselijk om te voorkomen dat er over de verplichting tot overschrijving twijfel zou rijzen.

Verskillende leden zijn van oordeel dat het woord « zelfs » (tegenover derden), zoals vermeld in het amendement Nr. 21, verwarring sticht. Het amendement beoogt immers enkel de tegenstelbaarheid van de echtscheiding aan derden. Tussen partijen geldt inderdaad dat men de hoedanigheid van echtgenoot behoudt tot op de dag dat het vonnis van echtscheiding kracht van gewijsde heeft.

Enfin, le ministre souligne que cet amendement ne résout pas tous les problèmes. Il faut en effet tenir compte de lois spécifiques, telle la loi sur les assurances, qui contient elle-même des dispositions relatives aux conséquences du divorce.

L'amendement n° 21, tel qu'il a été modifié par le sous-amendement n° 29, est adopté à l'unanimité des 9 membres présents.

Article 7 (art. 7 du texte adopté)

Cet article n'a fait l'objet d'aucun amendement.

Sa phrase liminaire doit cependant être remplacée par la disposition suivante: «À l'article 1280 du même Code, modifié par la loi du 30 juin 1994, ...»

Article 8 (art. 8 du texte adopté)

Cet article n'a fait l'objet d'aucun amendement.

Sa phrase liminaire doit cependant être remplacée par la disposition suivante: «À l'article 1282 du même Code, remplacé par la loi du 30 juin 1994, ...»

Article 9 (art. 9 du texte adopté)

Cet article n'a fait l'objet d'aucun amendement.

Sa phrase liminaire doit cependant être remplacée par la disposition suivante: «À l'article 1283 du même Code, remplacé par la loi du 30 juin 1994, ...»

Article 10 (art. 10 du texte adopté)

La phrase liminaire de l'article doit être remplacée par la disposition suivante: «À l'article 1288, dernier alinéa, du même Code, remplacé par la loi du 30 juin 1994, ...»

Mmes Delcourt-Pêtre et Milquet déposent un amendement libellé comme suit (doc. Sénat, n° 1-437/3, amendement n° 6):

«Remplacer cet article par ce qui suit:

«Art. 10. — À l'article 1288 du Code judiciaire sont apportées les modifications suivantes:

1° à l'alinéa 1er, le 3° est remplacé par ce qui suit:

«3° la contribution de chacun des époux à l'entretien, à l'éducation et à la formation adéquate

Tenslotte onderlijnt de minister dat niet alle problemen door dit amendement worden opgelost. Inderdaad moet men rekening houden met specifieke wetten, zoals de verzekeringswet, die zelf bepalingen inhouden met betrekking tot de gevolgen van de echtscheiding.

Het amendement nr. 21, zoals gewijzigd door het subamendement nr. 29, wordt eenparig aangenomen door de 9 aanwezige leden.

Artikel 7 (art. 7 van de aangenomen tekst)

Op dit artikel is geen enkel amendement ingediend.

De inleidende zin moet evenwel vervangen worden als volgt: «In artikel 1280 van hetzelfde Wetboek, gewijzigd bij de wet van 30 juni 1994, ...»

Artikel 8 (art. 8 van de aangenomen tekst)

Op dit artikel is geen enkel amendement ingediend.

De inleidende zin moet evenwel vervangen worden als volgt: «In artikel 1282 van hetzelfde Wetboek, vervangen bij de wet van 30 juni 1994, ...»

Artikel 9 (art. 9 van de aangenomen tekst)

Op dit artikel is geen enkel amendement ingediend.

De inleidende zin moet evenwel vervangen worden als volgt: «In artikel 1283 van hetzelfde Wetboek, vervangen bij de wet van 30 juni 1994, ...»

Artikel 10 (art. 10 van de aangenomen tekst)

De inleidende zin van het artikel moet vervangen worden als volgt: «In artikel 1288, laatste lid, van hetzelfde Wetboek, toegevoegd bij de wet van 30 juni 1994, ...»

De dames Delcourt-Pêtre en Milquet dienen een amendement in, luidende (Gedr. St., Senaat, nr. 1-437/3, amendement nr. 6):

«Dit artikel vervangen als volgt:

«Art. 10. — In artikel 1288 van het Gerechtelijk Wetboek worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1° in het eerste lid wordt het 3° vervangen als volgt:

«3° de bijdrage van elk van beide echtgenoten in het levensonderhoud, de opvoeding en de passende

desdits enfants, sans préjudice des droits qui leur sont reconnus par le chapitre V, titre V, livre premier, du Code civil, et sans préjudice du principe de proportionnalité de leur contribution par rapport à leurs facultés».

2° au dernier alinéa, remplacer les mots «Lorsque des circonstances nouvelles et imprévisibles modifient sensiblement la situation des enfants» par les mots «Lorsque des circonstances nouvelles et indépendantes de la volonté des parties modifient sensiblement leur situation ou celle des enfants.»

Justification

Il conviendrait, dans un but de sécurité juridique et d'égalité entre les enfants, de considérer que le principe de proportionnalité de la contribution des parents par rapport à leurs facultés s'applique sans équivoque à l'entretien des enfants dans le cadre d'un divorce par consentement mutuel. La contribution des parents pourra ainsi être modifiée en fonction de l'évolution des besoins des enfants et de la variabilité des ressources des parents.

Actuellement, en raison de la distinction introduite par la Cour de cassation depuis son arrêt du 7 septembre 1973 entre l'obligation à la dette des parents vis-à-vis de l'enfant, qui serait d'ordre public et échapperait aux conventions, et le règlement de la contribution respective des deux parents, qui serait disponible et qui lierait les parties, la hausse du coût de la vie, l'augmentation des besoins de l'enfant en fonction de l'âge ou l'augmentation des ressources du parent débiteur d'aliment ne peuvent, en aucun cas, donner lieu à une modification de la contribution alimentaire.

Les enfants de parents divorcés par consentement mutuel font ainsi l'objet d'une discrimination injustifiable par rapport aux enfants d'un couple divorcé pour cause déterminée, puisque dans ce dernier cas, le principe de la variabilité de l'obligation d'entretien suffit à justifier une demande d'augmentation de la contribution en raison, soit de l'augmentation des revenus du parent non-gardien, soit de l'accroissement des besoins de l'enfant en raison de son âge.

Inversement, si le parent débiteur voit ses revenus diminuer ou disparaître involontairement ou ses charges familiales augmenter (en raison de l'existence d'enfants d'une seconde union), l'application stricte des termes de la convention préalable au divorce par consentement mutuel permettra au parent créancier (premier conjoint) de

éducation van voornoemde kinderen, onverminderd de rechten hen door hoofdstuk V van titel V van boek I van het Burgerlijk Wetboek toegekend en onverminderd het beginsel dat hun bijdrage evenredig moet zijn aan hun middelen».

2° in het laatste lid worden de woorden «Wanneer nieuwe en onvoorzienbare omstandigheden de toestand van de kinderen ingrijpend wijzigen» vervangen door de woorden «Wanneer nieuwe omstandigheden buiten de wil van de partijen hun toestand of die van de kinderen ingrijpend wijzigen.»

Verantwoording

Ter wille van de rechtszekerheid en de gelijkheid onder kinderen dient men ervan uit te gaan dat het beginsel dat de bijdrage van de ouders evenredig moet zijn aan hun middelen, ondubbelzinnig toegepast wordt op het levensonderhoud van de kinderen in het kader van een echtscheiding met onderlinge toestemming. Op die wijze kan de bijdrage van de ouders gewijzigd worden rekening houdend met de ontwikkeling van de behoeften van de kinderen en eventuele wijzigingen in de middelen van de ouders.

Wegens het onderscheid dat het Hof van Cassatie in zijn arrest van 7 september 1973 gemaakt heeft tussen de gehoudenheid tot de schuld van de ouders ten aanzien van het kind, die tot de openbare orde behoort en waarover geen overeenkomsten mogelijk zijn, en de betaling van de respectievelijke bijdrage van beide ouders, waarover de partijen vrij kunnen beschikken en waardoor zij gebonden zijn, kunnen de stijging van de kosten van levensonderhoud, de toename van de behoeften van het kind naar gelang van de leeftijd of de toename van de middelen van de onderhoudsplichtige ouder thans in geen geval leiden tot een wijziging van de onderhoudsbijdrage.

Kinderen van ouders die met onderlinge toestemming gescheiden zijn, worden zo op niet te rechtvaardigen wijze gediscrimineerd ten opzichte van kinderen van echtgenoten die op grond van bepaalde feiten gescheiden zijn; in dit laatste geval is in het beginsel van de veranderlijkheid van de onderhoudsplicht immers voldoende grond aanwezig om een verhoging van de bijdrage te vorderen, ofwel wegens de stijging van de inkomsten van de ouder die de hoede over het kind niet heeft, ofwel wegens de toenemende behoeften van het kind naarmate het opgroeit.

Omgekeerd kunnen de inkomsten van de onderhoudsplichtige ouder ook onvrijwillig verminderen of verdwijnen of kunnen zijn gezinslasten stijgen (wegens kinderen uit een tweede huwelijk). Als de overeenkomst gesloten vóór de echtscheiding met onderlinge instemming strikt wordt toegepast, is het mogelijk dat de inkomsten en de goederen van deze

saisir la totalité de ses revenus et de ses biens (art. 1412, 1° du Code judiciaire) au risque de priver les enfants de la seconde union de tout moyen de subsistance.

Dans cette hypothèse, ce sont les enfants du second mariage qui font l'objet d'une discrimination injustifiable.

De manière générale, la solution de la Cour de cassation pourrait être considérée comme non conforme à la Convention européenne de sauvegarde des droits de l'homme et des libertés fondamentales, qui prévoit le droit à la non-discrimination dans la jouissance des droits reconnus (art. 14), parmi lesquels figure le droit au respect de la vie familiale (art. 8), dont l'une des bases est constituée par les rapports entre parents et enfants. Une lecture combinée de ces deux articles avait déjà abouti à la condamnation de la Belgique dans l'arrêt Marckx en matière de statut des enfants naturels.

En outre, depuis la loi du 13 avril 1995 relative à l'exercice conjoint de l'autorité parentale, l'article 203, § 1er, modifié du Code civil, auquel renvoie notamment l'article 1288, alinéa 1er, 3°, du Code judiciaire, dispose que « les père et mère sont tenus d'assumer, à proportion de leurs facultés, l'hébergement, l'entretien, la surveillance, l'éducation et la formation de leurs enfants ».

Les trois principes d'ordre public de la variabilité des obligations alimentaires, de la proportionnalité des contributions des parents à leurs ressources respectives, et du droit de l'enfant à une éducation et un entretien proportionnels aux revenus cumulés de leurs deux parents sont clairement posés à l'article 203 du Code civil.

Il conviendrait toutefois de le préciser à l'article 1288, alinéa 1, 3°, du Code judiciaire, étant donné que, malgré ce renvoi à de telles dispositions du Code civil, il ressort des débats en Commission de la Justice de la Chambre que cet article 1288, alinéa 1, 3°, du Code judiciaire ne pourrait être invoqué pour obtenir une augmentation de la contribution alimentaire du conjoint (doc. Ch., 202/8, 95/96, p. 22).

Par ailleurs, la formulation générale de l'article 387bis nouveau du Code civil (modifié par la loi du 13 avril 1995 relative à l'exercice conjoint de l'autorité parentale) qui permet expressément au juge de la jeunesse, à la demande des père et mère, de l'un d'eux ou du procureur du Roi, de modifier dans l'intérêt de l'enfant toute disposition relative à l'autorité parentale, permet de considérer qu'il n'y a

ouder volledig in beslag genomen worden door de schuldeisende ouder (de eerste echtgenoot) (art. 1412, 1°, van het Gerechtelijk Wetboek) en bestaat het gevaar dat aan de kinderen uit het tweede huwelijk al hun bestaansmiddelen ontnomen worden.

In dat geval worden de kinderen uit het tweede huwelijk op niet te rechtvaardigen wijze gediscrimineerd.

De oplossing van het Hof van Cassatie kan in algemene zin beschouwd worden als strijdig met het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden, dat in artikel 14 voorschrijft dat het genot van de erkende rechten zonder enig onderscheid verzekerd wordt, dus ook het genot van het in artikel 8 voorgeschreven recht op eerbiediging van het gezinsleven, dat onder meer berust op het fundament van de betrekkingen tussen ouders en kinderen. Het samenlezen van deze twee artikelen had reeds geleid tot de veroordeling van België in het arrest-Merckx inzake de rechtspositie van de natuurlijke kinderen.

Bovendien luidt het gewijzigde artikel 203, § 1, van het Burgerlijk Wetboek, waarnaar met name in artikel 1288, eerste lid, 3°, van het Gerechtelijk Wetboek verwezen wordt, sinds de wet van 13 april 1995 betreffende de gezamenlijke uitoefening van het ouderlijk gezag als volgt: « De ouders dienen naar evenredigheid van hun middelen te zorgen voor de huisvesting, het levensonderhoud, het toezicht, de opvoeding en de opleiding van hun kinderen. »

De drie beginselen van openbare orde, nl. de veranderingelijkheid van de onderhoudsverplichtingen, de evenredigheid van de bijdrage van de ouders ten opzichte van hun respectievelijke middelen en het recht van het kind op opvoeding en levensonderhoud naar evenredigheid van de samengevoegde inkomsten van beide ouders, worden duidelijk geponeerd in artikel 203 van het Burgerlijk Wetboek.

Het is evenwel noodzakelijk dit duidelijk te vermelden in artikel 1288, eerste lid, 3°, van het Gerechtelijk Wetboek want ondanks de verwijzing naar de genoemde bepalingen van het Burgerlijk Wetboek komt uit de besprekingen in de Kamercommissie voor de Justitie naar voren dat artikel 1288, eerste lid, 3°, van het Gerechtelijk Wetboek niet aangevoerd kan worden om een verhoging van de onderhoudsbijdrage van de echtgenoot te verkrijgen (Gedr. St., Kamer, 202/8, 95/96, blz. 22).

Afgaande op de algemene formulering van het nieuwe artikel 387bis van het Burgerlijk Wetboek (gewijzigd bij de wet van 13 april 1995 betreffende de gezamenlijke uitoefening van het ouderlijk gezag), waarin de jeugdrechter uitdrukkelijk gemachtigd wordt om op verzoek van beide ouders of van een van hen, of van de procureur des Konings alle beschikkingen met betrekking tot het ouderlijk

pas lieu, en la matière, de traiter différemment les enfants de parents divorcés par consentement mutuel d'une part, et de parents divorcés pour cause déterminée d'autre part.

Dans un souci de protection de l'enfant et de cohérence juridique, il y aurait dès lors lieu de consacrer de manière générale le principe de la mutabilité après divorce de toutes les dispositions relatives aux enfants adoptées par les époux dans une convention préalable au divorce par consentement mutuel, aussi bien celles relatives au montant des contributions alimentaires pour les enfants, que celles relatives à l'exercice de l'autorité parentale.

Ajoutons aussi que l'actuel article 1293 du Code judiciaire, qui traite de la modification des conventions de divorce par consentement mutuel pendant l'instance, permet aux parties de soumettre à l'appréciation du juge une proposition de modification de leurs conventions initiales « lorsque les époux ou l'un d'eux font état de circonstances nouvelles et imprévisibles, dont la preuve est dûment apportée, modifiant gravement leur situation, celle de l'un d'eux ou celle des enfants ».

Pendant l'instance, les circonstances pouvant justifier une modification de la convention peuvent donc porter non seulement sur la situation des enfants, mais aussi sur celles des époux ou de l'un d'eux.

Un souci de logique juridique devrait conduire à permettre aux parties de demander la révision de leurs conventions après le divorce par le juge compétent, lorsque des circonstances nouvelles et indépendantes de leur volonté modifient sensiblement leur situation, celle de l'une d'elle ou celle des enfants. »

M. Bourgeois dépose également un amendement, libellé comme suit (doc. Sénat n° 1-437/3, amendement n° 19):

« Remplacer l'article 10 du projet par ce qui suit :

« Art. 10. — À l'article 1288, dernier alinéa, du même Code remplacer les mots « Lorsque des circonstances nouvelles et imprévisibles modifient la situation des enfants » par les mots « lorsque des circonstances nouvelles modifient sensiblement la situation des parents ou des enfants. »

Justification

Actuellement, la contribution n'est soumise à révision qu'en cas de modification de la situation des

gezag te wijzigen in het belang van het kind, mag men aannemen dat er geen reden is om kinderen van ouders die gescheiden zijn met onderlinge toestemming enerzijds en kinderen van ouders die gescheiden zijn op grond van bepaalde feiten anderzijds, in deze kwestie verschillend te behandelen.

Met het oog op de bescherming van het kind en ter wille van de samenhang van het recht zou het verder ook raadzaam zijn in algemene zin het beginsel te bekrachtigen dat alle regelingen die echtgenoten hebben getroffen betreffende hun kinderen in een overeenkomst vóór de echtscheiding met onderlinge toestemming, na de echtscheiding veranderbaar zijn, zowel die welke betrekking hebben op het bedrag van de onderhoudsbijdragen voor de kinderen als die welke betrekking hebben op de uitoefening van het ouderlijk gezag.

Verder willen we vermelden dat het huidige artikel 1293 van het Gerechtelijk Wetboek, dat handelt over de wijziging van de overeenkomsten bij echtscheiding met onderlinge toestemming in de loop van het geding, de partijen in de mogelijkheid stelt om een voorstel tot wijziging van hun oorspronkelijke overeenkomsten voor te leggen aan de rechter « wanneer de echtgenoten of een van hen nieuwe en onvoorzienbare omstandigheden aanvoeren waardoor hun toestand, de toestand van een van hen of die van hun kinderen ingrijpend gewijzigd wordt ».

Tijdens het geding kunnen de omstandigheden die een wijziging van de overeenkomst kunnen rechtvaardigen, niet alleen betrekking hebben op de toestand van de kinderen maar ook op die van de echtgenoten of van een van hen.

Ter wille van de logica in het recht zou het de partijen toegestaan moeten zijn de bevoegde rechter te verzoeken om hun overeenkomsten te herzien na de echtscheiding, wanneer nieuwe omstandigheden buiten hun wil hun toestand, die van een van hen of die van hun kinderen ingrijpend wijzigen. »

De heer Bourgeois dient eveneens een amendement in, luidende (Stuk, Senaat nr. 1-437/3, amendement nr. 19):

« Artikel 10 van het ontwerp vervangen als volgt :

« Art. 10. — In artikel 1288, laatste lid, van hetzelfde Wetboek worden de woorden « Wanneer nieuwe en onvoorziene omstandigheden de toestand van de kinderen ingrijpend wijzigen » vervangen door de woorden « Wanneer nieuwe omstandigheden de toestand van de ouders of de kinderen ingrijpend wijzigen. »

Verantwoording

De bijdrage is nu enkel voor herziening vatbaar bij wijziging in de toestand van de kinderen, maar

enfants. Cependant, un changement dans la situation des parents, sur le plan financier, par exemple, peut elle aussi justifier une augmentation ou une diminution de la contribution.

En outre, les mots « indépendantes de la volonté des parties » peuvent donner lieu à une interprétation trop large.

L'auteur de l'amendement explique que celui-ci est d'une portée moindre que celui de Mmes Delcourt-Pêtre et Milquet. Son amendement vise principalement à modifier la manière dont les discussions sont menées. En effet, il se peut que certains éléments, indépendants de la volonté des parties, modifient non seulement la situation des enfants, mais également celle des parties. Il cite l'exemple d'un accident grave dont l'un des époux est victime.

Mme Delcourt-Pêtre précise que le 1° de son amendement n° 6 souligne l'application du principe de proportionnalité de la contribution des parents par rapport à leurs facultés à l'entretien des enfants dans le cadre d'un divorce par consentement mutuel.

Afin de clarifier le texte, elle dépose un sous-amendement, libellé comme suit (doc. n° 1-437/3, amendement n° 22):

« Au 3° proposé, supprimer les mots « par rapport à leurs facultés. »

Le 2° de l'amendement de Mme Delcourt-Pêtre et Milquet conduit à permettre aux parties de demander la révision de leurs conventions après le divorce, lorsque des circonstances nouvelles et indépendantes de leur volonté modifient sensiblement la situation des époux ou de l'un d'eux, ou celle des enfants.

Un membre souligne que l'auteur de l'amendement doit être conscient de la portée de la jurisprudence actuelle concernant les « circonstances nouvelles et indépendantes de leur volonté ». Selon cette jurisprudence, il n'est pas tenu compte de tout ce qui est lié à ou résulte d'une attitude des parties (par exemple, quelqu'un qui se rend insolvable). Il faut savoir qu'il y a bien entendu des points de discussion; ainsi la jurisprudence ne tranche-t-elle pas le cas d'une personne faillie. Qu'en est-il d'une faillite qui résulte d'une mauvaise gestion?

L'auteur de l'amendement précise que le but de l'amendement est d'élargir les possibilités de révision en faveur des enfants, non seulement si la situation de ceux-ci est modifiée, mais également lorsque celle des parents est modifiée. Il importe de tenir compte

ook de gewijzigde toestand van de ouders, bijvoorbeeld op financieel vlak, kan een verhoging of vermindering van de bijdrage rechtvaardigen.

Verder kan de term buiten de wil van de partijen aanleiding geven tot een te brede interpretatie.

De indiener van dit amendement verduidelijkt dat zijn voorstel minder ver reikt dan dat van de dames Delcourt-Pêtre en Milquet. Het door hem ingediende amendement beoogt voornamelijk een herziening van de discussie. Het is inderdaad mogelijk dat bepaalde situaties, buiten de wil van de partijen, niet alleen de toestand van de kinderen, maar ook de toestand van de partijen wijzigen. Hij haalt het voorbeeld aan waarbij één van de echtgenoten een zwaar ongeval heeft.

Mevrouw Delcourt wijst erop dat het 1° van haar amendement (nr. 6) er de nadruk op legt dat bij een echtscheiding met onderlinge toestemming de bijdrage van de ouders evenredig moet zijn aan hun mogelijkheid om te voorzien in het onderhoud van de kinderen.

Duidelijkheidshalve dient zij het volgende sub-amendement in (Gedr. St., Senaat, nr. 1-437/3, amendement nr. 22).

« In het voorgestelde 3° de woorden « onverminderd het beginsel dat hun bijdrage evenredig moet zijn aan hun middelen » vervangen door de woorden « onverminderd het beginsel van de evenredigheid van hun bijdragen. »

Het 2° van het amendement van de dames Delcourt-Pêtre en Milquet wil de partijen toestaan de herziening van hun overeenkomsten aan te vragen, na de echtscheiding, wanneer nieuwe omstandigheden buiten hun wil de toestand van een van hen of van beiden, of die van de kinderen ingrijpend wijzigen.

Een lid wijst erop dat de indiener terdege moet weten wat de jurisprudentie thans verstaat onder « nieuwe omstandigheden buiten de wil van de partijen », namelijk dat geen rekening gehouden wordt met alles wat verband houdt met de houding van de partijen of daaruit voortvloeit (bij voorbeeld iemand er zelf voor zorgt dat hij onvermogen is). Dat neemt uiteraard niet weg dat er over een aantal punten nog discussie bestaat. Zo neemt de jurisprudentie geen standpunt in over bij voorbeeld iemand die failliet gegaan is. Wat gebeurt er bij een faillissement als gevolg van een slecht beheer?

In dat verband wijst de indiener op de eigenlijke bedoeling van het amendement, namelijk de mogelijkheden tot herziening in het voordeel van de kinderen te verruimen, niet alleen wanneer hun toestand een wijziging ondergaat, maar ook wanneer

aussi du fait que d'autres enfants peuvent naître d'un second mariage de l'un ou de l'autre ex-époux. Ces enfants sont alors totalement désavantagés par rapport aux premiers, ce qui est en contradiction avec notre législation concernant les enfants adultérins, etc.

Le ministre souligne que le fait d'avoir d'autres enfants peut être considéré comme un élément prévisible ou dépendant de leur volonté. Une modification dans la situation des parents risque d'être toujours considérée comme prévisible.

L'auteur de l'amendement estime que les termes «des circonstances indépendantes de la volonté des parties» visent sur la capacité des parties à continuer leur intervention en matière de pension alimentaire et donc les situations qui les empêcheraient de pouvoir exercer correctement leurs engagements.

Un membre maintient qu'il existe des cas, même s'ils sont limités, qui sont indépendants de la volonté des parents; il en revient à l'exemple cité d'un accident grave qui empêche le parent de travailler. Sur ce point, il se joint à l'amendement de Mmes Delcourt et Milquet. On peut revoir la situation des enfants ou le droit de garde en fonction d'événements imprévisibles qui frappent le patrimoine des époux ou leur capacité contributive.

Mme Delcourt déclare qu'elle vise, par son amendement, à une cohérence par rapport à d'autres législations (par exemple à propos de l'exercice conjoint de l'autorité parentale) où la faculté contributive est appréciée de façon souple. Pourquoi ne pas prévoir cette souplesse dans le cas d'un divorce par consentement mutuel, alors qu'elle existe dans le cas d'un divorce pour cause déterminée?

Un membre explique que dans le cas d'un divorce par consentement mutuel, les conditions stipulées sont censées déterminer la volonté de divorcer. Il faut cependant, selon lui, tenir compte des réalités, et ce surtout à l'égard des enfants.

L'amendement n° 6 de Mmes Delcourt et Milquet, sous-amendé par l'amendement n° 22 de Mme Delcourt, est adopté à l'unanimité des neuf membres présents.

M. Bourgeois retire son amendement n° 19.

Article 11 (art. 11 du texte adopté)

Cet article n'appelle aucune observation et ne fait l'objet d'aucun amendement.

dat bij de ouders gebeurt. Ook behoort men aandacht te hebben voor het feit dat er in een tweede huwelijk van een van beide echtgenoten andere kinderen kunnen worden geboren die dan volstrekt benadeeld zijn ten opzichte van de kinderen uit het eerste huwelijk. Dat staat dan weer haaks op onze wetgeving op de in overspel verwekte kinderen, enz.

De minister onderstreept dat het feit dat er andere kinderen komen beschouwd kan worden als voorzienbaar of afhankelijk van hun wil. Een wijziging in de toestand van de ouders dreigt altijd als voorzienbaar beschouwd te worden.

Volgens de indiener hebben de woorden «omstandigheden buiten de wil van de partijen» te maken met hun vermogen om het onderhoudsgeld te blijven betalen en dus met omstandigheden die hen zouden beletten hun verbintenissen correct na te komen.

Een lid houdt staande dat in een aantal gevallen, hoe beperkt ook, de ouders geen vat hebben op de gebeurtenissen. Hij komt terug op het voorbeeld van de ouder die wegens een ernstig ongeval niet meer kan werken. Op dat punt verklaart hij het amendement van de dames Delcourt en Milquet te steunen. Men kan de toestand van de kinderen of het hoede-recht herzien rekening houdend met onvoorziene omstandigheden die een invloed hebben op het vermogen van de echtgenoten of op hun mogelijkheid om bij te dragen.

Mevrouw Delcourt deelt mee dat zij met haar amendement de regeling wil afstemmen op andere wetgevingen (bij voorbeeld inzake het gezamenlijk uitoefenen van de ouderlijke macht), waar de bijdrageplicht soepel geregeld is. Waarom dan niet die soepelheid bieden bij een echtscheiding met onderlinge toestemming aangezien dat toch reeds gebeurt bij een echtscheiding op grond van bepaalde feiten?

Een lid wijst erop dat bij een echtscheiding met onderlinge toestemming de bedongen voorwaarden geacht worden de wil te vertolken van de echtgenoten die willen scheiden. Volgens hem behoort men evenwel rekening te houden met de realiteit, vooral ten opzichte van de kinderen.

Het amendement nr. 6 van de dames Delcourt en Milquet, gesubamendeerd door het amendement nr. 22 van mevrouw Delcourt, wordt aangenomen bij eenparigheid van de 9 aanwezige leden.

De heer Bourgeois neemt zijn amendement nr. 19 terug.

Artikel 11 (art. 11 van de aangenomen tekst)

Op dit artikel worden geen opmerkingen geformuleerd, noch amendementen ingediend.

Il convient de remplacer sa phrase liminaire comme suit :

«À l'article 1288bis du même Code, inséré par la loi du 30 juin 1994, ... »

Article 11bis (art. 12 du texte adopté)

M. Vandenberghe dépose l'amendement suivant (doc. n° 1-437/3, amendement n 11) :

«Insérer un article 11bis (nouveau), rédigé comme suit :

«Art. 11bis. — Le dernier alinéa de l'article 1290 du Code judiciaire est remplacé par la disposition suivante :

«Le juge peut faire supprimer ou modifier les dispositions dont il a proposé la modification conformément au deuxième alinéa, lorsqu'elles sont manifestement contraires aux intérêts des enfants mineurs.»

Justification

Interprété littéralement, le dernier alinéa de l'article 1290 du Code judiciaire peut être lu en ce sens que les dispositions manifestement contraires aux intérêts des enfants ne peuvent être supprimées par le juge qu'après avoir entendu ceux-ci («Au cours de cette comparution»).

Or, comme les enfants incapables ne peuvent être entendus, il ne serait dès lors pas possible de supprimer de telles dispositions en ce qui les concerne.

Le texte de l'amendement vise à éviter ce problème et indique, dès lors, clairement que le juge pourra toujours faire supprimer ou modifier de telles dispositions, sous réserve toutefois, en application de l'article 1290, deuxième alinéa, du Code judiciaire, d'avoir donné d'abord aux époux la possibilité de prévoir eux-mêmes une modification.

L'auteur de l'amendement précise que ce dernier vise à dissocier la décision du juge de supprimer ou de modifier les dispositions contraires à l'intérêt des enfants mineurs de l'audition de ces derniers (par exemple, quand il s'agit de très jeunes enfants).

Cet amendement n'apporte donc qu'une simple précision et vise à lever toute ambiguïté.

Le ministre soulève le problème de l'absence de débat contradictoire. Dans la version actuelle du texte, il n'apparaît pas clairement que les parties doivent comparaître à nouveau. Différents commissaires se rallient à cette observation.

De inleidende zin dient als volgt te worden vervangen :

«In artikel 1288bis van hetzelfde Wetboek, ingevoegd bij de wet van 30 juni 1994, ... »

Artikel 11bis (art. 12 van de aangenomen tekst)

De heer Vandenberghe dient volgend amendement in (Stuk nr. 1-437/3, amendement nr. 11) :

«Een artikel 11bis (nieuw) invoegen, luidende :

«Art. 11bis. — Het laatste lid van artikel 1290 van het Gerechtelijk Wetboek wordt vervangen door de volgende bepaling :

«De rechter kan de beschikkingen waarvan hij overeenkomstig het tweede lid de wijziging voorgesteld heeft, laten schrappen of wijzigen wanneer die kennelijk strijdig zijn met de belangen van de minderjarige kinderen.»

Verantwoording

Het laatste lid van artikel 1290 van het Gerechtelijk Wetboek kan, letterlijk geïnterpreteerd, als volgt gelezen worden: beschikkingen die kennelijk strijdig zijn met de belangen van de kinderen kunnen slechts geschrapt worden na het horen der kinderen («Tijdens deze verschijning»).

Vermits onmondige kinderen echter niet gehoord kunnen worden, zouden ten aanzien van hen dergelijke bepalingen niet geschrapt kunnen worden.

De tekst van het amendement wenst dit te voorkomen en geeft daarom duidelijk aan dat de rechter altijd tot de schrapping of de wijziging van dergelijke bepalingen kan overgaan, zij het evenwel niet zonder eerst de echtgenoten, met toepassing van het tweede lid van artikel 1290 van het Gerechtelijk Wetboek, de kans te hebben gegeven zelf in een wijziging te voorzien.

De indiener van het amendement preciseert dat dit amendement de bedoeling heeft de beslissing van de rechter over het schrappen of wijzigen van de beschikkingen strijdig met het belang van de minderjarige kinderen los te koppelen van het horen van deze kinderen (bijvoorbeeld bij zeer kleine kinderen).

Dit argument is dus louter verduidelijkend en wil elke dubbelzinnigheid weren.

De medewerker van de minister werpt het probleem op van het gebrek aan tegenspraak. Zoals de tekst nu voorligt, komt het niet tot uiting dat de partijen opnieuw moeten verschijnen. Verscheidene commissieleden sluiten aan bij deze opmerking.

Un membre souligne le fait que l'amendement doit être lu dans le contexte de l'article 1290 du Code judiciaire, qui fait état de la comparution des parties.

Un autre membre estime que le texte pourrait impliquer que le juge est lié par les modifications qu'il a proposées en vertu du deuxième alinéa. Cela signifie qu'après avoir entendu les enfants, il ne pourrait plus procéder à d'autres modifications.

L'auteur de l'amendement met l'accent sur l'objet réel des amendements, qui est de préciser qu'il est possible de modifier les dispositions qui sont manifestement contraires aux intérêts des enfants, même si ces derniers ne peuvent pas être entendus.

Il lui semble judicieux que la commission s'inquiète du caractère contradictoire de la procédure. Néanmoins, il ne convient pas d'adopter une attitude formaliste et de ne permettre au juge de modifier que les dispositions dont la modification a été proposée. Les droits de la défense doivent être respectés, mais le juge n'est pas lié par les modifications proposées.

Un membre suggère, par souci de clarté, de supprimer les mots «dont il a proposé la modification conformément au deuxième alinéa».

L'auteur de l'amendement affirme qu'il serait en effet préférable de prévoir que le juge peut faire supprimer ou modifier les dispositions manifestement contraires aux intérêts des enfants mineurs, soit après la comparution visée à l'alinéa précédent de l'article 1290, soit après une autre procédure, si les enfants ne peuvent pas comparaître.

M. Vandenberghe retire son amendement n° 11 et dépose un amendement libellé comme suit (doc. n° 1-437/5, amendement n° 27):

«Insérer un article 11bis, libellé comme suit:

«Art. 11bis. — Le quatrième alinéa de l'article 1290 du Code judiciaire est remplacé par la disposition suivante:

«Lorsqu'il fait application des dispositions prévues au deuxième ou au troisième alinéa, le juge fixe, dans le mois du dépôt au greffe du procès-verbal de la première comparution ou de l'audition prévue à l'alinéa précédent, une nouvelle date de comparution des époux.»

Justification

Interprété littéralement, le dernier alinéa de l'article 1290 du Code judiciaire peut être lu en ce sens que les dispositions manifestement contraires

Een lid wijst erop dat het amendement dient te worden gelezen in het geheel van artikel 1290 van het Gerechtelijk Wetboek, waarbij wordt gewag gemaakt van de verschijning van partijen.

Een ander lid is van mening dat de tekst zou kunnen impliceren dat de rechter gebonden is door de wijzigingen die hij overeenkomstig het tweede lid heeft voorgesteld. Dit betekent dat hij, na het horen van de kinderen, geen andere wijzigingen zou kunnen doorvoeren.

De indiener van het amendement onderlijnt de werkelijke bedoeling van de amendementen, namelijk duidelijk te maken dat de wijziging van de beschikkingen die kennelijk in strijd zijn met de belangen van de minderjarige kinderen ook mogelijk is, indien die kinderen niet kunnen worden gehoord.

De bezorgdheid van de commissie dat dit in een tegensprekelijke procedure dient te gebeuren lijkt hem correct. Het is echter niet de bedoeling zich formalistisch op te stellen en de rechter de mogelijkheid te geven alleen die bepalingen te wijzigen waarvan de wijziging werd voorgesteld. De rechten van de verdediging moeten worden gerespecteerd, maar de rechter is niet gebonden door de voorgestelde wijzigingen.

Een lid suggereert, duidelijkheidshalve, de woorden «waarvan hij overeenkomstig het tweede lid de wijziging heeft voorgesteld» te schrappen.

De indiener van het amendement stelt dat het inderdaad beter zou zijn te bepalen dat de rechter de beschikkingen die kennelijk strijdig zijn met de belangen van de minderjarige kinderen kan laten schrappen of wijzigen, hetzij na de verschijning bedoeld in het vorig lid van artikel 1290, hetzij na de andere procedure indien de kinderen niet verschijnen.

De heer Vandenberghe neemt zijn amendement nr. 11 terug en dient een amendement in luidend (Stuk nr. 1-437/5, amendement nr. 27):

«Een artikel 11bis invoegen, luidende:

«Art. 11bis. — Het vierde lid van artikel 1290 van het Gerechtelijk Wetboek wordt vervangen door de volgende bepaling:

«De rechter bepaalt, wanneer hij toepassing maakt van het tweede of derde lid, binnen een maand na de neerlegging ter griffie van het proces-verbaal van de eerste verschijning of van het onderhoud bedoeld in het vorige lid, een nieuwe datum voor de verschijning van de echtgenoten.»

Verantwoording

Het laatste lid van artikel 1290 van het Gerechtelijk Wetboek kan, letterlijk geïnterpreteerd, als volgt gelzen worden: beschikkingen die kennelijk strijdig

aux intérêts des enfants ne peuvent être supprimées par le juge qu'après que celui-ci les a entendus (« Au cours de cette comparution »).

Or, comme les enfants incapables ne peuvent être entendus, il ne serait pas possible de supprimer de telles dispositions en ce qui les concerne.

Le texte de l'amendement vise à éviter ce problème et indique, dès lors, clairement que le juge pourra, dans les deux cas, faire supprimer ou modifier de telles dispositions, après avoir reconvoqué les parties.

Un membre demande quelle est la sanction si les parties n'acceptent pas les modifications apportées par le juge. La procédure est-elle interrompue ou se poursuit-elle, avec insertion automatique de la décision du juge dans les conventions.

Un autre membre est d'avis que? selon le texte actuel, la procédure se poursuit.

Un membre attire l'attention sur les remarques suivantes de Mme Meulders-Klein:

« Enfin, je crois très sincèrement qu'à partir du moment où un contrôle non seulement de légalité, mais d'opportunité, est exercé par le juge et le ministre public sur les conventions relatives aux enfants, leur rôle devient implicitement celui d'une homologation implicite, acte de juridiction gracieuse qui s'exerce en dehors d'un litige en raison de l'intérêt particulier à protéger. Reconnaître clairement la nature mixte, mi-conventionnelle, mi-juridictionnelle des conventions ainsi homologuées ne ferait que mettre la loi en concordance avec la réalité, mais permettrait surtout de clarifier enfin leur nature et leurs effets, et d'assurer par là une plus grande sécurité juridique à toutes les parties. »

Cette «juridiction gracieuse» implique qu'il n'y ait pas d'appel possible, ce qui ne correspond pas aux souhaits de la commission d'avoir un débat contradictoire.

Il importe de savoir quel est le statut de la décision du juge; s'agit-il d'une décision gracieuse ou contentieuse et, dans ce dernier cas, quels sont les recours possibles?

Un membre fait référence à l'article 1299 du code judiciaire qui prévoit que l'appel du jugement qui a prononcé le divorce par consentement mutuel n'est admissible que pour autant qu'il soit interjeté par le ministère public. Selon cet intervenant, l'appel contre une modification de la convention n'est pas davantage possible.

zijn met de belangen van de kinderen kunnen slechts geschrapt worden na het horen der kinderen (« Tijdens deze verschijning »).

Vermits onmondige kinderen echter niet gehoord kunnen worden, zou aldus ten aanzien van hen dergelijke bepalingen niet kunnen geschrapt worden.

De tekst van het amendement wenst dit te voorkomen en geeft daarom duidelijk aan dat in beide gevallen, na wederoproeping der partijen, de rechter tot de schrapping of de wijziging van dergelijke bepalingen kan overgaan.

Een lid vraagt welke sanctie wordt opgelegd als de partijen de wijzigingen van de rechter niet aanvaarden. Wordt de procedure onderbroken of wordt ze voortgezet, met een automatische opname van het besluit van de rechter in de overeenkomsten?

Een ander lid meent dat de huidige tekst reeds bepaalt dat de procedure voortgezet wordt.

Een lid vestigt de aandacht op de volgende opmerkingen van mevr. Meulders-Klein:

« Ten slotte ben ik er vast van overtuigd dat wanneer de rechter en het openbaar ministerie de overeenkomsten met betrekking tot de kinderen niet alleen op hun wettigheid maar ook op hun opportuniteit zouden toetsen, hun taak de facto zou uitgroeien tot een impliciete homologatie, een daad van oneigenlijke rechtspraak die verricht wordt buiten het kader van eene geschil ter bescherming van een particulier belang. Door uitdrukkelijk de gemengde aard van de aldus gehomologeerde overeenkomsten — voor een deel bedongen, voor een deel opgelegd door de rechter — te erkennen, zou men niet alleen de wet in overeenstemming brengen met de realiteit, maar ook de aard en de gevolgen van deze overeenkomsten duidelijk kunnen specificeren en op die manier een grotere rechtszekerheid waarborgen voor alle partijen. » (vertaling)

Tegen deze «oneigenlijke rechtspraak» is geen beroep mogelijk, wat indruist tegen de wens van de commissie om een debat op tegenspraak te houden.

Het statuut van de uitspraak van de rechter moet zeer duidelijk zijn: gaat het om oneigenlijke of eigenlijke rechtspraak en welke rechtsmiddelen kunnen in dat laatste geval worden aangewend?

Een lid verwijst naar artikel 1299 van het Gerechtelijk Wetboek dat bepaalt dat tegen vonnissen inzake echtscheiding door onderlinge toestemming geen hoger beroep mogelijk is, tenzij door het openbaar ministerie. Volgens deze spreker is beroep tegen een opgedrongen wijziging van de overeenkomst door de rechter evenmin mogelijk.

L'auteur de l'amendement répète que l'objet de celui-ci n'est pas de modifier la procédure actuelle; la commission doit néanmoins avoir une réponse à la question de savoir si un recours est possible ou non.

Le ministre fait observer que la proposition que les parties modifient ou suppriment leurs conventions implique une intervention des parties elles-mêmes. Si elles refusent de suivre la proposition du juge, ce dernier n'acceptera probablement pas la convention et refusera dès lors aussi le divorce. Un recours est toutefois possible contre ce dernier jugement.

La commission décide de soumettre cette question aux spécialistes précités (voir le texte en annexe).

Plusieurs commissaires font observer que les deux professeurs ne se trouvent pas sur la même longueur d'onde; M. De Gavre permet au juge de modifier ou de supprimer unilatéralement les dispositions contraires aux intérêts des enfants, alors que Mme Meulders-Klein vise uniquement une proposition du juge aux parties.

L'auteur de l'amendement n° 7 souligne qu'il n'a nullement l'intention de donner au juge le pouvoir «ex autoritate» de modifier lui-même la décision et de l'imposer aux parties. En ce qui concerne la portée de l'interprétation de l'article 1293, dernier alinéa, du Code judiciaire, il se rallie à l'avis de M. Senaeve, qui est rédigé comme suit: (*traduction*)

«En fait, lorsqu'il applique l'article 1290, dernier alinéa, du Code judiciaire, le président ne statue aucunement. Le mot «faire» indique que le président ne peut pas intervenir lui-même dans la convention, mais que les époux doivent procéder eux-mêmes à la suppression ou à la modification (voir Pintens, W. et Buysens, F., dans *De hervorming van de echtscheidingsprocedure en het hoorrecht van minderjarigen*, Senaeve, P. en Pintens, W., (eds.), Anvers, Maklu, 1994, n° 588).

Les époux sont donc libres d'accéder ou non à cette demande du président. S'ils ne le font pas, cela entraînera, le cas échéant, le refus du divorce (Rapport de la commission de la Chambre, p. 120; Annales Chambre, 1993-1994, p. 480).

En cas de refus de leur divorce, celui-ci devra être motivé par le tribunal (art. 1298 du Code Judiciaire, in fine).

Contre une telle décision de refus du tribunal, les époux ne peuvent qu'interjeter appel — conjointement (art. 1300 du Code judiciaire).»

De indiener van het amendement herhaalt dat het niet de bedoeling is van het amendement de huidige procedure te wijzigen; de commissie dient wel een antwoord te hebben op de vraag of beroep al dan niet mogelijk is.

De minister merkt op dat de rechter voorstelt dat de partijen hun overeenkomst wijzigen of schrappen; dit impliceert een tussenkomst van de partijen zelf. Indien de partijen weigeren op het voorstel van de rechter in te gaan, zal de rechter waarschijnlijk de overeenkomst niet aanvaarden en zo ook de echtscheiding weigeren. Tegen dit laatste vonnis is beroep wel mogelijk.

De commissie beslist deze vraag voor te leggen aan bovenvermelde specialisten (zie tekst in bijlage).

Verscheidene leden merken op dat beide professoren op een ander spoor zitten; de heer De Gavre geeft de mogelijkheid aan de rechter de bepalingen strijdig met de belangen van de kinderen eenzijdig te wijzigen of te schrappen, tenzij mevrouw Meulders-Klein enkel een voorstel van de rechter aan de partijen beoogt.

De indiener van het amendement Nr. 27 onderlijnt dat het geenszins zijn bedoeling is aan de rechter een bevoegdheid «ex autoritate» te verlenen zelf de beslissing te wijzigen en op te leggen aan de partijen. Hij sluit zich aan, wat betreft de draagwijdte van de interpretatie van art. 1290, laatste lid van het Gerechtelijk Wetboek, bij de mening van de heer Senaeve, luidend als volgt:

«Feitelijk is het zo dat de voorzitter wanneer hij toepassing maakt van art. 1290, laatste lid van het Gerechtelijk Wetboek geen enkele uitspraak doet. De term «laten» wijst er op dat de voorzitter niet zelf in de overeenkomst kan ingrijpen, doch dat de echtgenoten zelf de schrapping of de wijziging dienen door te voeren (zie Pintens, W. en Buysens, F. in *De hervorming van de echtscheidingsprocedure en het hoorrecht van minderjarigen*, Senaeve, P. en Pintens, W. (eds.), Antwerpen, Maklu, 1994, nr. 588).

Het staat derhalve de echtgenoten vrij om al dan niet op dit verzoek van de voorzitter in te gaan. Gaan zij niet op dat verzoek in, dan zal zulks desgevallend leiden tot de afwijzing van de echtscheiding (Verslag kamercommissie, p. 120; Parl. Hand., Kamer, 1993,1994, p. 480).

Ingeval van afwijzing van hun echtscheiding, zal zulks door de rechtbank gemotiveerd dienen te worden (art. 1298 in fine van het Gerechtelijk Wetboek).

Tegen dergelijke afwijzend vonnis van de rechtbank kunnen de echtgenoten dan — gezamenlijk — hoger beroep aantekenen (art. 1300 van het Gerechtelijk Wetboek).»

Enfin, Mme Milquet dépose un sous-amendement à l'amendement n° 27 de M. Vandenberghe, rédigé comme suit (doc. Sénat n° 1-437/5, amendement n° 31).

« Compléter l'article 11bis nouveau proposé par un alinéa, libellé comme suit :

« Le délai de trois mois prévu à l'article 1294 du même Code est suspendu lorsque, suite à l'application de l'alinéa précédent, le juge fixe la date d'une nouvelle comparution aux fins d'entendre les parties sur de nouvelles propositions de modification des dispositions des conventions. »

Justification

Si nous pouvons nous rallier au but poursuivi par M. Vandenberghe lorsqu'il a déposé un amendement portant le numéro 11 et relatif à l'article 1290 du Code judiciaire, nous avons soulevé que, rédigé comme il l'est, le dernier alinéa laisse entendre que le magistrat ne pourra modifier ou supprimer que les points qui, à son premier avis, posaient problème. Dans ces conditions, s'il devait constater, lors de l'audition des enfants ou des parties que ce ne sont pas ces points-là qu'il faudrait modifier mais d'autres..., il ne lui serait pas possible de procéder aux modifications nécessaires.

Il nous a été rapidement répondu en commission que notre réflexion était erronée parce que si le juge souhaitait modifier d'autres dispositions, il lui était loisible de proposer ces nouvelles modifications et de reconvoquer les parties à une date ultérieure.

Cette réponse nous semble peu convaincante, car elle ne tient pas compte d'un éventuel problème de non respect des délais prévus en la matière. En effet, selon l'article 1294 du Code judiciaire: « Sauf en cas d'application de l'article 1293, les époux comparaisent ensemble en personne (...) dans le mois du jour où sont révolus les trois mois à compter du procès-verbal prévu à l'article 1292. (...) Le délai de trois mois est suspendu tant que, le cas échéant, la procédure prévue à l'article 931, alinéas 3 à 7, n'a pas pris fin. »

Avec la nouvelle mouture de l'article 1290 actuellement proposé, et malgré une possible suspension pour l'audition des enfants, il peut arriver — dans un nombre de cas non négligeable — que, si le juge doit reconvoquer les parties afin de discuter de nouvelles modifications, les délais ne soient plus respectés.

Dans cet esprit, il nous a semblé nécessaire de prévoir la suspension du délai lorsque le juge propose pareilles modifications nouvelles.

Tot slot dient mevrouw Milquet een subamendement is op het amendement nr. 27 van de heer Vandenberghe, luidend: (Gedr. St., Senaat, nr. 1-437/5, amendement nr. 31).

« Het voorgestelde artikel 11bis (nieuw) aanvullen met het volgende lid:

« De in artikel 1294 van hetzelfde Wetboek bepaalde termijn van drie maanden wordt geschorst wanneer de rechter, ten gevolge van de toepassing van het voorgaande lid, een nieuwe datum van verschijning bepaalt ten einde de partijen te horen over de nieuwe voorstellen tot wijziging van de overeengekomen beschikkingen. »

Verantwoording

Wij kunnen het eens zijn met het doel van het amendement nr. 11 van de heer Vandenberghe met betrekking tot artikel 1290 van het Gerechtelijk Wetboek, waar we erop hebben gewezen dat volgens het laatste lid, zoals het thans is opgesteld, de magistraat alleen de punten die bij een eerste onderzoek problemen deden rijzen, kan wijzigen of schrappen. Indien hij bij het horen van de kinderen of de partijen moet vaststellen dat het niet die punten zijn die zouden moeten worden gewijzigd maar andere, zal hij de nodige wijzigingen niet kunnen aanbrengen.

Er werd ons in de commissie geantwoord dat onze redenering verkeerd was: indien de rechter andere beschikkingen wenst te wijzigen, kan hij die nieuwe wijzigingen steeds voorstellen en de partijen op een latere datum opnieuw oproepen.

Dat antwoord overtuigt ons niet want het houdt geen rekening met een eventueel probleem van niet-naleving van de terzake bepaalde termijnen. Artikel 1294 van het Gerechtelijk Wetboek bepaalt immers: « Behoudens in geval van toepassing van artikel 1293, verschijnen de echtgoten samen en in persoon (...) binnen een maand nadat drie maanden verlopen zijn te rekenen van het proces-verbaal bedoeld in artikel 1292 (...) De termijn van drie maanden wordt geschorst zolang, in voorkomend geval, de rechtspleging bepaald in artikel 931, derde tot zevende lid, niet tot een einde is gebracht. »

Zoals het nieuw voorgestelde artikel 1290 thans is geredigeerd, en ondanks een mogelijke schorsing wegens het horen van de kinderen, kan het in een niet te verwaarlozen aantal gevallen gebeuren dat de termijnen niet kunnen worden nageleefd indien de rechter de partijen opnieuw moet oproepen om nieuwe wijzigingen te bespreken.

Daarom leek het ons noodzakelijk te bepalen dat de termijn wordt geschorst wanneer de rechter dergelijke nieuwe wijzigingen voorstelt.

Mme Milquet décide de retirer cet amendement en faveur de son amendement n° 32 (*cf. infra*, art. 13bis, p. 33).

L'amendement n° 27 de M. Vandenberghe est adopté à l'unanimité des 8 membres présents.

Article 12 (art. 13 du texte adopté)

La phrase introductive de l'article doit être remplacée par ce qui suit:

«À l'article 1292, deuxième alinéa, du même Code, remplacé par la loi du 30 juin 1994, ... »

Cet article ne fait l'objet d'aucun amendement.

Article 13 (art. 14 du texte adopté)

La phrase introductive de cet article doit être remplacée par ce qui suit:

«À l'article 1293 du même Code, remplacé par la loi du 30 juin 1994, ... »

M. Vandenberghe dépose l'amendement suivant (doc. Sénat, n° 1-437/3, amendement n° 12):

«Remplacer cet article par ce qui suit:

«Art. 13. — Il est ajouté, à l'article 1293 du Code judiciaire, un alinéa rédigé comme suit:

«Le juge peut faire supprimer ou modifier les dispositions dont il a proposé la modification conformément au deuxième alinéa, lorsqu'elles sont manifestement contraires aux intérêts des enfants mineurs.»

Justification

Le texte proposé à l'article 13 du projet est identique à celui du texte actuel de l'article 1290, cinquième alinéa, du Code judiciaire.

Vu l'amendement proposant de modifier l'article 1290, cinquième alinéa, du Code judiciaire, l'article 13 doit être adapté de manière identique.

Pour la discussion, on se reportera à l'amendement n° 27 (*cf. supra*, p. 28).

Après cette discussion, M. Vandenberghe retire son amendement et dépose un amendement rédigé comme suit (doc. Sénat, n° 1-437/5, amendement n° 28):

Mevrouw Milquet besluit dit amendement terug te nemen ten voordele van haar amendement nr. 32 (*cf. infra*, art. 13bis, blz. 33).

Het amendement nr. 27 van de heer Vandenberghe wordt eenparig aangenomen door de 8 aanwezige leden.

Artikel 12 (art. 13 van de aangenomen tekst)

De inleidende zin dient als volgt te worden vervangen:

«In artikel 1292, tweede lid, van hetzelfde Wetboek, vervangen bij de wet van 30 juni 1994,... »

Op dit artikel worden geen amendementen ingediend.

Artikel 13 (art. 14 van de aangenomen tekst)

De inleidende zin dient als volgt te worden vervangen:

«In artikel 1293 van hetzelfde Wetboek, vervangen bij de wet van 30 juni 1994.»

De heer Vandenberghe dient volgend amendement in (Stuk nr. 1-437/3, amendement nr. 12):

«Dit artikel vervangen als volgt:

«Art. 13. — Aan artikel 1293 van het Gerechtelijk Wetboek wordt een lid toegevoegd, luidende:

«De rechter kan de beschikkingen waarvan hij overeenkomstig het tweede lid de wijziging voorgesteld heeft, laten schrappen of wijzigen wanneer die kennelijk strijdig zijn met de belangen van de minderjarige kinderen.»

Verantwoording

De tekst die voorgesteld wordt in artikel 13 van het ontwerp is identiek aan de bestaande tekst van artikel 1290, vijfde lid, van het Gerechtelijk Wetboek.

Gelet op het amendement waarbij voorgesteld wordt artikel 1290, vijfde lid, van het Gerechtelijk Wetboek te wijzigen, dient artikel 13 van het ontwerp op identieke wijze te worden aangepast.

Voor de bespreking dient te worden verwezen naar amendement nr. 27 (*cf. supra* blz. 28).

Na deze bespreking neemt de heer Vandenberghe zijn amendement terug en dient hij een amendement in, luidend als volgt (Stuk nr. 1-437/5, amendement nr. 28):

« Remplacer l'article 13 proposé par les dispositions suivantes :

« Art. 13. — À l'article 1293 du Code judiciaire, le dernier alinéa est supprimé et de nouveaux alinéas sont ajoutés, libellés comme suit :

« Lorsqu'il fait application des dispositions prévues au deuxième ou au troisième alinéa, le juge fixe, dans le mois du dépôt au greffe du procès-verbal de la comparution prévue au deuxième alinéa ou de l'audition prévue au troisième alinéa, une nouvelle date pour la seconde comparution prévue à l'article 1294.

Au cours de cette comparution, le juge peut faire supprimer ou modifier les dispositions qui sont manifestement contraires aux intérêts des enfants mineurs. »

Justification

Voir l'amendement aux termes duquel il est proposé de modifier l'article 1290, quatrième alinéa, du Code judiciaire.

Cet amendement n° 28 de M. Vandenberghe est adopté à l'unanimité des 8 membres présents.

Article 13bis (art. 15 du texte adopté)

Mme Milquet dépose un amendement libellé comme suit (doc. Sénat, n° 1-437/5, amendement n° 32) :

« Insérer un article 13bis, libellé comme suit :

« Art. 13bis. — Le dernier alinéa de l'article 1294 du même Code est remplacé par l'alinéa suivant :

« Le délai de trois mois est suspendu tant que, le cas échéant, la procédure prévue à l'article 931, alinéas 3 à 7 ou 1290, alinéa 4 n'a pas pris fin. »

Justification

Pour des raisons pratiques, il est indispensable de prévoir une analogie de traitement entre la procédure visée à l'article 931, alinéas 3 à 7, et celle qui est visée à l'article 1290, alinéa 4, en ce qui concerne la suspension du délai de trois mois.

Cet amendement est adopté à l'unanimité des 9 membres présents.

« Het voorgestelde artikel 13 vervangen als volgt :

« Art. 13. — In artikel 1293 van het Gerechtelijke Wetboek wordt het laatste lid geschrapt en worden volgende nieuwe leden toegevoegd :

« De rechter bepaalt, wanneer hij toepassing maakt van het tweede of derde lid, binnen een maand na de neerlegging ter griffie van het proces-verbaal van de verschijning bedoeld in het tweede lid of van het onderhoud bedoeld in het derde lid, een nieuwe datum voor de tweede verschijning waarin artikel 1294 voorziet.

Tijdens deze verschijning kan de rechter de beschikkingen die kennelijk strijdig zijn met de belangen van de minderjarige kinderen laten schrapen of wijzigen. »

Verantwoording

Zie het amendement waarbij voorgesteld wordt artikel 1290, lid 4, van het Gerechtelijk Wetboek te wijzigen.

Dit amendement nr. 28 van de heer Vandenberghe wordt eenparig aangenomen door de 8 aanwezige leden.

Artikel 13bis (art. 15 van de aangenomen tekst)

Mevrouw Milquet dient een amendement in, luidend (Gedr. St., Senaat, nr. 1-437/5, amendement nr. 32) :

« Een artikel 13bis (nieuw) invoegen, luidende :

« Art. 13bis. — Het laatste lid van artikel 1294 van hetzelfde Wetboek wordt vervangen als volgt :

« De termijn van drie maanden wordt geschorst zolang, in voorkomend geval, de rechtspleging in artikel 931, derde tot zevende lid, of in artikel 1290, vierde lid, niet tot een einde is gebracht. »

Verantwoording

Om praktische redenen is het volstrekt noodzakelijk te voorzien in een gelijklopende behandeling tussen de procedure bedoeld in artikel 931, derde tot zevende lid, en die bedoeld in artikel 1290, vierde lid, wat betreft de schorsing van de termijn van drie maanden.

Dit amendement wordt eenparig aangenomen door de 9 aanwezige leden.

Article 14 (art. 21 du texte adopté) et article 14bis (art. 22 du texte adopté)

La phrase introductive doit être remplacée par ce qui suit:

«À l'article 1297, premier alinéa, du même Code, remplacé par la loi du 30 juin 1994, ...»

M. Vandenberghe dépose les amendements suivants (doc. n° 1-437/3, amendements n°s 13 et 25):

Amendement n° 13

«Remplacer cet article par ce qui suit:

«Art. 14. — Compléter l'article 275 du Code civil par les mots: «au moment du dépôt de la requête visée à l'article 1288bis du Code judiciaire.»

Justification

Le fait que l'article 14 du projet prévoit que le procureur du Roi doit constater si les conditions prévues par la loi sont respectées «lors du dépôt de la requête» peut être interprété comme une limitation du pouvoir de contrôle du procureur du Roi (voir le rapport Chambre, doc. n° 202/8, 1995-1996, pp. 25-26).

Les «conditions prévues par la loi» visées à l'article 1297 du Code judiciaire et qui doivent être vérifiées au moment du dépôt de la requête, sont celles qui figurent aux articles 275 et 276 du Code civil.

Dès lors, pour éviter toute équivoque, il est sans doute préférable d'insérer le membre de phrase «au moment du dépôt de la requête» dans ces derniers articles eux-mêmes.

Amendement n° 25

«Insérer un article 14bis, rédigé comme suit:

«Art. 14bis. — L'article 276 du Code civil est remplacé par la disposition suivante:

«Le consentement mutuel ne sera admis que lorsque le mariage aura été conclu au moins deux ans avant le moment du dépôt de la requête visée à l'article 1288bis du Code judiciaire.»

Artikel 14 (art. 21 van de aangenomen tekst) en artikel 14bis (art. 22 van de aangenomen tekst)

De inleidende zin dient als volgt te worden vervangen:

«In artikel 1297, eerste lid, van hetzelfde Wetboek, vervangen bij de wet van 30 juni 1994,...»

De heer Vandenberghe dient volgende amendementen in, luidend (Gedr. St., Senaat, nr. 1-437/3, amendementen nr. 13 en nr. 25):

Amendement nr. 13

«Dit artikel vervangen als volgt:

«Art. 14. — In artikel 275 van het Burgerlijk Wetboek worden tussen de woorden «één van beiden» en de woorden «minder dan» ingevoegd de woorden «op het ogenblik van de neerlegging van het verzoekschrift bedoeld in artikel 1288bis van het Gerechtelijk Wetboek.»

Verantwoording

Het feit dat artikel 14 van het ontwerp bepaalt dat de procureur des Konings dient vast te stellen of aan «de wettelijke voorwaarden» voldaan is op het ogenblik van de neerlegging van het verzoekschrift, kan geïnterpreteerd worden als een beperking van de controlebevoegdheid van de procureur des Konings (zie verslag Kamer, Gedr. St., Kamer, nr. 202/8, 1995-1996, blz. 25-26).

De «wettelijke voorwaarden» bedoeld in artikel 1297 van het Gerechtelijk Wetboek die op het ogenblik van de neerlegging van het verzoekschrift dienen te worden beoordeeld, zijn deze opgenomen in de artikelen 275 en 276 van het Burgerlijk Wetboek.

Om alle onduidelijkheid te vermijden, is het wellicht dan ook beter de zinsnede «op het ogenblik van de neerlegging van het verzoekschrift» in laatstgenoemde artikelen zelf op te nemen.

Amendement nr. 25

«Een artikel 14bis invoegen, luidende:

«Art. 14bis. — Artikel 276 van het Burgerlijk Wetboek wordt vervangen als volgt:

«Onderlinge toestemming wordt enkel toegestaan indien het huwelijk aangegaan werd ten minste twee jaar vóór het ogenblik van de neerlegging van het verzoekschrift bedoeld in artikel 1288bis van het Gerechtelijk Wetboek.»

Justification

Voir l'amendement n° 13.

Ces amendements ne modifient pas le contenu du projet de loi, mais inscrivent la disposition aux articles appropriés du Code civil.

Le Gouvernement marque son accord sur ces amendements, qui sont adoptés à l'unanimité des 9 membres présents.

Article 14ter (art. 16 du texte adoptée)

M. Vandenberghe dépose l'amendement suivant (doc. n° 1-447/3, amendement n° 14).

« Insérer un article 14ter, rédigé comme suit :

« Art. 14ter. — À l'article 1298 du Code judiciaire sont insérés, entre les mots « prononce le divorce » et « dans le cas contraire », les mots « et confirme les conventions relatives aux enfants mineurs. »

Justification

La doctrine comme la jurisprudence ne sont pas unanimes sur la manière dont on peut procéder à la modification des conventions relatives aux enfants mineurs, en particulier sur la question de savoir si cette modification peut se faire sous seing privé.

Le présent amendement prévoit que le juge devra confirmer ces conventions, de sorte que, pour les modifier, on devra comparaître à nouveau devant lui. En d'autres termes, il sera exclu de les modifier sous seing privé. »

M. Vandenberghe dépose également le sous-amendement suivant (doc. n° 1-437/4, amendement n° 26):

« À cet article, remplacer le mot « confirme » par le mot « homologue ».

Justification

Le terme « bekrachtigt » reflète insuffisamment l'objet de l'amendement. Cela vaut d'autant plus pour ce qui est de la traduction française du terme (« confirme »).

En effet, il est clair que le juge est tenu de soumettre le contenu des conventions relatives aux enfants à un contrôle préalable. C'est pourquoi il est préférable

Verantwoording

Zie amendement nr. 13.

De inhoud van het wetsontwerp wordt niet gewijzigd, maar de bepaling wordt ingeschreven in de geëngende artikelen van het Burgerlijk Wetboek.

De regering kan akkoord gaan met deze amendementen, die eenparig aangenomen worden door de 9 aanwezige leden.

Artikel 14ter (art. 16 van de aangenomen tekst)

De heer Vandenberghe dient volgend amendement in (Gedr. St., Senaat, nr. 1-447/3, amendement nr. 14):

« Een artikel 14ter invoegen, luidende :

« Art. 14ter. — In artikel 1298 van het Gerechtelijk Wetboek worden tussen de woorden « spreekt zij de echtscheiding uit » en de woorden « in het tegenovergestelde geval » ingevoegd de woorden « en bekrachtigt zij de overeenkomsten met betrekking tot de minderjarige kinderen. »

Verantwoording

In de rechtsleer en rechtspraak bestaat betwisting aangaande de wijze waarop tot wijziging van de overeenkomsten met betrekking tot de minderjarige kinderen kan worden overgegaan, meer bepaald rijst de vraag of dit al dan niet onderhands kan geschieden.

Dit amendement schrijft voor dat dergelijke overeenkomsten door de rechter dienen te worden bekrachtigd, wat maakt dat men voor een eventuele wijziging ervan opnieuw voor de rechter zal dienen te verschijnen. Onderhandse wijziging van dergelijke overeenkomsten wordt met andere woorden aldus uitgesloten. »

Tevens dient de heer Vandenberghe volgend sub-amendement in (Gedr. St., Senaat, nr. 1-437/4, amendement nr. 26):

« In dit artikel het woord « bekrachtigt » vervangen door het woord « homologeert ».

Verantwoording

De term « bekrachtigt » geeft onvoldoende de bedoeling weer van datgene wat met het amendement werd beoogd. Dit geldt des te meer wat betreft de Franse vertaling ervan (« confirme »).

Het dient namelijk duidelijk te zijn dat de rechter de overeenkomsten met betrekking tot de kinderen aan een voorafgaandelijke inhoudelijke controle

ble d'utiliser le terme «homologue» plutôt que le terme «confirme». Ce dernier terme pourrait être interprété comme signifiant simplement «prend connaissance de et officialise».

En outre, le présent sous-amendement fait apparaître clairement que les modifications que l'on souhaiterait apporter à posteriori à ces conventions — par voie d'acte notarié ou non — ne pourront l'être qu'après un tel contrôle judiciaire. En effet, l'intérêt de l'enfant doit primer et c'est au juge qu'il revient d'y veiller.

Le fait que le juge est tenu d'homologuer les conventions relatives aux enfants implique d'ailleurs qu'elles reçoivent force exécutoire. Cela sera surtout important pour les conventions qui ne font pas l'objet d'un acte notarié.

Le ministre souligne que l'article 1258 du Code judiciaire, qui contient les termes «entériné» et «bekrachtigde», utilise une terminologie différente de celle qui figure dans l'amendement n° 26, lequel utilise le terme «homologue».

L'auteur de cet amendement précise que l'intervention du juge est plus qu'un simple entérinement formel; le juge a, en effet, le droit de soumettre le contenu de la convention à un contrôle. L'amendement n° 26 vise à préciser ce point et à éviter que l'on puisse se soustraire aux conventions qui ont été contrôlées par le juge en y apportant, par la suite, des modifications qui vont à l'encontre de sa décision, par exemple au moyen d'un acte notarié, et revenir de la sorte à la convention initiale.

La commission estime qu'en tout état de cause, le mot «entériné» doit être compris au sens de «homologuer».

Plusieurs membres se demandent cependant ce qu'il advient des conventions sous seing privé que les parties concluent à posteriori en raison d'un changement de circonstances. Ces conventions sous seing privé doivent-elles faire l'objet d'une nouvelle homologation ou les parties peuvent-elles se contenter de les porter à la connaissance du juge?

Il existe, en effet, un risque de voir ces conventions sous seing privé en revenir aux dispositions des conventions initiales que le juge a modifiées.

Prévoir une nouvelle homologation alourdirait cependant la procédure.

Mme Delcourt-Pêtre souligne le risque de la judiciaire, si chaque accord entre parties doit être confirmé par le juge.

dient te onderwerpen. De term «homologeert» is daarom te verkiezen boven de term «bekrachtigt»: deze laatste term zou geïnterpreteerd kunnen worden als het louter «kennis nemen en 'officialiseren' van».

Bovendien is het aldus duidelijk dat ook de wijzigingen die men achteraf aan deze overeenkomsten zou wensen aan te brengen — al dan niet bij wege van een notariële akte — slechts kunnen doorgevoerd worden na een dergelijke rechterlijke controle. Het belang van het kind dient immers centraal te staan, en het is de rechter die daarop moet kunnen toezien.

Het feit dat de rechter de overeenkomsten met betrekking tot de kinderen dient te homologeren impliceert trouwens ook dat deze overeenkomsten uitvoerbare kracht bekomen. Dit zal vooral van belang zijn voor overeenkomsten die niet vastgelegd worden in een notariële akte.

De minister wijst op het verschil in terminologie tussen artikel 1253 van het Gerechtelijk Wetboek waar wordt gewag gemaakt van de termen «enteriné» en «bekrachtigde», terwijl het amendement nr. 26 de term «homologeert» vermeldt.

De indiener van het amendement preciseert dat de tussenkomst van de rechter niet zonder meer een bekrachtiging is in de formele zin; hij heeft immers een inhoudelijk toetsingsrecht. Het amendement nr. 26 beoogt dit te verduidelijken en te vermijden dat door de rechter gecontroleerde afspraken worden ontlopen door nadien terug wijzigingen aan te brengen, die ingaan tegen de beslissing van de rechter, door middel van bijvoorbeeld een notariële akte en zodoende terug te keren naar de oorspronkelijke afspraak.

De commissie is van oordeel dat «entériné» in ieder geval dient te worden begrepen als gehomologeerd.

Wel vragen verscheidene leden zich af wat er gebeurt met de nadien door de partijen onderhands getroffen beslissingen ten gevolge van gewijzigde omstandigheden. Moeten deze onderhandse overeenkomsten opnieuw worden gehomologeerd of enkel ter kennis worden gebracht van de rechter.

Het gevaar bestaat inderdaad dat door die onderhandse overeenkomsten wordt teruggegrepen naar de oorspronkelijke overeenkomsten die door de rechter werden gewijzigd.

Een nieuwe homologatie zou daarentegen een verzwarende van de procedure met zich meebrengen.

Mevrouw Delcourt-Pêtre meent dat de procedure overdreven zwaar zou worden, als elke overeenkomst tussen de partijen bekrachtigd moet worden door de rechter.

Un membre se demande si la meilleure solution ne consisterait pas à disposer que ces conventions sous seing privé doivent être communiquées au juge et à permettre éventuellement au ministère public de prendre des initiatives dans les cas où on les jugerait contraires à l'intérêt des enfants.

Un membre soulève également un problème technique; il y a selon lui contradiction entre le texte de l'amendement et sa justification. Le texte de l'amendement prévoit en effet que l'intervention du juge se situe le jour où il se prononce sur le divorce par consentement mutuel, tandis que la justification semble envisager des modifications après cette date, vu qu'elle prévoit que les parties doivent à nouveau comparaître.

En ce qui concerne cette observation technique, un membre confirme que l'amendement vise à permettre une telle modification après que le divorce a été prononcé.

Un autre membre se demande ce qu'il y a lieu de faire dans l'hypothèse d'une modification temporaire, qui serait due, par exemple, aux conditions de travail? Le juge doit-il également confirmer la convention dans ces cas?

Il se demande également ce qu'il advient pendant la période située entre la conclusion de la convention et sa confirmation.

À ce sujet, le ministre attire l'attention sur le problème de la force exécutoire et du caractère contraignant des conventions. Si l'on accepte sans plus la validité des conventions sous seing privé qui n'ont pas été soumises au juge pour confirmation, on ne peut plus se raccrocher à aucun titre.

Un membre renvoie à la remarque de Mme Meulders-Klein, formulée comme suit: «En effet, le contrôle d'opportunité exercé constitue, sans le dire, une forme implicite d'homologation de ces conditions par le juge, comme c'est explicitement le cas du droit français en matière de divorce sur requête conjointe».

Les amendements n°s 14 et 26 sont adoptés à l'unanimité des 9 membres présents.

Article 15 (art. 17 du texte adopté)

La phrase liminaire de l'article est remplacée par les mots:

«À l'article 1303, alinéa premier, du même Code, remplacé par la loi du 30 juin 1994, ...»

Cet article ne fait l'objet d'aucun amendement, ni d'aucune remarque.

Een lid vraagt zich af of het aldus niet de beste oplossing is te bepalen dat deze onderhandse overeenkomsten ter kennis worden gebracht van de rechter, waarbij eventueel het openbaar ministerie initiatieven kan nemen indien men meent dat die overeenkomsten strijdig zouden zijn met de belangen van de kinderen.

Een lid wijst op een technisch probleem: volgens hem is de tekst van het amendement in tegenspraak met de bijhorende verantwoording. Volgens de tekst van het amendement kan de rechter ingrijpen op de dag dat hij zich uitspreekt over de echtscheiding met onderlinge toestemming. De verantwoording lijkt echter ruimte te laten voor wijzigingen na die datum, aangezien daarin te lezen staat dat de partijen opnieuw voor de rechter moeten verschijnen.

Wat betreft deze technische opmerking beaamt een lid dat het wel degelijk de bedoeling is van het amendement deze wijziging ook mogelijk te maken na de uitspraak van de echtscheiding.

Een ander lid vraagt zich af wat gebeurt met een tijdelijke wijziging, als men voor een bepaalde periode, bijvoorbeeld naar aanleiding van arbeidsomstandigheden, de overeenkomst wil wijzigen. Is bekrachtiging door de rechter ook dan noodzakelijk?

Tevens stelt hij ook de vraag wat er gebeurt in de periode tussen de overeenkomst en de bekrachtiging ervan.

De minister wijst in dit kader op het probleem van uitvoerbaarheid en afdwingbaarheid van de overeenkomsten. Als men de geldigheid van onderlinge overeenkomsten, die niet ter bekrachtiging aan de rechter worden voorgeled, zonder meer aanvaardt, heeft men geen enkele titel om op terug te vallen.

Een lid verwijst naar de opmerking van mevrouw Meulders-Klein: «Zonder dat het met zoveel woorden gezegd wordt, komt de toetsing van de opportuniteit inderdaad neer op een impliciete vorm van homologatie van de voorwaarden door de rechter, zoals dit expliciet het geval is in het Franse recht inzake echt scheiding op gezamenlijk verzoek».

De amendementen nrs. 14 en 26 worden aangenomen bij eenparigheid van de 9 aanwezige leden.

Artikel 15 (art. 17 van de aangenomen tekst)

De inleidende zin wordt vervangen als volgt:

«In artikel 1303, eerste lid, van hetzelfde wetboek, vervangen bij de wet van 30 juni 1994, ...».

Op dit artikel worden geen opmerkingen geformuleerd, noch amendementen ingediend.

Article 15bis (art. 18 van de aangenomen tekst)

MM. Foret et Desmedt déposent un amendement libellé comme suit (doc. Sénat, 1-437/5, amendement n° 30).

«*Insérer un article 15bis nouveau, libellé comme suit :*

«*Art. 15bis. — Compléter le premier alinéa de l'article 1304 du Code judiciaire par la phrase suivante :*

«*En cas de décès des époux, avant la transcription du divorce, mais après que la décision le prononçant ait acquis force de chose jugée, les époux sont considérés comme divorcés, à l'égard des tiers sous la condition suspensive de la transcription effectuée conformément à l'article 1303.*»

Justification

Suite aux discussions en commission, il a été jugé utile d'étendre la disposition proposée dans notre amendement n° 21 au cas du divorce par consentement mutuel.

Cet amendement est adopté à l'unanimité des 9 membres présents.

Article 16 (art. 19 du texte adopté)

La phrase liminaire de l'article est remplacée par les mots: «*À l'article 1306, alinéa premier, du même Code, remplacé par la loi du 30 juin 1994, ...*»

Cet article ne fait l'objet d'aucun amendement ni d'aucune remarque.

Article 17 (art. 20 du texte adopté)

Cet article ne fait l'objet d'aucun amendement ni d'aucune remarque.

Article 18 (art. 23 du texte adopté)

La phrase liminaire de l'article est remplacée par les mots:

«*À l'article 301, § 2, deuxième alinéa, du Code civil, modifié par la loi du 9 juillet 1975, ...*

Cet article ne fait l'objet d'aucun amendement ni d'aucune remarque supplémentaire.

Article 19 (art. 25 du texte adopté)

La phrase liminaire de l'article est remplacée par les mots: «*À l'article 31bis du même Code, modifié par la loi du 14 juillet 1976, ...*»

Artikel 15bis (art. 18 van de aangenomen tekst)

De heren Foret en Desmedt dienen een amendement in, luidend (Gedr. St., Senaat, 1-437/5, amendement nr. 30).

»*Een artikel 15bis (nieuw) invoegen, luidende :*

«*Art. 15bis. — Het eerste lid van artikel 1304 van hetzelfde Wetboek aanvullen met de volgende zin :*

«*Ingeval een van de echtgenoten overlijdt vóór de echtscheiding is overgeschreven maar nadat het vonnis waarbij die achterscheiding is uitgesproken in kracht van gewijsde is gegaan, worden de echtgenoten tegenover derden als uit de echt gescheiden beschouwd onder de opschortende voorwaarde van overschrijving overeenkomstig artikel 1303.*»

Verantwoording

Na de bespreking in commissie lijkt het wenselijk de bepaling die wij in ons amendement nr. 21 voorstellen, uit te breiden tot de echtscheiding met onderlinge toestemming.

Dit amendement wordt eenparig aangenomen door de 9 aanwezige leden.

Artikel 16 (art. 19 van de aangenomen tekst)

De inleidende zin wordt vervangen als volgt: «*In artikel 1306, eerste lid, van hetzelfde wetboek, vervangen bij de wet van 30 juni 1994, ...*».

Op dit artikel worden geen opmerkingen geformuleerd, noch amendementen ingediend.

Artikel 17 (art. 20 van de aangenomen tekst)

Op dit artikel worden noch opmerkingen geformuleerd, noch amendementen ingediend.

Artikel 18 (art. 23 van de aangenomen tekst)

De inleidende zin van het artikel dient te worden vervangen als volgt:

«*In artikel 301, § 2, tweede lid, van het Burgerlijk Wetboek, gewijzigd bij de wet van 9 juli 1975, ...*»

Op dit artikel worden geen verdere opmerkingen geformuleerd, noch amendementen ingediend.

Artikel 19 (art. 25 van de aangenomen tekst)

De inleidende zin dient te worden vervangen als volgt: «*In artikel 311bis van hetzelfde Wetboek, gewijzigd bij de wet van 14 juli 1976,...*»

Cet article ne fait l'objet d'aucun amendement ni d'aucune observation supplémentaire.

Article 20 (art. 24 du texte adopté)

Mmes Delcourt et Milquet déposent l'amendement suivant (doc. n° 1-437/3, amendement n° 7):

«Ajouter un article 20 (nouveau) rédigé comme suit:

«Art. 20. — À l'article 301bis du Code civil, l'article «218» devient l'article «221», et le «cinquième» alinéa de l'article 1280 du Code judiciaire devient le «sixième» alinéa.»

Justification

Il s'agit d'une simple mise en concordance des textes du Code civil et du Code judiciaire.

Cet amendement est adopté à l'unanimité des neuf membres présents.

Article 21 (art. 26 du texte adopté)

Mmes Delcourt et Milquet déposent l'amendement suivant (doc. n° 1-437/3 — amendement n° 8):

«Ajouter un article 21 (nouveau), rédigé comme suit:

«Art. 21. — À l'article 915bis, § 3, alinéa 2 du Code civil, les mots «article 1287, alinéa 2 du Code judiciaire» sont remplacés par les mots «article 1287, alinéa 3, du Code judiciaire.»

Justification

Même justification que pour l'article 20 (nouveau).

Cet amendement est adopté à l'unanimité des neuf membres présents.

Article 22 (art. 6 du texte adopté)

Mmes Delcourt et Milquet déposent l'amendement suivant (Doc. n° 1-437/3 — amendement n° 9):

«Ajouter un article 22 (nouveau), rédigé comme suit:

«Art. 22. — À l'article 1278, alinéa 3 du Code judiciaire, le mot «admet» est remplacé par le mot «prononce».

Op dit artikel worden geen verdere opmerkingen geformuleerd, noch amendementen ingediend.

Artikel 20 (art. 24 van de aangenomen tekst)

De dames Delcourt en Milquet dienen volgend amendement in (Gedr. St., Senaat, nr. 1-437/3 — amendement nr. 7):

«Een artikel 20 (nieuw) invoegen, luidende:

«Art. 20. — In artikel 301bis van het Burgerlijk Wetboek worden de woorden «artikel 218» vervangen door de woorden «artikel 221» en de woorden «vijfde lid van artikel 1280 van het Gerechtelijk Wetboek» vervangen door de woorden «zesde lid van artikel 1280 van het Gerechtelijk Wetboek».

Verantwoording

De teksten van het Burgerlijk Wetboek en van het Gerechtelijk Wetboek moeten met elkaar in overeenstemming gebracht worden.

Dit amendement wordt eenparig aangenomen door de negen aanwezige leden.

Artikel 21 (art. 26 van de aangenomen tekst)

De dames Delcourt en Milquet dienen volgend amendement in (Gedr. St., Senaat, nr. 1-437/3 — amendement nr. 8):

«Een artikel 21 (nieuw) invoegen, luidende:

«Art. 21. — In artikel 915bis, § 3, tweede lid, van het Burgerlijk Wetboek worden de woorden «artikel 1287, tweede lid, van het Gerechtelijk Wetboek» vervangen door de woorden «artikel 1287, derde lid, van het Gerechtelijk Wetboek».

Verantwoording

Zelfde verantwoording als voor het nieuwe artikel 20.

Dit amendement wordt eenparig aangenomen door de negen aanwezige leden.

Artikel 22 (art. 6 van de aangenomen tekst)

De dames Delcourt en Milquet dienen volgend amendement in (Stuk, Senaat, nr. 1-437/3 — amendement nr. 9):

«Een artikel 22 (nieuw) invoegen, luidende:

«Art. 22. — In de Franse tekst van artikel 1278, derde lid, van het Gerechtelijk Wetboek wordt het woord «admet» vervangen door het woord «prononce».

Justification

Il s'agit d'une simple correction technique. Depuis la loi du 30 juin 1994, le juge prononce le divorce. Il y a lieu de réparer cet oubli du législateur.

Cet amendement est adopté à l'unanimité des neuf membres présents.

III. VOTE FINAL

L'ensemble du projet de loi amendé a été adopté à l'unanimité des 8 membres présents.

Le présent rapport a été approuvé à l'unanimité des 11 membres présents.

La Rapporteuse,
Lydia MAXIMUS.

Le Président,
Roger LALLEMAND.

Verantwoording

Het gaat om een technische correctie. Sinds de wet van 30 juni 1994 wordt de echtscheiding door de rechter uitgesproken. Dit verzuim van de wetgever dient rechtgezet te worden.

Dit amendement wordt eenparig aangenomen door de negen aanwezige leden.

III. EINDSTEMMING

Het geamendeerd wetsontwerp in zijn geheel wordt eenparig aangenomen door de 8 aanwezige leden.

Dit verslag wordt eenparig goedgekeurd door de 11 aanwezige leden.

De Rapporteur,
Lydia MAXIMUS.

De Voorzitter,
Roger LALLEMAND.

IV. ANNEXES

1. AVIS DE MME M.T. MEULDERS-KLEIN RELATIF AUX AMENDEMENTS N°s 11 ET 12 DE M. VANDENBERGHE ET N° 21 DE MM. FORET ET DESMEDT

AMENDEMENT N° 11 DE M. VANDENBERGHE

À l'égard des dispositions relatives aux enfants des conventions des époux, le président jouit d'un double pouvoir: un pouvoir de proposition face aux dispositions contraires à l'intérêt de l'enfant et un pouvoir d'injonction face aux dispositions manifestement contraires à l'intérêt de l'enfant.

L'amendement n° 11 de M. Vandenberghe a pour objectif de lever l'équivoque selon laquelle, pour certains commentateurs, le président n'aurait un pouvoir d'enjoindre aux époux de modifier leurs conventions manifestement contraires à l'intérêt des enfants que s'il a préalablement entendu ceux-ci, conformément à l'article 931, alinéas 3 à 7, du Code judiciaire. Ce qui est discriminatoire à l'égard des enfants qui n'auraient pu l'être et erroné car l'enfant lui-même peut être entendu à tout moment à sa demande (art. 931, alinéa 4, du Code judiciaire).

Si les époux ne modifient pas leurs dispositions manifestement contraires à l'intérêt de l'enfant suites aux injonctions formulées par le président, ce dernier n'a pas le pouvoir de les modifier ou de les supprimer lui-même. Il ne peut qu'informer les époux de sa volonté de suppression ou de modification des dispositions. La sanction de la non-observation des injonctions formulées par le président n'appartient qu'au seul tribunal par le biais du refus de prononcé du divorce. Dans ce cas, les époux pourront toujours interjeter appel de cette décision.

En raison des pouvoirs distincts de contrôle et de sanction reconnus au président et au tribunal, il n'y a pas lieu de prévoir la possibilité pour les époux d'interjeter appel de la décision du juge par laquelle il les informe de sa volonté que soient modifiées certaines dispositions de leurs conventions manifestement contraires à l'intérêt de l'enfant. Il ne s'agit donc ni d'une décision gracieuse, ni d'une décision contentieuse, ayant autorité de chose jugée, mais d'une simple faculté du président de donner des injonctions aux parties qui sont libres de ne pas les respecter, sous réserve du risque de voir le divorce rejeté pour non-respect d'une condition implicite de fond nouvelle introduite par la loi du 30 juin 1994 (voir J. De Grave, «La loi du 30 juin 1994 modifiant l'article 931 du Code judiciaire et les dispositions relatives aux procédures de divorce», *J.T.*, 1994, p. 591), c'est-à-dire le respect de l'intérêt de l'enfant conformément à la Convention internationale des droits de l'enfant.

Cependant, les époux doivent avoir la possibilité d'expliquer au président lors de leur comparution le bien-fondé éventuel de leurs conventions au regard de l'intérêt de l'enfant et d'être, le cas échéant, assistés de leurs conseils.

En revanche, le respect de la volonté du législateur de protéger les intérêts des enfants postulerait que l'article 1297 du Code judiciaire prévoie explicitement que le contrôle du procureur du

IV. BIJLAGEN

1. ADVIES VAN MEVROUW M.T. MEULDERS-KLEIN OVER DE AMENDEMENTEN NRS. 11 EN 12 VAN DE HEER VANDENBERGHE EN NR. 21 VAN DE HEREN FORET EN DESMEDT

(VERTALING)

AMENDEMENT NR. 11 VAN DE HEER VANDENBERGHE

De voorzitter heeft een dubbele bevoegdheid wat betreft de bepalingen met betrekking tot de kinderen in de overeenkomsten tussen de echtgenoten: een bevoegdheid om voorstellen te formuleren voor bepalingen die strijdig zijn met het belang van het kind en een bevoegdheid om te bevelen dat bepalingen die kennelijk strijdig zijn met het belang van het kind, geschrapt of gewijzigd worden.

Met zijn amendement nr. 11 wil de heer Vandenberghe een eind maken aan een onduidelijke toestand: volgens sommige commentatoren kan de voorzitter de echtgenoten alleen dan bevelen hun met de belangen van de kinderen kennelijk strijdige overeenkomsten te wijzigen wanneer hij laatstgenoemden vooraf heeft gehoord overeenkomstig artikel 931, derde tot zevende lid, van het Gerechtelijk Wetboek. Dat houdt een discriminatie in tegenover kinderen die niet gehoord kunnen worden en stoelt bovendien op een foutieve redenering omdat het kind zelf altijd kan worden gehoord op zijn verzoek (art. 931, vierde lid, van het Gerechtelijk Wetboek).

Gesteld dat de echtgenoten de bepalingen die kennelijk strijdig zijn met de belangen van het kind niet wijzigen op bevel van de voorzitter, dan kan laatstgenoemde niet ingrijpen om die zelf te wijzigen of te schrappen. Hij kan niet anders dan aan de echtgenoten meedelen dat hij die bepalingen geschrapt of gewijzigd wil zien. De sanctie op het niet-naleven van de bevelen van de voorzitter is de weigering van de rechtbank om de echtscheiding uit te spelen. In dat geval kunnen de echtgenoten altijd beroep instellen tegen deze beslissing.

Aangezien de voorzitter en de rechtbank verschillende bevoegdheden hebben inzake controle en sanctie, heeft het geen zin de mogelijkheid in te voeren dat de echtgenoten beroep aantekenen tegen de beslissing van de rechter waarmee die hen meedeelt dat hij sommige bepalingen van hun overeenkomsten die kennelijk strijdig zijn met het belang van het kind, gewijzigd wil zien. Het gaat dus niet om oneigenlijke rechtspraak, noch om eigenlijke rechtspraak waarbij het vonnis gezag van gewijsde heeft, maar om een bevoegdheid van de voorzitter om aan de partijen bevelen te geven die deze al dan niet nakomen. Dat kan echter tot gevolg hebben dat de echtscheiding wordt afgewezen wegens niet-naleving van een impliciete grondvereiste die de wet van 1994 heeft ingevoerd (*cf.* J. De Grave, «*La loi du 30 juin 1994 modifiant l'article 931 du Code judiciaire et les dispositions relatives aux procédures de divorce*», *J.T.*, 1994, blz. 591): de eerbiediging van de rechten van het kind overeenkomstig het internationaal verdrag over de rechten van het kind.

Dat neemt niet weg dat de echtgenoten bij hun verschijning de kans moeten krijgen aan de voorzitter de eventuele gegrondheid van hun overeenkomsten tegenover het belang van het kind toe te lichten en zich in voorkomend geval door hun raadsman te laten bijstaan.

Daar staat tegenover dat om rekening te houden met de *ratio legis* inzake de bescherming van de belangen van de kinderen, artikel 1297 van het Gerechtelijk Wetboek uitdrukkelijk zou

Roi s’étende au respect des injonctions formulées aux parties durant la procédure au sujet des enfants mineurs et par voie de conséquence celui du tribunal (art. 1298 du Code judiciaire) afin de ne pas donner lieu à des interprétations contradictoires. La logique impliquerait aussi que le contrôle de légalité et d’opportunité exercé par le ministère public et le tribunal confère aux conventions relatives aux enfants une véritable homologation.

Article 1290 du Code judiciaire

Le juge fait aux deux époux réunis, et à chacun d’eux en particulier, telles représentations et exhortations qu’il croit convenables; il leur développe toutes les conséquences de leur démarche.

Article 1290 du Code judiciaire

Sans préjudice de l’article 931, alinéas 3 à 7, il peut proposer aux parties de modifier les dispositions des conventions relatives à leurs enfants mineurs si elles lui paraissent contraires aux intérêts de ces derniers.

Article 1290 du Code judiciaire

Le juge peut, au plus tard lors de la comparution des époux prévue à l’article 1289, décider d’office d’entendre les enfants conformément à l’article 931, alinéas 3 à 7.

Article 1290 du Code judiciaire

Dans ce cas, le juge fixe, dans le mois du dépôt au greffe du procès-verbal de l’audition, une nouvelle date de comparution des époux.

Au cours de cette comparution, le juge peut faire supprimer ou modifier les dispositions qui sont manifestement contraires aux intérêts des enfants mineurs.

Article 1290 du Code judiciaire

Amendement n° 11 de M. Vandenberghe

Amendement n° 11 de M. Vandenberghe

Le juge fait aux deux époux réunis, et à chacun d’eux en particulier, telles représentations et exhortations qu’il croit convenables; il leur développe toutes les conséquences de leur démarche.

Amendement n° 11 de M. Vandenberghe

Sans préjudice de l’article 931, alinéas 3 à 7, il peut proposer aux parties de modifier les dispositions des conventions relatives à leurs enfants mineurs si elles lui paraissent contraires aux inté-rêts de ces derniers.

Amendement n° 11 de M. Vandenberghe

Le juge peut, au plus tard lors de la comparution des époux prévue à l’article 1289, décider d’office d’entendre les enfants conformément à l’article 931, alinéas 3 à 7.

Amendement n° 11 de M. Vandenberghe

Dans ce cas, le juge fixe, dans le mois du dépôt au greffe du procès-verbal de l’audition, une nouvelle date de comparution des époux.

Le juge peut faire supprimer ou modifier les dispositions dont il a proposé la modification conformément au deuxième alinéa, lorsqu’elles sont manifestement contraires aux intérêts des enfants mineurs.

Amendement n° 11 de M. Vandenberghe

Amendement proposé

Amendement proposé

Le juge fait aux deux époux réunis, et à chacun d’eux en particulier, telles représentations et exhortations qu’il croit convenables; il leur développe toutes les conséquences de leur démarche.

moeten bepalen dat de procureur des Konings toezicht uitoefent op de naleving van de bevelen inzake de minderjarige kinderen die de partijen tijdens de procedure hebben ontvangen en bijgevolg zou ook de rechtbank dat moeten doen (art. 1298 van het Gerechtelijk Wetboek). Het is daarbij de bedoeling geen tegenstrijdige interpretaties uit te lokken. De logica vereist verder dat de wettigheid en de opportuniteit getoetst worden door het openbaar ministerie en de rechtbank zodat de overeenkomsten inzake de kinderen volwaardig gehomologeerd worden.

Artikel 1290 van het Gerechtelijk Wetboek

De rechter houdt aan beide echtgenoten samen en aan ieder van hen in het bijzonder, zodanige bedenkingen en vermaningen voor als hij gepast oordeelt; hij brengt hun alle gevolgen onder het oog, waartoe hun stap zal leiden.

Onverminderd artikel 931, derde tot zevende lid, kan hij aan de partijen voorstellen de beschikkingen van de overeenkomsten met betrekking tot hun minderjarige kinderen te wijzigen wanneer die hem strijdig lijken met de belangen van deze laatsten.

De rechter kan, ten laatste bij de verschijning van de echtgenoten waarin artikel 1289 voorziet, ambtshalve beslissen tot het horen van de kinderen, zoals bepaald in artikel 931, derde tot zevende lid.

In dat geval bepaalt de rechter, binnen een maand na de neerlegging ter griffie van het proces-verbaal van het onderhoud, een nieuwe datum voor de verschijning van de echtgenoten.

Tijdens deze verschijning kan de rechter de beschikkingen die kennelijk strijdig zijn met de belangen van de minderjarige kinderen laten schappen of wijzigen.

Artikel 1290 van het Gerechtelijk Wetboek

Amendement nr. 11 van de heer Vandenberghe

De rechter houdt aan beide echtgenoten samen en aan ieder van hen in het bijzonder, zodanige bedenkingen en vermaningen voor als hij gepast oordeelt; hij brengt hun alle gevolgen onder het oog, waartoe hun stap zal leiden.

Onverminderd artikel 931, derde tot zevende lid, kan hij aan de partijen voorstellen de beschikkingen van de overeenkomsten met betrekking tot hun minderjarige kinderen te wijzigen wanneer die hem strijdig lijken met de belangen van deze laatsten.

De rechter kan, ten laatste bij de verschijning van de echtgenoten waarin artikel 1289 voorziet, ambtshalve beslissen tot het horen van de kinderen, zoals bepaald in artikel 931, derde tot zevende lid.

In dat geval bepaalt de rechter, binnen een maand na de neerlegging ter griffie van het proces-verbaal van het onderhoud, een nieuwe datum voor de verschijning van de echtgenoten.

De rechter kan de beschikkingen **waarvan hij overeenkomstig het tweede lid de wijziging voorgesteld heeft**, laten schrappen of wijzigen **wanneer** die kennelijk strijdig zijn met de belangen van de minderjarige kinderen.

Artikel 1290 van het Gerechtelijk Wetboek

Voorgesteld amendement

De rechter houdt aan beide echtgenoten samen en aan ieder van hen in het bijzonder, zodanige bedenkingen en vermaningen voor als hij gepast oordeelt; hij brengt hun alle gevolgen onder het oog, waartoe hun stap zal leiden.

Sans préjudice de l'article 931, al. 3 à 7, il peut proposer aux parties de modifier les dispositions des conventions relatives à leurs enfants mineurs si elles lui paraissent contraires aux intérêts de ces derniers.

Le juge peut, au plus tard lors de la comparution des époux prévue à l'article 1289, décider d'office d'entendre les enfants conformément à l'article 931, al. 3 à 7.

Dans ce cas, le juge fixe, dans le mois du dépôt au greffe du procès-verbal de l'audition, une nouvelle date de comparution des époux.

Dans tous les cas, le juge peut faire supprimer ou modifier les dispositions qui sont manifestement contraires aux intérêts des enfants mineurs après avoir entendu les parties et le cas échéant leur(s) conseil(s) en leurs explications.

Amendement n° 12 de M. Vandenberghe

Par identité de motifs, le commentaire et la proposition de modification de l'article 1293 du Code judiciaire sont semblables à ceux du dernier alinéa ajouté de l'article 1290 du Code judiciaire.

Article 1293 du Code judiciaire

Lorsque les époux ou l'un d'eux font état de circonstances nouvelles et imprévisibles, dont la preuve est dûment apportée, modifiant gravement leur situation, celle de l'un d'eux ou celle des enfants, ils peuvent soumettre ensemble à l'appréciation du juge une proposition de modification de leurs conventions initiales.

Après avoir pris connaissance de l'avis du Procureur du Roi ou après avoir fait application de l'article 931, alinéas 3 à 7, le juge peut convoquer les parties s'il l'estime souhaitable, pour leur proposer d'adapter les propositions de modification de leurs conventions concernant leurs enfants mineurs, lorsque celles-ci lui semblent contraires aux intérêts de ces derniers.

Le juge peut, au plus tard lors de la comparution des époux prévue à l'article 1294, décider d'office d'entendre les enfants conformément à l'article 931, alinéas 3 à 7.

Dans ce cas, le juge fixe, dans le mois du dépôt du procès-verbal de l'audition, une nouvelle date pour la seconde comparution prévue à l'article 1294.

Amendement n° 12 de M. Vandenberghe

Lorsque les époux ou l'un d'eux font état de circonstances nouvelles et imprévisibles, dont la preuve est dûment apportée, modifiant gravement leur situation, celle de l'un d'eux ou celle des enfants, ils peuvent soumettre ensemble à l'appréciation du juge une proposition de modification de leurs conventions initiales.

Après avoir pris connaissance de l'avis du Procureur du Roi ou après avoir fait application de l'article 931, alinéas 3 à 7, le juge peut convoquer les parties s'il l'estime souhaitable, pour leur proposer d'adapter les propositions de modification de leurs conventions concernant leurs enfants mineurs, lorsque celles-ci lui semblent contraires aux intérêts de ces derniers.

Onverminderd artikel 931, derde tot zevende lid, kan hij aan de partijen voorstellen de beschikkingen van de overeenkomsten met betrekking tot hun minderjarige kinderen te wijzigen wanneer die hem strijdig lijken met de belangen van deze lasten.

De rechter kan, ten laatste bij de verschijning van de echtgenoten waarin artikel 1289 voorziet, ambtshalve beslissen tot het horen van de kinderen, zoals bepaald in artikel 931, derde tot zevende lid.

In dat geval bepaalt de rechter, binnen een maand na de neerlegging ter griffie van het proces-verbaal van het onderhoud, een nieuwe datum voor de verschijning van de echtgenoten.

In alle gevallen kan de rechter de beschikkingen die kennelijk strijdig zijn met de belangen van de minderjarige kinderen laten schrappen of wijzigen na de toelichtingen van de partijen en, in voorkomend geval, van hun raadsman te hebben gehoord.

Amendement nr. 12 van de heer Vandenberghe

De commentaar en het voorstel tot wijziging van artikel 1293 van het Gerechtelijk Wetboek vallen samen met die van het laatste lid dat aan artikel 1290 van het Gerechtelijk Wetboek wordt toegevoegd.

Artikel 1293 van het Gerechtelijk Wetboek

Wanneer de echtgenoten of een van hen nieuwe en onvoorziene omstandigheden aanvoeren waardoor hun toestand, de toestand van één van hen of die van hun kinderen ingrijpend wordt gewijzigd en indien daarvan naar behoren het bewijs wordt geleverd, kunnen zij gezamenlijk een voorstel tot wijziging van hun oorspronkelijke overeenkomsten ter beoordeling aan de rechter voorleggen.

Nadat de rechter kennis heeft genomen van het advies van de procureur des Konings of na toepassing van artikel 931, derde tot zevende lid, kan hij de partijen oproepen indien hij zulks wenselijk acht, ten einde hen voor te stellen de voorstellen tot wijziging van de overeenkomsten met betrekking tot hun minderjarige kinderen aan te passen, wanneer die hem strijdig lijken met de belangen van deze lasten.

De rechter kan, ten laatste bij de verschijning van de echtgenoten waarin artikel 1294 voorziet, ambtshalve beslissen tot het horen van de kinderen, zoals bepaald in artikel 931, derde tot zevende lid.

In dat geval bepaalt de rechter, binnen een maand na de neerlegging van het proces-verbaal van het onderhoud een nieuwe datum voor de tweede verschijning waarin artikel 1294 voorziet.

Amendement nr. 12 van de heer Vandenberghe

Wanneer de echtgenoten of een van hen nieuwe en onvoorziene omstandigheden aanvoeren waardoor hun toestand, de toestand van één van hen of die van hun kinderen ingrijpend wordt gewijzigd en indien daarvan naar behoren het bewijs wordt geleverd, kunnen zij gezamenlijk een voorstel tot wijziging van hun oorsponkelijke overeenkomsten ter beoordeling aan de rechter voorleggen.

Nadat de rechter kennis heeft genomen van het advies van de procureur des Konings of na toepassing van artikel 931, derde tot zevende lid, kan hij de partijen oproepen indien hij zulks wenselijk acht, ten einde hen voor te stellen de voorstellen tot wijziging van de overeenkomsten met betrekking tot hun minderjarige kinderen aan te passen, wanneer die hem strijdig lijken met de belangen van deze lasten.

Le juge peut, au plus tard lors de la comparution des époux prévue à l’article 1294, décider d’office d’entendre les enfants conformément à l’article 931, alinéas 3 à 7.

Dans ce cas, le juge fixe, dans le mois du dépôt du procès-verbal de l’audition, une nouvelle date pour la seconde comparution prévue à l’article 1294.

Le juge peut faire supprimer ou modifier les dispositions dont il a proposé la modification conformément au deuxième alinéa, lorsqu’elles sont manifestement contraires aux intérêts des enfants mineurs.

Amendement proposé

Lorsque les époux ou l’un d’eux font état de circonstances nouvelles et imprévisibles, dont la preuve est dûment apportée, modifiant gravement leur situation, celle de l’un d’eux ou celle des enfants, ils peuvent soumettre ensemble à l’appréciation du juge une proposition de modification de leurs conventions initiales.

Après avoir pris connaissance de l’avis du Procureur du Roi ou après avoir fait application de l’article 931, alinéas 3 à 7, le juge peut convoquer les parties s’il l’estime souhaitable, pour leur proposer d’adapter les propositions de modification de leurs conventions concernant leurs enfants mineurs, lorsque celles-ci lui semblent contraires aux intérêts de ces derniers.

Le juge peut, au plus tard lors de la comparution des époux prévue à l’article 1294, décider d’office d’entendre les enfants conformément à l’article 931, alinéas 3 à 7.

Dans ce cas, le juge fixe, dans le mois du dépôt du procès-verbal de l’audition, une nouvelle date pour la seconde comparution prévue à l’article 1294.

Dans tous les cas, le juge peut faire supprimer ou modifier les dispositions qui sont manifestement contraires aux intérêts des enfants mineurs après avoir entendu les parties et le cas échéant leurs conseils en leurs explications.

Article 1297 du Code judiciaire

Si le procureur du Roi constate que les conditions de forme et de fond prévues par la loi sont respectées, il donne ses conclusions en ces termes: «la loi permet».

Dans le cas contraire, ses conclusions d’empêchement sont motivées.

Amendement proposé

Si le procureur du Roi constate que les conditions de forme et de fond prévues par la loi et les injonctions formulées aux parties durant la procédure au sujet des enfants mineurs sont respectées, il donne ses conclusions en ces termes: «la loi permet».

Dans le cas contraire, ses conclusions d’empêchement sont motivées.

Article 1298 du Code judiciaire

Le tribunal, sur le référé, ne peut faire d’autres vérifications que celles indiquées par l’article 1297. S’il en résulte que, dans l’opinion du tribunal, les parties ont satisfait aux conditions et

De rechter kan, ten laatste bij de verschijning van de echtgenoten waarin artikel 1294 voorziet, ambtshalve beslissen tot het horen van de kinderen, zoals bepaald in artikel 931, derde tot zevende lid.

In dat geval bepaalt de rechter, binnen een maand na de neerlegging van het proces-verbaal van het onderhoud een nieuwe datum voor de tweede verschijning waarin artikel 1294 voorziet.

De rechter kan de beschikkingen waarvan hij overeenkomstig het tweede lid de wijziging voorgesteld heeft, laten schrappen of wijzigen wanneer die kennelijk strijdig zijn met de belangen van de minderjarige kinderen.

Voorgesteld amendement

Wanneer de echtgenoten of een van hen nieuwe en onvoorziene omstandigheden aanvoeren waardoor hun toestand, de toestand van één van hen of die van hun kinderen ingrijpend wordt gewijzigd en indien daarvan naar behoren het bewijs wordt geleverd, kunnen zij gezamenlijk een voorstel tot wijziging van hun oorspronkelijke overeenkomsten ter beoordeling aan de rechter voorleggen.

Nadat de rechter kennis heeft genomen van het advies van de procureur des Konings of na toepassing van artikel 931, derde tot zevende lid, kan hij de partijen oproepen indien hij zulks wenselijk acht, ten einde hen voor te stellen de voorstellen tot wijziging van de overeenkomsten met betrekking tot hun minderjarige kinderen aan te passen, wanneer die hem strijdig lijken met de belangen van deze laatsten.

De rechter kan, ten laatste bij de verschijning van de echtgenoten waarin artikel 1294 voorziet, ambtshalve beslissen tot het horen van de kinderen, zoals bepaald in artikel 931, derde tot zevende lid.

In dat geval bepaalt de rechter, binnen een maand na de neerlegging van het proces-verbaal van het onderhoud een nieuwe datum voor de tweede verschijning waarin artikel 1294 voorziet.

In alle gevallen kan de rechter de beschikkingen die kennelijk strijdig zijn met de belangen van de minderjarige kinderen laten schrappen of wijzigen na de toelichtingen van de partijen en, in voorkomend geval, van hun raadsman te hebben gehoord.

Artikel 1297 van het Gerechtelijk Wetboek

Indien de procureur des Konings vaststelt dat aan de wettelijke voorwaarden, naar vorm en inhoud, is voldaan, geeft hij zijn conclusie in de volgende bewoordingen: «De wet laat toe».

In het tegenovergestelde geval moet zijn conclusie van ontoelaatbaarheid gemotiveerd zijn.

Voorgesteld amendement

Indien de procureur des Konings vaststelt dat is voldaan aan aan de wettelijke voorwaarden, naar vorm en inhoud, en aan de bevelen die tijdens de procedure zijn gegeven in verband met de minderjarige kinderen, geeft hij zijn conclusie in de volgende bewoordingen: «De wet laat toe».

In het tegenovergestelde geval moet zijn conclusie van ontoelaatbaarheid gemotiveerd zijn.

Artikel 1298 van het Gerechtelijk Wetboek

De rechtbank kan, wanneer het verslag wordt uitgebracht, geen andere punten onderzoeken dan die welke in artikel 1297 zijn vermeld. Blijkt daaruit dat, naar het oordeel van de recht-

rempli les formalités déterminées par la loi, il prononce le divorce; dans le cas contraire, le tribunal déclare qu'il n'y a pas lieu à prononcer le divorce et énonce les motifs de la décision.

Amendement proposé

Le tribunal, sur le référé, ne peut faire d'autres vérifications que celles indiquées par l'article 1297. S'il en résulte que, dans l'opinion du tribunal, les parties ont satisfait aux conditions et rempli les formalités déterminées par la loi, il prononce le divorce et homologue les conventions relatives aux enfants; dans le cas contraire, le tribunal déclare qu'il n'y a pas lieu à prononcer le divorce et énonce les motifs de la décision.

AMENDEMENT N° 21 DE MM. FORET ET DESMEDT

La loi du 30 juin 1994 n'a pas abordé spécifiquement la situation du décès d'un des époux survenu entre le moment où la décision prononçant le divorce a acquis force de chose jugée et la transcription de cette décision. En vertu de l'article 1304, alinéa 1er, du Code judiciaire, les époux sont donc considérés comme divorcés à l'égard des tiers uniquement à partir du jour de la transcription de la décision prononçant le divorce et ce afin d'en assurer la publicité à leur égard.

Cependant, l'équité postulait — songeons notamment à la question des assurances-vie et des pensions de survie — que le divorce soit opposable aux tiers dès la date du décès d'un des époux sous condition suspensive de la transcription du divorce. Celle-ci n'est en effet plus laissée à la discrétion d'une des parties et est devenue automatique depuis la loi du 30 juin 1994, pour assurer la publicité à l'égard des tiers.

Article 1278 du Code judiciaire

Le jugement ou l'arrêt qui prononce le divorce produit ses effets à l'égard des tiers du jour de la transcription.

Il remonte, à l'égard des époux, en ce qui concerne leurs biens, au jour de la demande, et en cas de pluralités de demandes, au jour de la première d'entre elles, qu'elle ait abouti ou non.

(...)

Amendement n° 21 de MM. Foret et Desmedt

Le jugement ou l'arrêt qui prononce le divorce produit ses effets à l'égard des tiers du jour de la transcription.

Il remonte, à l'égard des époux, en ce qui concerne leurs biens, au jour de la demande, et en cas de pluralités de demandes, au jour de la première d'entre elles, qu'elle ait abouti ou non.

bank, de partijen aan de voorwaarden hebben voldaan en de formaliteiten hebben in acht genomen die door de wet bepaald zijn, dan spreekt zij de echtscheiding uit; in het tegenovergestelde geval verklaart de rechtbank dat er geen grond bestaat om de echtscheiding uit te spreken en geeft de redenen van de beslissing op.

Voorgesteld amendement

De rechtbank kan, wanneer het verslag wordt uitgebracht, geen andere punten onderzoeken dan die welke in artikel 1297 zijn vermeld. Blijkt daaruit dat, naar het oordeel van de rechtbank, de partijen aan de voorwaarden hebben voldaan en de formaliteiten hebben in acht genomen die door de wet bepaald zijn, dan spreekt zij de echtscheiding uit en homologeert de overeenkomsten met betrekking tot de kinderen; in het tegenovergestelde geval verklaart de rechtbank dat er geen grond bestaat om de echtscheiding uit te spreken en geeft de redenen van de beslissing op.

AMENDEMENT NR. 21 VAN DE HEREN FORET EN DESMEDT

In de wet van 30 juni 1994 wordt niet specifiek bepaald wat er gebeurt wanneer een van de echtgenoten overlijdt tussen het ogenblik waarop het vonnis waarbij de echtscheiding is uitgesproken in kracht van gewijsde gaat en de overschrijving van dat vonnis. Krachtens artikel 1304, eerste lid, van het Gerechtelijk Wetboek worden de echtgenoten ten aanzien van derden als uit de echt gescheiden beschouwd vanaf de dag van de overschrijving van het vonnis waarbij de echtscheiding is uitgesproken; zo wordt tegenover derden aan de eisen van de publiciteit voldaan.

Toch zou het billijker zijn — met name in verband met levensverzekeringen en overlevingspensioenen — dat de echtscheiding aan derden kan worden tegengeworpen vanaf de datum van overlijden van een van de echtgenoten onder de opschortende voorwaarde dat de echtscheiding is overgeschreven. De overschrijving wordt trouwens niet langer overgelaten aan de partijen maar gebeurt sinds de wet van 30 juni 1994 automatisch, teneinde de nodige publiciteit tegenover derden te verzekeren.

Artikel 1278 van het Gerechtelijk Wetboek

Het vonnis of arrest waarbij de echtscheiding wordt uitgesproken, heeft ten aanzien van derden zijn gevolgen vanaf de dag van de overschrijving.

Ten aanzien van de echtgenoten, wat hun goederen betreft, werkt het terug tot op de dag waarop de vordering is ingesteld en, wanneer er meer dan één vordering is, tot op de dag waarop de eerste is ingesteld, ongeacht of zij werd toegewezen of niet.

(...)

Amendement nr. 21 van de heren Foret en Desmedt

Het vonnis of arrest waarbij de echtscheiding wordt uitgesproken, heeft ten aanzien van derden zijn gevolgen vanaf de dag van de overschrijving.

Ten aanzien van de echtgenoten, wat hun goederen betreft, werkt het terug tot op de dag waarop de vordering is ingesteld en, wanneer er meer dan één vordering is, tot op de dag waarop de eerste is ingesteld, ongeacht of zij werd toegewezen of niet.

En cas de décès d'un des époux, avant la transcription du divorce mais après que la décision le prononçant ait acquis force de chose jugée, les époux sont considérés comme divorcés, même à l'égard des tiers.

(...)

Amendement proposé

Le jugement ou l'arrêt qui prononce le divorce produit ses effets à l'égard des tiers du jour de la transcription.

En cas de décès d'un des époux, avant la transcription du divorce mais après que la décision le prononçait ait acquis force de chose jugée, les époux sont considérés comme divorcés à l'égard des tiers dès la date du décès sous condition suspensive de la transcription.

Il remonte, à l'égard des époux, en ce qui concerne leurs biens, au jour de la demande, et en cas de pluralités de demandes, au jour de la première d'entre elles, qu'elle ait abouti ou non.

(...)

Ingeval een van de echtgenoten overlijdt vóór de echtscheiding is overgeschreven doch nadat het vonnis waarbij de echtscheiding is uitgesproken in kracht van gewijsde is gegaan, worden de echtgenoten als uit de echt gescheiden beschouwd, zelfs tegenover derden.

(...)

Voorgesteld amendement

Het vonnis of arrest waarbij de echtscheiding wordt uitgesproken, heeft ten aanzien van derden zijn gevolgen vanaf de dag van de overschrijving.

Ingeval een van de echtgenoten overlijdt vóór de echtscheiding maar nadat het vonnis waarbij die echtscheiding is uitgesproken in kracht van gewijsde is gegaan, worden de echtgenoten tegenover derden als uit de echt gescheiden beschouwd, vanaf de datum van het overlijden onder de opschortende voorwaarde van de overschrijving.

Ten aanzien van de echtgenoten, wat hun goederen betreft, werkt het terug tot op de dag waarop de vordering is ingesteld en, wanneer er meer dan één vordering is, tot op de dag waarop de eerste is ingesteld, ongeacht of zij werd toegewezen of niet.

(...)

2. AVIS DE JACQUES DE GAVRE RELATIF AU PROJET DE LOI, TRANSMIS PAR LA CHAMBRE DES REPRESENTANTS

Art. 1

Sans remarque.

Art. 2

1° Le texte vise à trancher une controverse et à permettre à celui qui cite en divorce de citer par un même acte (citation à «double détente») en référé pour une date antérieure à celle de l'introduction en divorce, en jouant sur le délai plus court de comparution (deux jours au lieu de huit jours).

Est donc rejetée la thèse selon laquelle il fallait d'abord attendre que le juge du divorce constate l'absence d'accord sur les mesures provisoires, pour que le renvoi en référé s'opère.

L'innovation me paraît heureuse.

2° Il y a ici une erreur de rédaction dans le texte français: ce n'est pas «les certificats», mais «le certificat» qui doit être remplacé.

3° La disposition tranche la controverse relative à la sanction de non-dépôt des pièces d'état civil, à l'audience d'introduction.

Il y avait plusieurs thèses, du simple renvoi au rôle (fin de non-procéder) à l'irrecevabilité (fin de non-recevoir).

La solution retenue est adéquate.

Art. 3

1° La modification tranche aussi une controverse sur l'autorité du jugement d'accord sur les mesures provisoires. Elle l'est dans le sens qui donne la plus grande autorité à cette décision: celle d'un jugement d'accord (pas d'appel possible — art. 1043 du Code judiciaire).

Cette précision est précieuse et doit être approuvée.

2° La disposition vise à éviter l'encombrement — très théorique! — du rôle des référés par un renvoi automatique des demandes de mesures provisoires contenues dans une citation «à double détente», en cas de non-accord.

Mais elle exige du demandeur:

— soit la fixation directe d'une date d'audience de référé dans la citation,

— soit de comparaître à l'audience d'introduction pour assurer le renvoi en référés,

2. ADVIES VAN DE HEER JACQUES DE GAVRE OVER HET DOOR DE KAMER VAN VOLKSVERTEGENWOORDIGERS OVERGEZONDEN ONTWERP

(VERTALING)

Art. 1

Geen opmerkingen.

Art. 2

1° De tekst wil een controverse beslechten en het mogelijk maken dat degene die een vordering tot echtscheiding instelt, met een zelfde akte (een dubbele dagvaarding) in kort geding dagvaardt voor een datum die voorafgaat aan die van de inleidingszitting van de echtscheiding, waarbij gespeeld wordt op de kortste verschijningsstermijn (twee dagen in plaats van acht dagen).

De stelling dat eerst gewacht moet worden tot de rechter van de echtscheiding vastgesteld heeft dat er geen overeenkomst over de voorlopige maatregelen bestaat, alvorens de zaak naar het kort geding te kunnen verwijzen, wordt dus verworpen.

Dat lijkt me een geslaagde vernieuwing.

2° Er is een fout geslopen in de redactie van de Franse tekst: niet de woorden «les certificats» maar de woorden «le certificat» moeten worden vervangen.

3° Deze bepaling reikt een oplossing aan daar waar betwisting bestond over de sanctie voor het niet neerleggen van de stukken van de burgerlijke stand op de inleidingszitting.

Er waren verschillende stellingen, gaande van de gewone verzending naar de rol (grond van niet-behandeling) tot de onontvankelijkheid (grond van niet-ontvankelijkheid).

Hier is een adequate oplossing gevonden.

Art. 3

1° De wijziging beslecht eveneens een controverse over het gezag van het vonnis waarin de overeenstemming over de voorlopige maatregelen vastgesteld wordt. De wijziging gebeurt in die zin dat aan deze beslissing het grootst mogelijke gezag wordt toegekend: dat van een vonnis dat akte neemt van een overeenkomst (geen beroep mogelijk — art. 1043 van het Gerechtelijk Wetboek.

Deze aanvulling is waardevol en dient goedgekeurd te worden.

2° De bepaling beoogt de — zeer theoretische! — mogelijkheid te voorkomen dat de rol van het kort geding overbelast raakt doordat de verzoeken tot voorlopige maatregelen die in een «dubbele dagvaarding» vevat zitten, in geval van niet-overeenstemming automatisch naar het kort geding verwezen worden.

Maar van de eiser wordt gevraagd:

— ofwel dat hij in de dagvaarding onmiddellijk een datum voor de terechtzitting in kort geding bepaalt,

— ofwel dat hij op de inleidingszitting verschijnt om te zorgen voor de verwijzing naar het kort geding,

sous peine de perdre du temps.

Je ne vois pas l'intérêt pratique de la disposition, les référés renvoyés n'encombrant le rôle que le temps de quelques secondes à appel du rôle de l'audience présidentielle.

3° Disposition de concordance avec l'article 2, 1°.

Art. 4

1° Cette disposition a pour but d'empêcher le demandeur d'invoquer de nouveaux griefs lorsque la partie défenderesse fait défaut. C'est le retour (judicieux) au strict droit commun.

Si le demandeur veut invoquer des nouveaux griefs, il devra lancer une nouvelle citation et les causes seront jointes comme connexes.

Art. 5

1° Il est utile que le jour de la dissolution de l'union conjugale soit indiquée par le parquet à l'officier de l'état civil, ce qui évite pour ce dernier d'avoir à réaliser le comput, alors qu'il n'est pas nécessairement juriste.

(NB: Il est un peu dommage que l'on n'ait pas profité de cette réforme pour modifier l'article 1269, alinéa 1er, du Code judiciaire en imposant l'indication dans le jugement de divorce pour faute du moment de la séparation de fait, qui serait des plus utiles: pour la pension 301 du Code civil (moment où le train de vie doit être évalué), pour l'affaiblissement de la présomption de paternité, pour la rétro-activité élargie de l'article 1278, § 3, du Code judiciaire.

2° Il est exact qu'il n'y a plus qu'un district à Bruxelles.

Art. 6

Cette disposition consacre judicieusement un effet incontesté de la procédure nouvelle: c'est le jugement et non sa transcription, qui met fin au mariage, entre époux, quant à leur personne.

Art. 7

1° et 2° Cette disposition est une des plus importantes de la loi en projet et à mon sens elle est critiquable.

Elle se décompose en deux éléments:

a) Le pouvoir d'action du parquet: ce n'est que l'expression dans le cadre du divorce pour cause déterminée de l'article 387*bis* du Code civil.

b) La limitation de la saisine à la durée du mariage.

Le législateur prend ici le contrepied de la jurisprudence contante de la Cour de cassation, selon laquelle le juge des référés est compétent tant qu'une action en divorce est en cours, même si, sur une autre action (principale ou reconventionnelle), le divorce est déjà acquis.

Il prend fait et cause pour la jurisprudence des juridictions de Nivelles et de Namur par exemple, qui avaient décidé qu'à partir du moment où le divorce est définitivement prononcé, ce sont les juges ordinaires (juge de paix et de la jeunesse) qui sont seuls compétents.

zo niet verliest hij tijd.

Ik zie het praktische nut van de regeling niet in aangezien de verwezen kort gedingen de rol slechts voor enkele seconden belasten gedurende de afroeping van de rol op de zitting van de voorzitter.

3° Een bepaling die voor overeenstemming zorgt met artikel 2, 1°.

Art. 4

1° Deze bepaling heeft tot doel de eiser te verhinderen nieuwe grieven aan te voeren wanneer de verwerende partij verstek laat gaan. Dit is een (verstandige) terugkeer naar het strikte gemeen recht.

Indien de eiser nieuwe grieven wil aanbrengen, moet hij een nieuwe dagvaarding uitbrengen en zullen de zaken wegens samenhang samengevoegd worden.

Art. 5

1° Het is nuttig dat de dag van de ontbinding van het huwelijk door het parket aan de ambtenaar van de burgerlijke stand medegedeeld wordt. Daardoor hoeft deze laatste, die niet noodzakelijk jurist is, dit niet uit te rekenen.

(NB: Het is enigszins jammer dat men deze hervorming niet heeft aangegrepen om artikel 1269, eerste lid, van het Gerechtelijk Wetboek te wijzigen en het ogenblik van de feitelijke scheiding in het vonnis van echtscheiding op grond van bepaalde feiten als verplichte vermelding in te voeren, hetgeen zeer nuttig zou zijn: voor het alimentatiegeld (art. 301 van het Burgerlijk Wetboek, ogenblik waarop de levensstandaard beoordeeld moet worden), voor de verzwakking van het vermoeden van vaderschap, voor de verruiming van de terugwerkende kracht in artikel 1278, derde lid, van het Gerechtelijk Wetboek.

2° Het is juist dat er nog slechts een district is te Brussel.

Art. 6

Deze bepaling bekrachtigt terecht een onbetwistbaar gevolg van de nieuwe procedure: het vonnis — en niet de overschrijving ervan — maakt tussen echtgenoten, wat hun persoon betreft, een einde aan het huwelijk.

Art. 7

1° en 2° Deze bepaling, een van de belangrijkste van het ontwerp, is naar mijn mening voor kritiek vatbaar.

Ze bestaat uit twee delen:

a) De vorderingsbevoegdheid van het parket: hier wordt gewoon artikel 387*bis* van het Burgerlijk Wetboek overgenomen in het kader van de echtscheiding op grond van bepaalde feiten;

b) De beperking van de mogelijkheid om de zaak aanhangig te maken tot de duur van het huwelijk.

De wetgever gaat hier in tegen de vaste jurisprudentie van het Hof van Cassatie, volgens welke de rechter in kort geding bevoegd is zolang een vordering tot echtscheiding lopende is, zelfs indien de echtscheiding reeds op een andere vordering (hoofd- of tegenvordering) verkregen is.

Hij schaaft zich achter de jurisprudentie van de rechtbanken van Nijvel en Namen bijvoorbeeld, die beslisten dat de gewone rechters (vrederechters en jeugdrechters) als enigen bevoegd zijn zodra de echtscheiding definitief uitgesproken is.

D'autre part, cette exception potentielle à la règle selon laquelle la compétence s'apprécie au jour de la saisine n'est guère satisfaisante et a des effets pervers, puisque le juge des référés, régulièrement saisi, peut être «dessaisi» par un événement (le divorce) sur lequel les parties n'ont pas de prise directe. Ceci est surtout sensible pour les appels de référé (*cf.* Blitz et Beernaert).

Art. 8

La modification est heureuse car le jour de la signification de la citation est connu et vérifiable et celui du dépôt au greffe beaucoup moins, ce qui évite les fraudes entre les deux moments.

Art. 9

1° et 2° Il est précisé de façon intéressante qu'il appartient au(x) tiers de prouver sa(leur) bonne foi pour éviter de subir les conséquences de la nullité de l'acte frauduleux.

Art. 10

Cette disposition vise le consentement mutuel et c'est donc une disposition de fond.

Elle éclaire d'un jour plus précis la notion d'imprévisibilité: certaines juridictions avaient en effet jugé que la perte d'un emploi n'était pas, dans le contexte économique actuel, imprévisible.

Il est à déplorer par contre que la loi en projet ne modifie pas les termes «la situation des enfants» en «la situation des enfants ou des parents».

Tous les auteurs sont d'accord que la modification de la situation d'un des parents (chômage par exemple) doit conduire, si elle est grave et imprévisible (lire maintenant: élisive de la volonté de cette personne) à une révision de la contribution alimentaire pour les enfants.

Art. 11

1° Modification qui doit être vivement approuvée au plan pratique: pourquoi recopier ce qui doit de toute façon être annexé?

2° De même, la loi se rallie ici à la pratique constante des greffes qui ne demandaient jamais les actes de naissance des petits-enfants.

3° Modification utile dès lors que le divorce par consentement mutuel n'est pas régi par la loi du 27 juin 1960 si les deux conjoints sont étrangers et qu'il l'est donc par les lois nationales respectives (système du cumul limitatif).

Art. 12

Cette disposition vise à épargner les photocopieuses des greffes...

Anderzijds is deze potentiële uitzondering op de regel dat de bevoegdheid beoordeeld wordt op de dag van de aanhangigmaking, niet erg bevredigend en zijn de gevolgen nadelig aangezien de zaak aan de op regelmatige wijze geadieerde kortgeding-rechter «onttrokken» kan worden door een gebeurtenis (de echtscheiding) waarop de partijen niet rechtstreeks vat hebben. Dit ligt vooral gevoelig in geval van beroep in kort geding (*cf.* Blitz en Beernaert).

Art. 8

Dit is een geslaagde wijziging want de dag van de betekening van de dagvaarding is bekend en kan nagegaan worden terwijl dat voor de dag van de neerlegging op de griffie veel moeilijker is. Dat voorkomt misbruiken tussen de twee tijdstippen.

Art. 9

1° en 2° Het is interessant dat vermeld wordt dat derden hun goede trouw dienen te bewijzen om te voorkomen dat zij de gevolgen van de nietigheid van de bedrieglijke handeling ondergaan.

Art. 10

Deze bepaling heeft betrekking op de onderlinge toestemming en is dus een inhoudelijke bepaling.

Zij geeft een duidelijker omlinjende inhoud aan het begrip «niet te voorzien»: sommige rechtbanken waren immers van oordeel dat het verlies van een baan in de huidige economische omstandigheden niet onvoorzien was.

Het is daarentegen te betreuren dat de ontworpen wet de bewoordingen «de toestand van de kinderen» niet wijzigt in «de toestand van de kinderen of van de ouders».

Alle auteurs gaan ermee akkoord dat in geval van een ernstige en onvoorziene wijziging (lees nu: onafhankelijk van de wil van deze persoon) in de toestand van een van de ouders (werkloosheid bijvoorbeeld), deze wijziging aanleiding moet geven tot een herziening van de bijdrage in het levensonderhoud van de kinderen.

Art. 11

1° Wijziging die uit praktisch oogpunt toegejuicht moet worden: waarom kopiëren wat in elk geval toch moet worden bijgevoegd?

2° De wet sluit hier eveneens aan op de vaste praktijk van de griffies die nooit de geboorteakten van de kleinkinderen vroegen.

3° Nuttige wijziging aangezien, indien beide echtgenoten vreemdelingen zijn, de echtscheiding door onderlinge toestemming niet onderworpen is aan de wet van 27 juni 1960 maar wel aan de respectieve nationale wetten (systeem van de limitatieve cumulatie).

Art. 12

Dankzij deze bepaling zal men de fotokopieerapparaten van de griffies kunnen ontzien...

Art. 13

La loi complète une des «branches» de la logique procédurale: si les parties modifient, en cours de procédure, leurs conventions, le président peut entendre les enfants et faire modifier les conventions en conséquence.

En bref, on repart à zéro, ce qui est logique.

Art. 14

La loi prend le contre-pied de l'analyse de M.T. Meulders dans le dernier *J.T.* 1996 (p. 674, col. 2) et confirme l'analyse de A.C. Van Gysel: le second contrôle du ministère public est un contrôle formel.

Il est cependant étrange que le parquet n'ait pas d'avis à donner sur le respect formel de la procédure lors des deux comparution, de la comparution éventuelle des enfants en audition, des modifications faites aux conventions préalables, etc.

Art. 15

1° Voir article 5, 1°.

2° Voir article 5, 2°.

Art. 16

Modification formelle, afin de coordonner la procédure de la séparation de corps avec celle du divorce.

Art. 17

Voir article 4.

Art. 18

Modification formelle, coordonnant le Code civil avec le Code judiciaire.

Art. 19

Toilettage de texte, l'article 303 du Code civil est abrogé.

*
* *

Je ne puis omettre d'évoquer enfin un élément qui ne se trouve pas dans le projet voté par la Chambre et à raison selon nous bien que le problème ait été longuement débattu en sous-commission de la Chambre: il s'agit de l'homologation éventuelle des conventions préalables par le tribunal comme aussi de toutes leurs modifications ultérieures. Contrairement à madame M.T. Meulders (*J.T.* 1996, p. 675, col. 3), je pense — et je l'ai dit à la sous-commission de la Chambre — que si l'homologation des conventions leur aurait certes donné force exécutoire dans tous les cas et immédiatement, elle aurait aussi forcé les époux, d'accord après le divorce comme ils l'avaient été avant ce moment, à «faire de la procédure» pour modifier les conventions.

Art. 13

De wet voltooit een van de «takken» van de procedurele logica: indien de partijen in de loop van de procedure hun overeenkomsten wijzigen, kan de voorzitter de kinderen horen en op grond daarvan de overeenkomsten laten wijzigen.

Men vertrekt uiteindelijk opnieuw van nul, hetgeen logisch is.

Art. 14

De wet gaat lijnrecht in tegen de analyse van M.T. Meulders-Klein in het laatste *J.T.* 1996 (blz. 674, kol. 2) en bevestigt de analyse van A.C. Van Gysel: de tweede controle van het openbaar ministerie is een vormcontrole.

Het is echter vreemd dat het parket geen advies kan geven over de formele naleving van de procedure tijdens de twee verschijningen, de eventuele verschijning van de kinderen om gehoord te worden, de wijzigingen in de voorafgaande overeenkomsten, enz.

Art. 15

1° Zie artikel 5, 1°.

2° Zie artikel 5, 2°.

Art. 16

Formele wijziging, om de procedure van de scheiding van tafel en bed in overeenstemming te brengen met die van de echtscheiding.

Art. 17

Zie artikel 4.

Art. 18

Formele wijziging, om het Burgerlijk Wetboek te doen overeenstemmen met het Gerechtelijk Wetboek.

Art. 19

Zuivering van de tekst aangezien artikel 303 van het Burgerlijk Wetboek opgeheven is.

*
* *

Ik kan niet nalaten ten slotte te wijzen op een element dat niet in het door de Kamer aangenomen ontwerp voorkomt, en terecht volgens ons, hoewel het probleem langdurig besproken is in de subcommissie van de Kamer: het gaat om de eventuele homologatie van de voorafgaande overeenkomsten door de rechtbank alsmede van alle latere wijzigingen. In tegenstelling tot mevrouw M.T. Meulders-Klein (*J.T.* 1996, blz. 675, kol. 3), meen ik — en ik heb dat in de subcommissie van de Kamer gezegd — dat hoewel de overeenkomsten door hun homologatie weliswaar in alle gevallen onmiddellijk executoriale kracht zouden hebben verkregen, de gewezen echtgenoten, die na de echtscheiding evenzeer als vóór dat ogenblik met elkaar overeenkomen, ook gedwongen zouden zijn te «procederen» om de overeenkomsten te wijzigen.

Outre que cela entraîne des frais (d'avocat, notamment, alors qu'un notaire peut suffire pour le divorce mais ne peut représenter les parties à l'audience d'homologation envisagée), c'est infantiliser les parents — les «juridictionnaliser» à l'excès — que de les obliger à revenir au «pseudo-contentieux» devant les juridictions pour y faire consacrer tout accord dérogatoire ou novatoire contenu.

Si c'est la force exécutoire qui est recherchée, il suffit d'inviter les parents à couler leurs conventions sous forme notariée et il n'est nul besoin de modifier la loi pour arriver à ce but. C'est, je le pense, ce qui a paru déterminant aux yeux des membres de la sous-commission de la Justice de la Chambre et, plus encore sans doute, des membres de la commission elle-même.

D'autant que si les ex-époux ne souhaitent pas se rendre chez un notaire, rien, bien évidemment, ne leur interdit de se présenter volontairement devant le juge compétent pour y faire entériner (ou homologuer) leur accord, d'où second moyen d'arriver à la force exécutoire immédiate.

*
* *

Naast het feit dat dit kosten meebrengt (onder andere voor een advocaat; voor een echtscheiding kan een notaris volstaan maar hij kan de partijen niet vertegenwoordigen op de bedoelde homologatiezitting), worden de ouders als kleine kinderen behandeld en worden zij in buitensporige mate aan gerechtelijke procedures onderworpen wanneer zij verplicht worden zich bezig te houden met een «pseudo-geschil» voor de rechtbanken om er elke nieuwe overeenkomst met afwijkingen of vernieuwingen te laten bekrachtigen.

Indien men de executoriale kracht beoogt, hoeft men de ouders slechts te vragen hun overeenkomsten in een notariële vorm te laten opstellen, en om dat doel te bereiken, is het niet nodig de wet te wijzigen. Dat is naar mijn mening doorslaggevend geweest in de ogen van de leden van de subcommissie van de Kamer en, meer nog wellicht, van de leden van de commissie zelf.

Temeer omdat indien de gewezen echtgenoten zich niet tot een notaris wensden te wenden, niets hen verhindert vrijwillig voor de bevoegde rechter te verschijnen om er hun overeenkomst te laten bekrachtigen (of homologeren), wat een tweede middel is om de onmiddellijke executoriale kracht te verkrijgen.

*
* *

3. AVIS DE JACQUES DE GAVRE AU SUJET DES AMENDEMENTS FAISANT L’OBJET DE LA COMMUNICATION DU PRÉSIDENT LALLEMAND DU 14 JANVIER 1997

1º Amendement nº 10 de M. Bourgeois

Cet amendement, de même que sa justification, peuvent être approuvés sans modification aucune, la solution de prorogation envisagée étant très heureuse.

2º Amendement nº 11 de M. Vandenberghe

— Plusieurs excellents auteurs se sont déjà prononcés en faveur du pouvoir donné au juge de faire supprimer ou modifier les dispositions manifestement contraires aux intérêts des enfants mineurs.

Ce pouvoir, en opportunité comme en droit, peut donc incontestablement se concevoir;

— Toutefois, la justification-clef de l’amendement, c’est-à-dire l’alinéa 2 du commentaire, n’est pas heureuse: il y est écrit que «les enfants mineurs ne peuvent être entendus» au cours de la procédure de divorce par consentement mutuel, ce qui n’est pas exact.

Seuls les enfants mineurs non dotés de discernement ne peuvent être entendus; les autres peuvent parfaitement l’être au titre de l’article 931 du Code judiciaire.

Il convient donc de trouver, en tout cas, une autre justification;

— Si le pouvoir que l’on envisage de donner au juge lui est accordé, il s’agira, à mon estime, d’une décision contentieuse puisque les parents auront refusé de s’incliner, que le juge aura maintenu son opinion et qu’il y aura donc eu litige, même s’il est provoqué d’office par le juge.

Dès lors, les voies de recours doivent être ouvertes aux deux parents divorçants, dans les délais légaux, et éventuellement aussi au ministère public.

3º Amendement nº 12 de M. Vandenberghe

Voir les observations ci-dessus au sujet de l’amendement nº 11.

4º Amendement nº 13 de M. Vandenberghe

Cet amendement, de même que sa justification peuvent être approuvés: le parallélisme entre l’article 275 du Code civil et l’article 1288*bis* du Code judiciaire est incontestablement heureux et opportun.

5º Amendement nº 14 de M. Vandenberghe

— L’intention de l’auteur de l’amendement doit être incontestablement de donner force exécutoire aux conventions préalables relatives aux enfants mineurs;

— Je me suis déjà assez longuement expliqué au sujet de cette vision des choses (...) (1);

3. ADVIESVANDEHEERJACQUESDEGAVRE BETREFFENDE DE AMENDEMENTEN OVERGEZONDEN DOOR VOORZITTER LALLEMAND OP 14 JANUARI 1997

1º Amendement nr. 10 van de heer Bourgeois

Dit amendement en zijn verantwoording kunnen zonder enige wijziging worden goedgekeurd. De oplossing die erin wordt voorgesteld, namelijk een verlenging, is zeer adequaat.

2º Amendement nr. 11 van de heer Vandenberghe

— Verschillende uitstekende auteurs hebben reeds gunstig gereageerd op het feit dat aan de rechter de bevoegdheid werd toegekend om bepalingen die kennelijk strijdig zijn met de belangen van de minderjarige kinderen, te laten schrappen of wijzigen.

Deze bevoegdheid is dus zowel zuiver juridisch als vanuit opportuniteitsoogpunt perfect verdedigbaar;

— De kern van de verantwoording bij dit amendement, vervat in de tweede alinea, is echter minder gelukkig: er wordt met name gezegd dat «minderjarige kinderen niet gehoord kunnen worden» tijdens een procedure van echtscheiding door onderlinge toestemming, wat niet klopt.

Alleen minderjarige kinderen die niet over het vereiste onderscheidingsvermogen beschikken, kunnen niet worden gehoord; de anderen kunnen gehoord worden krachtens artikel 931 van het Gerechtelijk Wetboek.

Hier moet dus in elk geval een andere verantwoording worden geformuleerd;

— Als deze bevoegdheid aan de rechter wordt toegekend, zal het mijns inziens om een contentieuze beslissing gaan. Er zal immers een situatie ontstaan waarbij de ouders weigeren toe te geven terwijl de rechter zijn mening handhaaft, zodat er wel degelijk sprake is van een geschil, ook al is het dan ambtshalve door de rechter veroorzaakt.

Alle rechtsmiddelen moeten dan ook binnen de wettelijke termijnen door de beide ouders kunnen worden aangewend en eventueel ook door het openbaar ministerie.

3º Amendement nr. 12 van de heer Vandenberghe

Zie de opmerkingen betreffende amendement nr. 11.

4º Amendement nr. 13 van de heer Vandenberghe

Dit amendement en zijn verantwoording kunnen worden goedgekeurd: er wordt terecht een verband gelegd tussen artikel 275 van het Burgerlijk Wetboek en artikel 1288*bis* van het Gerechtelijk Wetboek.

5º Amendement nr. 14 van de heer Vandenberghe

— Het is ongetwijfeld de bedoeling van de indiener van het amendement om executoriale krachten te verlenen aan de voorafgaande overeenkomsten betreffende de minderjarige kinderen;

— Ik heb mijn mening over deze opvatting reeds uitgebreid toegelicht (...) (1);

^[1] Note de la rapporteuse: voir supra p. 50.

^[1] Noot van de rapporteur: zie hierboven blz. 50.

— Si le Sénat estime que la «confirmation» envisagée s'impose, je vois mal pourquoi, dès lors qu'il s'agirait notamment d'éviter que les époux doivent solliciter un titre notarié ou un titre judiciaire, cet avantage serait limité aux dispositions conventionnelles relatives aux enfants seulement et pourquoi il n'y aurait pas «confirmation» de l'ensemble des conventions préalables;

— Je ne suis pas certain que le mot «confirme» soit parfaitement adéquat, alors que, en néerlandais, «bekrachtigt» l'est tout à fait. Peut-être faudrait-il, dans le texte français, parler de: «donne force exécutoire» ou «homologue» les conventions préalables prévues par l'article 1288 du Code judiciaire.

6° Amendement n° 20 de MM. Lallemand et Erdman

Cet amendement, comme sa justification, doivent être pleinement approuvés.

7° Amendement n° 21 de MM. Foret et Desmedt

L'hypothèse visée par l'amendement est certes rare mais sûrement pas théorique.

La question n'a pas été envisagée précédemment.

La solution proposée est à la fois, en effet, «la plus facile et plus pratique» et elle peut donc être approuvée.

Il semble néanmoins préférable de ne pas écrire: «et de prétendre que le divorce acquis ..» mais bien «et de décider que le divorce acquis ...».

*
* *

(...)

— Indien de Senaat meent dat deze «bekrachtiging» nodig is, zie ik niet in waarom dit voordeel beperkt wordt tot de bepalingen in de overeenkomst die betrekking hebben op de kinderen en waarom de voorafgaande overeenkomsten niet in hun geheel kunnen worden «bekrachtigd», aangezien het toch in de eerste plaats de bedoeling is te verhinderen dat de echtgenoten om een notariële of gerechtelijke akte moeten vragen;

— Ik ben er niet helemaal van overtuigd dat het woord «confirme» adequaat is, wat het Nederlandse «bekrachtigt» wel is. Misschien is het beter in de Franse tekst te spreken van «donne force exécutoire» of «homologue» voor de voorafgaande overeenkomsten waarvan sprake is in artikel 1288 van het Gerechtelijk Wetboek.

6° Amendement nr. 20 van de heren Lallemand en Erdman

Dit amendement en zijn verantwoording moeten volledige instemming genieten.

7° Amendement nr. 21 van de heren Foret en Desmedt

De situatie waarop dit amendement betrekking heeft, is inderdaad zeldzaam maar zeker niet puur theoretisch.

Het probleem werd niet eerder behandeld.

De voorgestelde oplossing is inderdaad «de eenvoudigste en meest praktische» en kan dus worden goedgekeurd.

Toch lijkt het verkieslijk de woorden «et de prétendre que le divorce acquis ...» te vervangen door de woorden «et de décider que le divorce acquis ...».

*
* *

(...)

Cette annexe est uniquement disponible sur support papier.

Deze bijlage is uitsluitend gedrukt beschikbaar.

**TEXTE DE LA CHAMBRE
DES REPRÉSENTANTS
TRANSMIS AU SÉNAT**

Article 1er

La présente loi règle une matière visée à l'article 78 de la Constitution.

Art. 2

À l'article 1254 du Code judiciaire sont apportées les modifications suivantes :

1° au § 2, l'alinéa 3 est remplacé par ce qui suit :

«Dans ce cas, l'exploit de citation peut contenir l'indication des lieu, jour et heure de l'audience des référés.»;

2° au § 3, 3°, les mots «les certificats» sont remplacés par les mots «une preuve»;

3° le même paragraphe est complété par l'alinéa suivant :

«Si ces pièces font défaut ou sont incomplètes, la cause est renvoyée au rôle. Les parties disposent d'un délai d'un mois pour compléter le dossier, à peine de déchéance.»

Art. 3

À l'article 1258, § 2, du même Code sont apportées les modifications suivantes :

1° l'alinéa 3 est remplacé par ce qui suit :

«Cet accord vaut jugement au sens de l'article 1043.»;

2° à l'alinéa 4, les mots «, à la demande d'une des parties,» sont insérés entre les mots «la cause» et les mots «à la première audience»;

3° ce même alinéa 4 est complété par ce qui suit :

«, pour autant qu'elle ne soit pas encore inscrite au rôle des référés. L'article 803 est d'application.».

**TEXTE ADOPTÉ
PAR LA COMMISSION
DE LA JUSTICE DU SÉNAT**

Article premier

La présente loi règle une matière visée à l'article 78 de la Constitution.

Art. 2

À l'article 1254 du Code judiciaire, remplacé par la loi du 30 juin 1994, sont apportées les modifications suivantes :

1° au § 2, le troisième alinéa est remplacé par ce qui suit :

«Dans ce cas, [...] le greffier, sur présentation d'une copie certifiée conforme de l'exploit de citation, inscrit la cause au rôle des référés.»

Le greffier notifie aux parties les lieu, jour et heure de l'audience des référés.»

2° au § 3, 3°, les mots «le certificat» sont remplacés par les mots «une preuve»;

3° le même paragraphe est complété par l'alinéa suivant :

«Lorsque les pièces font défaut ou sont incomplètes, la cause est renvoyée au rôle.» [...]»

Art. 3

À l'article 1258, § 2, du même Code, remplacé par la loi du 30 juin 1994, sont apportées les modifications suivantes :

1° l'alinéa 3 est remplacé par ce qui suit :

«Cet accord entériné vaut jugement au sens de l'article 1043.»;

2° à l'alinéa 4, les mots «, à la demande d'une des parties,» sont insérés entre les mots «la cause» et les mots «à la première audience»;

3° ce même alinéa 4 est complété par ce qui suit :

«, pour autant qu'elle ne soit pas encore inscrite au rôle des référés. L'article 803 est d'application.»

**TEKST AANGENOMEN
IN PLENAIRE VERGADERING
EN OVERGEZONDEN AAN DE SENAAT**

Artikel 1

Deze wet regelt een aangelegenheid als bedoeld in artikel 78 van de Grondwet.

Art. 2

In artikel 1254 van het Gerechtelijk Wetboek worden de volgende wijzigingen aangebracht :

1° in paragraaf 2, wordt het derde lid vervangen als volgt :

«In dat geval kan het exploit van dagvaarding de vermelding bevatten van de plaats, de dag en het uur van de terechtzitting in kort geding.»;

2° in paragraaf 3, 3°, worden de woorden «het getuigschrift» vervangen door de woorden «een bewijs»;

3° dezelfde paragraaf wordt aangevuld met het volgende lid :

«Wanneer de stukken ontbreken of onvolledig zijn, wordt de zaak naar de rol verzonden. De partijen beschikken over een termijn van een maand, op straffe van verval, om het dossier te vervolledigen.».

Art. 3

In artikel 1258, § 2, van hetzelfde Wetboek, worden de volgende wijzigingen aangebracht :

1° het derde lid wordt vervangen als volgt :

«Dit akkoord geldt als vonnis, zoals bepaald in artikel 1043.»;

2° in het vierde lid wordt tussen de woorden «hij» en «de zaak» de woorden «op verzoek van één van de partijen» ingevoegd;

3° hetzelfde vierde lid wordt aangevuld met wat volgt :

«Voor zover zij nog niet was ingeschreven op de rol van de zaken in kort geding. Artikel 803 is van toepassing.».

**TEKST AANGENOMEN
DOOR DE COMMISSIE
VOOR DE JUSTITIE VAN DE SENAAT**

Artikel 1

Deze wet regelt een aangelegenheid als bedoeld in artikel 78 van de Grondwet.

Art. 2

In artikel 1254 van het Gerechtelijk Wetboek, vervangen bij de wet van 30 juni 1994, worden de volgende wijzigingen aangebracht :

1° in paragraaf 2, wordt het derde lid vervangen als volgt :

«In dat geval [...] wordt de zaak door de griffier, op voorlegging van een voor eensluidend verklaard afschrift van het dagvaardingsexploot, ingeschreven op de rol van de zaken in kort geding.»

De griffier geeft de partijen kennis van plaats, dag en uur van de terechtzitting in kort geding.»

2° in paragraaf 3, 3°, worden de woorden «het getuigschrift» vervangen door de woorden «een bewijs»;

3° dezelfde paragraaf wordt aangevuld met het volgende lid :

«Wanneer de stukken ontbreken of onvolledig zijn, wordt de zaak naar de rol verzonden.» [...]»

Art. 3

In artikel 1258, § 2, van hetzelfde Wetboek, vervangen bij de wet van 30 juni 1994, worden de volgende wijzigingen aangebracht :

1° het derde lid wordt vervangen als volgt :

«Deze bekrachtigde overeenstemming geldt als vonnis, zoals bepaald in artikel 1043.»

2° in het vierde lid worden tussen de woorden «hij» en «de zaak» de woorden »op verzoek van één van de partijen» ingevoegd;

3° hetzelfde vierde lid wordt aangevuld met wat volgt :

«Voor zover zij not niet was ingeschreven op de rol van de zaken in kort geding. Artikel 803 is van toepassing.»

**TEXTE DE LA CHAMBRE
DES REPRÉSENTANTS
TRANSMIS AU SÉNAT**

Art. 4

À l'article 1268 du même Code, *in fine* de l'alinéa 1er, les mots «par un simple acte de conclusions» sont remplacés par les mots «par des conclusions nouvelles prises contradictoirement».

Art. 5

À l'article 1275, § 2, alinéa 1er, du même Code sont apportées les modifications suivantes:

1° les mots «et la mention du jour où celui-ci a acquis force de chose jugée» sont insérés entre les mots «un extrait comprenant le dispositif du jugement ou de l'arrêt» et les mots «est, dans le mois, adressé»;

2° les mots «l'officier de l'état civil du premier district de Bruxelles» sont remplacés par les mots «l'officier de l'état civil de Bruxelles».

Art. 6

À l'article 1278, alinéa 1er, du même Code, les mots «produit ses effets à l'égard de la personne des époux du jour où la décision acquiert force de chose jugée, et» sont insérés entre les mots «prononce le divorce» et les mots «produit ses effets à l'égard des tiers».

**TEXTE ADOPTÉ
PAR LA COMMISSION
DE LA JUSTICE DU SÉNAT**

Art. 4

À l'article 1275, § 2, alinéa 1er, du même Code, remplacé par la loi du 30 juin 1994, sont apportées les modifications suivantes:

1° les mots «et la mention du jour où celui-ci a acquis force de chose jugée» sont insérés entre les mots «un extrait comprenant le dispositif du jugement ou de l'arrêt» et les mots «est, dans le mois, adressé»;

2° les mots «l'officier de l'état civil du premier district de Bruxelles» sont remplacés par les mots «l'officier de l'état civil de Bruxelles».

Art. 5

À l'article 1278, alinéa 1er, du même Code, modifié par la loi du 30 juin 1994, les mots «produit ses effets à l'égard de la personne des époux du jour où la décision acquiert force de chose jugée, et» sont insérés entre les mots «prononce le divorce» et les mots «produit ses effets à l'égard des tiers».

Au même article, il est inséré entre les alinéas 2 et 3 un nouvel alinéa rédigé comme suit: «En cas de décès d'un des époux, avant la transcription du divorce mais après que la décision le prononçant a acquis force de chose jugée, les époux sont considérés comme divorcés, à l'égard des tiers, sous la condition suspensive de la transcription effectuée conformément à l'article 1275».

Art. 6

À l'article 1278, alinéa 3, du même Code, remplacé par la loi du 30 juin 1994, le mot «admet» est remplacé par le mot «prononce».

**TEKST AANGENOMEN
IN PLENAIRE VERGADERING
EN OVERGEZONDEN AAN DE SENAAT**

Art. 4

In fine van het eerste lid van artikel 1268 van hetzelfde Wetboek worden de woorden «gewoon bij conclusie» vervangen door de woorden «bij nieuwe op tegenspraak genomen conclusies».

Art. 5

In artikel 1275, § 2, eerste lid, van hetzelfde Wetboek, worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1° tussen de woorden «een uittreksel bevattende het beschikkend gedeelte» en de woorden «van het vonnis of het arrest» worden de woorden «en de vermelding van de dag van het in kracht van gewijsde treden» ingevoegd;

2° de woorden «de ambtenaar van de burgerlijke stand van het eerste district van Brussel» worden vervangen door de woorden «de ambtenaar van de burgerlijke stand Brussel».

Art. 6

In artikel 1278, eerste lid, van hetzelfde Wetboek, worden tussen de woorden «wordt uitgesproken» en de woorden «heeft ten aanzien van derden zijn gevolgen» de woorden «heeft ten aanzien van de persoon van de echtgenoten gevolg vanaf de dag waarop de beslissing in kracht van gewijsde is getreden, en» ingevoegd.

**TEKST AANGENOMEN
DOOR DE COMMISSIE
VOOR DE JUSTITIE VAN DE SENAAT**

Art. 4

In artikel 1275, § 2, eerste lid, van hetzelfde Wetboek, vervangen bij de wet van 30 juni 1994, worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1° tussen de woorden «een uittreksel bevattende het beschikkend gedeelte» en de woorden «van het vonnis of het arrest» worden de woorden «en de vermelding van de dag van het in kracht van gewijsde treden» ingevoegd;

2° de woorden «de ambtenaar van de burgerlijke stand van het eerste district van Brussel» worden vervangen door de woorden «de ambtenaar van de burgerlijke Stand Brussel».

Art. 5

In artikel 1278, eerste lid, van hetzelfde Wetboek, gewijzigd bij de wet van 30 juni 1994, worden tussen de woorden «wordt uitgesproken» en de woorden «heeft ten aanzien van derden zijn gevolgen» de woorden «heeft ten aanzien van de persoon van de echtgenoten gevolg vanaf de dag waarop de beslissing in kracht van gewijsde is getreden, en» ingevoegd.

In hetzelfde artikel wordt tussen het tweede en het derde lid het volgende lid ingevoegd: «Ingeval een van de echtgenoten overlijdt voor de echtscheiding is overgeschreven doch nadat het vonnis waarbij de echtscheiding is uitgesproken in kracht van gewijsde is gegaan, worden de echtgenoten tegenover derden als uit de echt gescheiden beschouwd, onder de opschortende voorwaarde van overschrijving overeenkomstig artikel 1275».

Art. 6

In de Franse tekst van artikel 1278, derde lid, van hetzelfde Wetboek, vervangen bij de wet van 30 juni 1994, wordt het woord «admet» vervangen door het woord «prononce».

**TEXTE DE LA CHAMBRE
DES REPRÉSENTANTS
TRANSMIS AU SÉNAT**

Art. 7

À l'article 1280 du même Code, sont apportées les modifications suivantes :

1° à l'alinéa 1er, entre le mot « connaît » et les mots « en tout état de cause » les mots « jusqu'à la dissolution du mariage à la demande, soit des parties ou de l'une d'elles, soit du procureur de Roi » sont insérés;

2° à l'alinéa 8, les mots « jusqu'à la dissolution du mariage » sont insérés entre les mots « reste saisi » et les mots « durant toute la durée de la procédure en divorce ».

Art. 8

À l'article 1282 du même Code, les mots « à partir de la date du dépôt de la citation en divorce au greffe du tribunal » sont remplacés par les mots « à partir de la date de la signification de la citation en divorce ».

Art. 9

À l'article 1283 du même Code, sont apportées les modifications suivantes :

a) l'article est complété par ce qui suit :

« sans préjudice des droits des tiers de bonne foi »;

b) l'article est complété par l'alinéa suivant :

« La preuve de sa bonne foi incombe au tiers contractant ».

Art. 10

À l'article 1288, dernier alinéa, du même Code, remplacer les mots « Lorsque des circonstances nouvelles et imprévisibles modifient sensiblement la situation des enfants » par les mots « Lorsque des circonstances nouvelles et indépendantes de la volonté des parties modifient sensiblement la situation des enfants ».

**TEXTE ADOPTÉ
PAR LA COMMISSION
DE LA JUSTICE DU SÉNAT**

Art. 7

À l'article 1280 du même Code, modifié par la loi du 30 juin 1994, sont apportées les modifications suivantes :

1° à l'alinéa 1er, entre le mot « connaît » et les mots « en tout état de cause » sont insérés les mots « jusqu'à la dissolution du mariage à la demande, soit des parties ou de l'une d'elles, soit du procureur du Roi »;

2° à l'alinéa 8, les mots « jusqu'à la dissolution du mariage » sont insérés entre les mots « reste saisi » et les mots « durant toute la durée de la procédure en divorce ».

Art. 8

À l'article 1282 du même Code, remplacé par la loi du 30 juin 1994, les mots « à partir de la date du dépôt de la citation en divorce au greffe du tribunal » sont remplacés par les mots « à partir de la date de la signification de la citation en divorce ».

Art. 9

À l'article 1283 du même Code, remplacé par la loi du 30 juin 1994, sont apportées les modifications suivantes :

a) l'article est complété par ce qui suit :

« sans préjudice des droits des tiers de bonne foi »;

b) l'article est complété par l'alinéa suivant :

« La preuve de sa bonne foi incombe aux tiers contractants ».

Art. 10

À l'article 1288 du même Code, ajouté par la loi du 30 juin 1994, sont apportées les modifications suivantes :

1° à l'alinéa 1er, le 3° est remplacé par ce qui suit :

« 3° la contribution de chacun des époux à l'entretien, à l'éducation et à la formation adéquate desdits enfants, sans préjudice des droits qui leur sont reconnus par le livre premier, titre V, chapitre V, du Code civil, et sans préjudice du principe de proportionnalité de leur contribution. »

**TEKST AANGENOMEN
IN PLENAIRE VERGADERING
EN OVERGEZONDEN AAN DE SENAAT**

Art. 7

In artikel 1280 van hetzelfde Wetboek worden de volgende wijzigingen aangebracht :

1° in het eerste lid worden, tussen de woorden « in iedere stand van het geding » en het woord « kennis », de woorden « tot de ontbinding van het huwelijk op verzoek van de partijen of van een van de partijen of van de procureur des Konings » ingevoegd;

2° in het achtste lid worden, tussen het woord « blijft » en de woorden « tijdens de hele echtscheidingsprocedure », de woorden « tot de ontbinding van het huwelijk » ingevoegd.

Art. 8

In artikel 1282 van hetzelfde Wetboek worden de woorden « te rekenen van de datum waarop de dagvaarding tot echtscheiding op de griffie van de rechtbank is neergelegd » vervangen door de woorden « te rekenen van de datum waarop de dagvaarding tot echtscheiding is betekend ».

Art. 9

In artikel 1283 van hetzelfde Wetboek, worden de volgende wijzigingen aangebracht :

a) het artikel wordt aangevuld met wat volgt :

« onverminderd de rechten van de te goeder trouw zijnde derden »;

b) het volgende lid wordt toegevoegd :

« Het bewijs van goede trouw moet worden geleverd door de contracterende derde. ».

Art. 10

In artikel 1288, laatste lid, van hetzelfde Wetboek worden de woorden « Wanneer nieuwe en onvoorziene omstandigheden de toestand van de kinderen ingrijpend wijzigen » vervangen door de woorden « Wanneer nieuwe omstandigheden buiten de wil van de partijen de toestand van de kinderen ingrijpend wijzigen ».

**TEKST AANGENOMEN
DOOR DE COMMISSIE
VOOR DE JUSTITIE VAN DE SENAAT**

Art. 7

In artikel 1280 van hetzelfde Wetboek, gewijzigd bij de wet van 30 juni 1994, worden de volgende wijzigingen aangebracht :

1° in het eerste lid worden, tussen de woorden « in iedere stand van het geding » en het woord « kennis », de woorden « tot de ontbinding van het huwelijk op verzoek van de partijen of van een van de partijen of van de procureur des Konings » ingevoegd;

2° in het achtste lid worden, tussen het woord « blijft » en de woorden « tijdens de hele echtscheidingsprocedure », de woorden « tot de ontbinding van het huwelijk » ingevoegd.

Art. 8

In artikel 1282 van hetzelfde Wetboek, vervangen bij de wet van 30 juni 1994, worden de woorden « te rekenen van de datum waarop de dagvaarding tot echtscheiding op de griffie van de rechtbank is neergelegd » vervangen door de woorden « te rekenen van de datum waarop de dagvaarding tot echtscheiding is betekend ».

Art. 9

In artikel 1283 van hetzelfde Wetboek, vervangen bij de wet van 30 juni 1994, worden de volgende wijzigingen aangebracht :

a) het artikel wordt aangevuld met wat volgt :

« onverminderd de rechten van de te goeder trouw zijnde derden »;

b) het volgende lid wordt toegevoegd :

« Het bewijs van goede trouw moet worden geleverd door de contracterende derde. ».

Art. 10

In artikel 1288 van hetzelfde Wetboek, toegevoegd bij de wet van 30 juni 1994, worden de volgende wijzigingen aangebracht :

1° in het eerste lid wordt het 3° vervangen als volgt :

« 3° de bijdrage van elk van beide echtgenoten in het levensonderhoud, de opvoeding en de passende opleiding van voornoemde kinderen, onverminderd de rechten hen door hoofdstuk V van titel V van boek I van het Burgerlijk Wetboek toegekend en onverminderd het beginsel van de evenredigheid van hun bijdragen. »

**TEXTE DE LA CHAMBRE
DES REPRÉSENTANTS
TRANSMIS AU SÉNAT**

Art. 11

À l'article 1288*bis* du même Code sont apportées les modifications suivantes :

1° à l'alinéa 3, les mots «la requête contient, à peine de nullité, les conventions» sont remplacés par les mots «la requête renvoie, à peine de nullité, aux conventions y annexées,»;

2° à l'alinéa 4, 4°, les mots «et de décès de tous les descendants de chacun des époux, y compris les enfants que les époux ont adoptés.» sont remplacés par les mots «des enfants visés à l'article 1254, § 2, alinéa 1er.»;

3° le même alinéa 4 est complété par ce qui suit :

«5° une preuve de nationalité de chacun des époux.».

Art. 12

À l'article 1292, alinéa 2, du même Code, les mots «et des pièces qui y sont annexées» sont supprimés.

Art. 13

L'article 1293 du même Code est complété par l'alinéa suivant :

**TEXTE ADOPTÉ
PAR LA COMMISSION
DE LA JUSTICE DU SÉNAT**

Art. 11

2° au dernier alinéa, remplacer les mots «Lorsque des circonstances nouvelles et imprévisibles modifient sensiblement la situation des enfants» par les mots «Lorsque des circonstances nouvelles et indépendantes de la volonté des parties modifient sensiblement leur situation ou celle des enfants».

À l'article 1288*bis* du même Code, inséré par la loi du 30 juin 1994, sont apportées les modifications suivantes :

1° à l'alinéa 3, les mots «la requête contient, à peine de nullité, les conventions» sont remplacés par les mots «la requête renvoie, à peine de nullité, aux conventions y annexées»;

2° à l'alinéa 4, 4°, les mots «et de décès de tous les descendants de chacun des époux, y compris les enfants que les époux ont adoptés» sont remplacés par les mots «des enfants visés à l'article 1254, § 2, alinéa 1er.».

3° le même alinéa 4 est complété par ce qui suit :

«5° une preuve de nationalité de chacun des époux.».

Art. 12

Le quatrième alinéa de l'article 1290 du même Code, ajouté par la loi du 30 juin 1994, est remplacé par la disposition suivante :

«Lorsqu'il fait application des dispositions prévues au deuxième ou au troisième alinéa, le juge fixe, dans le mois du dépôt au greffe du procès-verbal de la première comparution ou de l'audition prévue à l'alinéa précédent, une nouvelle date de comparution des époux.»

Art. 13

À l'article 1292, alinéa 2, du même Code, remplacé par la loi du 30 juin 1994, les mots «et des pièces qui y sont annexées» sont supprimés.

Art. 14

À l'article 1293 du même Code, remplacé par la loi du 30 juin 1994, le dernier alinéa est supprimé et de nouveaux alinéas sont ajoutés, libellés comme suit :

**TEKST AANGENOMEN
IN PLENAIRE VERGADERING
EN OVERGEZONDEN AAN DE SENAAT**

Art. 11

In artikel 1288*bis* van hetzelfde Wetboek worden de volgende wijzigingen aangebracht :

1° in het derde lid, de woorden «bevat het verzoekschrift op straffe van nietigheid de overeenkomsten—» vervangen door de woorden «verwijst het verzoekschrift op straffe van nietigheid naar de als bijlage opgenomen overeenkomsten»;

2° in het vierde lid, 4°, worden de woorden «en van overlijden van al de afstammelingen van ieder van hen, met inbegrip van de kinderen die door de echtgenoten werden geadopteerd» vervangen door de woorden «van de kinderen bedoeld in artikel 1254, § 2, eerste lid»;

3° hetzelfde lid wordt aangevuld als volgt :

«5° een bewijs van nationaliteit van elk van de echtgenoten.».

Art. 12

In artikel 1292, tweede lid, van hetzelfde Wetboek, worden de woorden «en van de erbij gevoegde stukken» weggelaten.

Art. 13

In artikel 1293 van hetzelfde Wetboek wordt een lid toegevoegd, luidend als volgt :

**TEKST AANGENOMEN
DOOR DE COMMISSIE
VOOR DE JUSTITIE VAN DE SENAAT**

Art. 11

2° in het laatste lid worden de woorden «Wanneer nieuwe en onvoorzienbare omstandigheden de toestand van de kinderen ingrijpend wijzigen» vervangen door de woorden «Wanneer nieuwe omstandigheden buiten de wil van de partijen hun toestand of die van de kinderen ingrijpend wijzigen.»

In artikel 1288*bis* van hetzelfde Wetboek, ingevoegd bij de wet van 30 juni 1994, worden de volgende wijzigingen aangebracht :

1° in het derde lid, de woorden «bevat het verzoekschrift op straffe van nietigheid de overeenkomsten ...» vervangen door de woorden «verwijst het verzoekschrift op straffe van nietigheid naar de als bijlage opgenomen overeenkomsten»;

2° in het vierde lid, 4°, worden de woorden «en van overlijden van al de afstammelingen van ieder van hen, met inbegrip van de kinderen die door de echtgenoten werden geadopteerd» vervangen door de woorden «van de kinderen bedoeld in artikel 1254, § 2, eerste lid.»

3° hetzelfde vierde lid wordt aangevuld als volgt :

«5° een bewijs van nationaliteit van elk van de echtgenoten.»

Art. 12

Het vierde lid van artikel 1290 van hetzelfde Wetboek, toegevoegd bij de wet van 30 juni 1994, wordt vervangen door de volgende bepaling :

«De rechter bepaalt, wanneer hij toepassing maakt van het tweede of het derde lid, binnen een maand na de neerlegging ter griffie van het proces-verbaal van de eerste verschijning of van het onderhoud bedoeld in het vorige lid, een nieuwe datum voor de verschijning van de echtgenoten.»

Art. 13

In artikel 1292, tweede lid, van hetzelfde Wetboek, vervangen bij de wet van 30 juni 1994, worden de woorden «en van de erbij gevoegde stukken» weggelaten.

Art. 14

In artikel 1293 van hetzelfde Wetboek, vervangen bij de wet van 30 juni 1994, wordt het laatste lid geschrapt en worden volgende nieuwe leden toegevoegd :

**TEXTE DE LA CHAMBRE
DES REPRÉSENTANTS
TRANSMIS AU SÉNAT**

«Au cours de cette comparution, le juge peut faire supprimer ou modifier les dispositions qui sont manifestement contraires aux intérêts des enfants mineurs.»

Art. 14

À l'article 1297, alinéa 1er, du même Code, les mots «lors du dépôt de la requête visée à l'article 1288bis» sont insérés entre les mots «sont respectées» et les mots «, il donne ses conclusions».

Art. 15

À l'article 1303, alinéa 1er, du même Code, les modifications suivantes sont apportées:

1° les mots «et la mention du jour où celui-ci a acquis force de chose jugée» sont insérés entre les mots «un extrait comprenant le dispositif du jugement ou de l'arrêt» et les mots «est, dans le mois, adressé»;

2° *in fine*, les mots «l'officier de l'état civil du premier district de Bruxelles» sont remplacés par les mots «l'officier de l'état civil de Bruxelles».

**TEXTE ADOPTÉ
PAR LA COMMISSION
DE LA JUSTICE DU SÉNAT**

«Lorsqu'il fait application des dispositions prévues au deuxième ou au troisième alinéa, le juge fixe, dans le mois du dépôt au greffe du procès-verbal de la comparution prévue au deuxième alinéa ou de l'audition prévue au troisième alinéa, une nouvelle date pour la seconde comparution prévue à l'article 1294.

Au cours de cette comparution, le juge peut faire supprimer ou modifier les dispositions qui sont manifestement contraires aux intérêts des enfants mineurs.»

Art. 15

Le dernier alinéa de l'article 1294 du même Code, remplacé par la loi du 30 juin 1994, est remplacé par l'alinéa suivant:

«Le délai de trois mois est suspendu tant que, le cas échéant, la procédure prévue à l'article 931, alinéas 3 à 7, ou à l'article 1290, alinéa 4, n'a pas pris fin.»

Art. 16

À l'article 1298 du même Code, modifié par la loi du 30 juin 1994, sont insérés, entre les mots «prononce le divorce» et «dans le cas contraire», les mots « et homologue les conventions relatives aux enfants mineurs;».

Art. 17

À l'article 1303, alinéa 1er, du même Code, remplacé par la loi du 30 juin 1994, les modifications suivantes sont apportées:

1° les mots « et la mention du jour où celui-ci a acquis force de chose jugée» sont insérés entre les mots «un extrait comprenant le dispositif du jugement ou de l'arrêt» et les mots «est, dans le mois, adressé»;

2° *in fine*, les mots «l'officier de l'état civil du premier district de Bruxelles» sont remplacés par les mots «l'officier de l'état civil de Bruxelles».

**TEKST AANGENOMEN
IN PLENAIRE VERGADERING
EN OVERGEZONDEN AAN DE SENAAT**

«Tijdens deze verschijning kan de rechter de beschikkingen die kennelijk strijdig zijn met de belangen van de minderjarige kinderen laten schrappen of wijzigen.»

Art. 14

In artikel 1297, eerste lid, van hetzelfde Wetboek, worden tussen de woorden «is voldaan» en de woorden «geeft hij», de woorden «op het ogenblik van de neerlegging van het verzoekschrift bedoeld in artikel 1288bis,» ingevoegd.

Art. 15

In artikel 1303, eerste lid, van hetzelfde Wetboek, worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1° tussen de woorden «een uittreksel bevattende het beschikkend gedeelte» en de woorden «van het vonnis of het arrest» worden de woorden «en de vermelding van de dag van het in kracht van gewijsde treden» ingevoegd;

2° de woorden «de ambtenaar van de burgerlijke stand van het eerste district van Brussel» vervangen door de woorden «de ambtenaar van de burgerlijke stand van Brussel».

**TEKST AANGENOMEN
DOOR DE COMMISSIE
VOOR DE JUSTITIE VAN DE SENAAT**

«De rechter bepaalt, wanneer hij toepassing maakt van het tweede of derde lid, binnen een maand na de neerlegging ter griffie van het proces-verbaal van de verschijning bedoeld in het tweede lid of van het onderhoud bedoeld in het derde lid, een nieuwe datum voor de tweede verschijning waarin artikel 1294 voorziet.

Tijdens deze verschijning kan de rechter de beschikkingen die kennelijk strijdig zijn met de belangen van de minderjarige kinderen laten schrappen of wijzigen.»

Art. 15

Het laatste lid van artikel 1294 van hetzelfde Wetboek, vervangen bij de wet van 30 juni 1994, wordt vervangen als volgt:

«De termijn van drie maanden wordt geschorst zolang, in voorkomend geval, de rechtspleging bepaald in artikel 931, derde tot zevende lid, of in artikel 1290, vierde lid, niet tot een einde is gebracht.»

Art. 16

In artikel 1298 van hetzelfde Wetboek, gewijzigd bij de wet van 30 juni 1994, worden tussen de woorden «spreekt zij de echtscheiding uit» en de woorden «in het tegenovergestelde geval» ingevoegd de woorden «en homologeert zij de overeenkomsten met betrekking tot de minderjarige kinderen».

Art. 17

In artikel 1303, eerste lid, van hetzelfde Wetboek, vervangen bij de wet van 30 juni 1994, worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1° tussen de woorden «een uittreksel bevattende het beschikkend gedeelte» en de woorden «van het vonnis of het arrest» worden de woorden «en de vermelding van de dag van het in kracht van gewijsde treden» ingevoegd;

2° de woorden «de ambtenaar van de burgerlijke stand van het eerste district van Brussel» vervangen door de woorden «de ambtenaar van de burgerlijke stand van Brussel».

**TEXTE DE LA CHAMBRE
DES REPRÉSENTANTS
TRANSMIS AU SÉNAT**

Art. 16

À l'article 1306, alinéa 1er, du même Code, les références « 1269, 1270 » sont remplacées par les références « 1268 à 1270 ».

Art. 17

L'article 1307, alinéa 1er, du même Code est remplacé par la disposition suivante :

« La demande en séparation de corps peut également être introduite reconventionnellement par des conclusions nouvelles prises contradictoirement, sur une demande principale en divorce. »

**TEXTE ADOPTÉ
PAR LA COMMISSION
DE LA JUSTICE DU SÉNAT**

Art. 18

Le premier alinéa de l'article 1304 du même Code, remplacé par la loi du 30 juin 1994, est complété par la phrase suivante :

« En cas de décès d'un des époux, avant la transcription du divorce mais après que la décision le prononçant a acquis force de chose jugée, les époux sont considérés comme divorcés à l'égard des tiers sous la condition suspensive de la transcription effectuée conformément à l'article 1303. »

Art. 19

À l'article 1306, alinéa 1er, du même Code, remplacé par la loi du 30 juin 1994, les références « 1269, 1270 » sont remplacées par les références « 1268 à 1270 ».

Art. 20

L'article 1307, alinéa 1er, du même Code est remplacé par la disposition suivante :

« La demande en séparation de corps peut également être introduite reconventionnellement par des conclusions nouvelles prises contradictoirement, sur une demande principale en divorce. »

Art. 21

L'article 275 du Code civil, modifié par la loi du 20 novembre 1969, est complété par les mots suivants : « au moment du dépôt de la requête visée à l'article 1288bis du Code judiciaire ».

Art. 22

L'article 276 du Code civil est remplacé par la disposition suivante : « Le consentement mutuel ne sera admis que lorsque le mariage aura été conclu au moins deux ans avant le dépôt de la requête visée à l'article 1288bis du Code judiciaire ».

**TEKST AANGENOMEN
IN PLENAIRE VERGADERING
EN OVERGEZONDEN AAN DE SENAAT**

Art. 16

In artikel 1306, eerste lid van hetzelfde Wetboek, worden de verwijzingen « 1269, 1270 » vervangen door de verwijzingen naar « 1268 tot 1270 ».

Art. 17

Artikel 1307, eerste lid van hetzelfde Wetboek wordt vervangen door de volgende bepaling :

« De vordering tot scheiding van tafel en bed kan bij nieuwe op tegenspraak genomen conclusie ook worden ingesteld als tegenvordering op een oorspronkelijke vordering tot echtscheiding. »

**TEKST AANGENOMEN
DOOR DE COMMISSIE
VOOR DE JUSTITIE VAN DE SENAAT**

Art. 18

Het eerste lid van artikel 1304 van hetzelfde Wetboek, vervangen bij de wet van 30 jun 1994, aanvullen met de volgende zin :

« Ingeval een van de echtgenoten overlijdt vóór de echtscheiding is overgeschreven maar nadat het vonnis waarbij die echtscheiding is uitgesproken in kracht van gewijsde is gegaan, worden de echtgenoten tegenover derden als uit de echt gescheiden beschouwd, onder de opschortende voorwaarde van overschrijving overeenkomstig artikel 1303. »

Art. 19

In artikel 1306, eerste lid, van hetzelfde Wetboek, vervangen bij de wet van 30 juni 1994, worden de verwijzingen « 1269, 1270 » vervangen door de verwijzingen « 1268 tot 1270 ».

Art. 20

Artikel 1307, eerste lid, van hetzelfde Wetboek wordt vervangen door de volgende bepaling :

« De vordering tot scheiding van tafel en bed kan bij nieuwe op tegenspraak genomen conclusie ook worden ingesteld als tegenvordering op een oorspronkelijke vordering tot echtscheiding. »

Art. 21

In artikel 275 van het Burgerlijk Wetboek, gewijzigd bij de wet van 20 november 1969, worden tussen de woorden « één van beiden » en de woorden « minder dan » ingevoegd de woorden « op het ogenblik van de neerlegging van het verzoekschrift bedoeld in artikel 1288bis van het Gerechtelijk Wetboek ».

Art. 22

Artikel 276 van het Burgerlijk Wetboek wordt vervangen als volgt : « Onderlinge toestemming wordt enkel toegestaan indien het huwelijk aangegaan werd ten minste twee jaar vóór het het ogenblik van de neerlegging van het verzoekschrift bedoeld in artikel 1288bis van het Gerechtelijk Wetboek. »

**TEXTE DE LA CHAMBRE
DES REPRÉSENTANTS
TRANSMIS AU SÉNAT**

Art. 18

À l'article 301, § 2, alinéa 2, du Code civil, le mot «accordant» est remplacé par le mot «prononçant».

Art. 19

À l'article 311*bis* du même Code, les mots «Les articles 303 et 304 sont applicables» sont remplacés par les mots «L'article 304 est applicable».

**TEXTE ADOPTÉ
PAR LA COMMISSION
DE LA JUSTICE DU SÉNAT**

Art. 23

À l'article 301, § 2, alinéa 2, du Code civil, modifié par la loi du 9 juillet 1975, le mot «accordant» est remplacé par le mot «prononçant».

Art. 24

À l'article 301*bis* du Code civil, inséré par la loi du 9 juillet 1975, l'article «218» devient l'article «221», et le «cinquième» alinéa de l'article 1208 du Code judiciaire devient le «sixième» alinéa.

Art. 25

À l'article 311*bis* du Code civil, modifié par la loi du 14 juillet 1976, les mots «Les articles 303 et 304 sont applicables» sont remplacés par les mots «L'article 304 est applicable».

Art. 26

À l'article 915*bis*, § 3, alinéa 2, du Code civil, inséré par la loi du 14 mai 1981, les mots «article 1287, alinéa 2, du Code judiciaire» sont remplacés par les mots «article 1287, alinéa 3, du Code judiciaire».

**TEKST AANGENOMEN
IN PLENAIRE VERGADERING
EN OVERGEZONDEN AAN DE SENAAT**

Art. 18

In artikel 301, § 2, tweede lid, van het Burgerlijk Wetboek wordt het woord «toestaat» vervangen door het woord «uitspreekt».

Art. 19

In artikel 311*bis* van hetzelfde Wetboek worden de woorden «De artikelen 303 en 304 zijn van toepassing» vervangen door de woorden «Artikel 304 is van toepassing».

**TEKST AANGENOMEN
DOOR DE COMMISSIE
VOOR DE JUSTITIE VAN DE SENAAT**

Art. 23

In artikel 301, § 2, tweede lid, van het Burgerlijk Wetboek, gewijzigd bij de wet van 9 juli 1975, wordt het woord «toestaat» vervangen door het woord «uitspreekt».

Art. 24

In artikel 301*bis* van het Burgerlijk Wetboek, ingevoegd bij de wet van 9 juli 1975, worden de woorden «artikel 218» vervangen door de woorden «artikel 221» en de woorden «vijfde lid van artikel 1280 van het Gerechtelijk Wetboek» vervangen door de woorden «zesde lid van artikel 1280 van het Gerechtelijk Wetboek».

Art. 25

In artikel 311*bis* van het Burgerlijk Wetboek, gewijzigd bij de wet van 14 juli 1976, worden de woorden «De artikelen 303 en 304 zijn van toepassing» vervangen door de woorden «Artikel 304 is van toepassing».

Art. 26

In artikel 915*bis*, § 3, tweede lid, van het Burgerlijk Wetboek, ingevoegd bij de wet van 14 mei 1981, worden de woorden «artikel 1287, tweede lid, van het Gerechtelijk Wetboek» vervangen door de woorden «artikel 1287, derde lid, van het Gerechtelijk Wetboek».